SOSYALİST YOL

AYLIK SOSYALİST DERGİ

BU SAYIDA

V. İ. LENİN

MEHMET ALİ AYBAR - SAMİM KOCAGÖZ

DOÇ. DR. ALPASLAN IŞIKLI - AYDIN KÖYMEN

TONGUÇ YAŞAR - DERVİŞ PASİN

GALİP M. ATAÇ

UĞUR CANKOÇAK - AYATA BEĞENSEL

7-8

OCAK - ŞUBAT / 1976

sosyalist yol

Ocak / Şubat — Sayı : 7/8

İÇİNDEKİLER

SOSYALİST YOL. Aylık Dergi. Sayı: 7/8 OCAK/ŞUBAT/1976 Sahibi: Telat Kılıç. Yazı İşleri Müdürü Şafak KUTAL. Adres: Alayköşkü Cad. Sıdıka Batu İş-hanı, No: 13 Kat: 3, Oda: 303, CAĞA-LOĞLU — İSTANBUL, P.K. 369 SİRKECİ İST. Dizgi - Baskı Yelken Matbaası.
Genel Dağıtım: İstanbul Dağıtım.

ayın olayları

Sosyalist Yol

Yıllar yılı ezilen, sömürülen halkımıza günden güne daha ağır baskıların ve daha ağır bir sömürünün uygulandığı koca bir yılı geride bıraktık. 1976 yılının yaşadığımız ilk ayı ise, 1975'i bile aratır oldu bize. İzmir'de Tariş Fabrikasında, Seydişehir'de, Alimünyum Fabrikasında işçiler, komando baskısı altında çalışmaya zorlanıyor; Ankara'da, İstanbul'da, İzmir'de ve daha birçok şehirde devrimciler *«Kimliği bilinmeyen»* kişilerin kurşunlarına hedef oluyor; işçiler memur olmaya zorlanıyor; öğretmenler kıyılıyor ve İstanbul'da zenginler gökleri alevlere boğmayı daha kârlı buluyorlardı kendileri için.

Ayın olaylarını derlemeye çalıştığımız bu sütunlarda olayları birbirinden ayırıp, ayrı ayrı değerlendirmek pek mümkün değil. Zira olayların ülkeyi, sümürü mekanizmasının alabildiğine işlediği, işçilere, köylülere, öğrencilere, kısacası tüm halkımıza karşı uygulanan baskıların, alabildiğine arttığı, faşizmin mutlak hâkim olduğu bir dönemi çağırdığını görmemek için kör olmak gerek. Yine de belirgin olayları özetle hatırlatmakta yarar var...

IŞÇİLER VE MEMURLAR:

Ülkemizde bir sosyal sigortalar Kurumu var. Hepimizin bildiği gibi bu kurumun Anayasa ve yasalarla belirlenen amacı, işçileri sosyal güvenlik altında tutmak. Ama gelin görün ki, bu Kurum, bırakın işçileri sosyal güvence altına almayı, kendi bünyesinde çalışanların haklarına dahi göz dikiyor ve toplu sözleşme günleri gelen işçileri, eli kolu bağlı memurlar olarak görmek istiyordu. Direniyordu işçiler bu baskılar karşısında. SSK Müdürler Kurulu'nun kararına, ülkenin en büyük işçi kuruluşu olduğunu iddia eden Türk-İş yöneticileri yeşil ışık yakıyordu, hem de Konfederasyona bağlı sağ eğilimli olarak bilinen bir kişinin başkanlığındaki Sağlık-İş Sendikasıyla sürtüşme pahasına. Herşeye rağmen DİSK'e bağlı Sosyal-İş Sendikası üyesi işçilerin direnişi gün geçtikçe yoğunlaşırken, Bakanlar Kurulu, Işçileri memur yapma girişimlerinin durdurulması yolunda bir genelge yayınlıyor, Sosyal Güvenlik Bakanı Mahir Ablum da *«Hiçbir işçi memur yapılmayacaktır.»* diyordu.

Ne var ki, SSK Müdürler Kurulu, *«Bu genelge bizleri ilgilendirmez.»* dermişçesine ilk kararında direniyor ve 1248 kişinin işine son veriyordu. Bunun

ne demek olduğunu soranlara Sosyal Güvenlik Bakanı Ablum'un cevabı hayli ilginçti: *«Şeriatın kestiği parmak acımaz...»* Ne demek oluyordu ki bu? Sorunun cevabını en iyi biçimde Ankara'daki devrmci sendikaların işyeri temsilcileri yaptıkları ortak basın toplantısında verdiler: *«Bugün Sosyal-İş Sendikasına bağlı işçilerin başına gelen bu olay yarın öbür gün, diğer sendikaların da başına gelecektir. Dikensiz gül bahçesinde yaşamak isteyen faşist iktidar ilk denemesini Sosyal Sigortalar Kurumunda yapmıştır. Devrimciler bu oyuna gelmeyecektir.»*

SEYDİŞEHİR OLAYLARI

Konya'nın Seydişehir İlçesindeki Alüminyum tesislerinde meydana gelen olaylar ise, Türkiye'de, *«Hukuk Devleti İlkesi»*nin lafta kaldığını ve kişinin can güvenliğinin yok edildiğini bir kez daha belgeledı. MC iktidarının bir kanadını oluşturan MHP'nin eli silâhlı gangsterleri, yaşam savaşı veren işçilerin, özgürce sendika seçmelerine engel oluyor ve işçileri kendi düşünceleri paralelindeki sendikalara geçmeye zorluyorlardı. Kopyası alınmış film örneği olaylar İzmir'de Tariş İplik Fabrikası'nda da sahneleniyordu. *«Düzeni korumakla görevli olan polis»* ise bu olayların en yakın seyircisi ve hatta yer yer saldırganların yardımcısıydı. Tüm olanlara karşın, gangster şebekesinin bağlı olduğu partinin bir yetkilisi sözde dahi olsa, yalanlama ihtiyacını duymuyor, aksine *«Devlet güçleri yanında solcularla çatışıyoruz.»* demek cüretini gösteriyordu. Tabii ki, şaşmamak gerekirdi MHP Sekreter Yardımcısının bu cüretine. Zira Ülkenin Adalet Bakanlığı koltuğunda oturan Zat, daha farklı konuşmuyordu ondan: *«Mücadele, vatan hainleriyle, vatan severlerin mücadelesidir...»*

Aslında çok önceden Seydişehir'deki işçiler resmi makamları uyarmışlardı. 13 Kasım 1975 tarihinde 19 işçinin Seydişehir Kaymakamına verdikleri dilekçede şunlar yazılı idi:

«Bizler Etibank Alüminyum Tesisleri Grup Başkanlığında çalışan ve bu tesislerin Karakulak lojmanlarında kalan işçileriz. 9.11.1975 tarihinden, 11.11.1975 günü saat 21,30'a kadar devamlı olarak bazı kişilerce tecavüze uğramaktayız.

12.11.1975 günü saat 21.30'da lojmanda yatarken, içlerinden Hasan Kadıoğlu'nu tanıdığımız 20-30 kişilik grup tarafından tehdit edildik. İçimizden aynı odada kalan birkaçımız sopalarla dövülmeye teşebbüs edildi. Ayrıca tehdit edilerek, küfürlere maruz kaldık. Mütecavizler, bizleri Karakulak lojmanlarından atacaklarını, kendi siyasal görüşlerini savunan partiye girmemizi, aksi halde bizlere hayat hakkı tanımayacaklarını bildirmişler, Sizleri ne Etibank'da ne de lojmanlarda yaşatırız diye tehdit ederek üzerimize sopalarla yürümüşlerdir.

Birkaç gündür devam eden bu tehditler sonucu can ve mal güvenliğimiz kalmamıştır. Halen kalacak yerimiz de olmadığından, sokaklarda kalmış bulunuyoruz.

Gerekli tedbirlerin alınarak can ve mal güvenliğimizin sağlanmasını,

emniyet kuvvetlerinin de yardımıyla mesken masuniyetimizin korunmasını saygılarımızla arz ederiz.»

Dilekçenin verildiği tarihten 40 gün sonra burada adı geçen *Hasan Kadıoğlu*, fabrika önünde çıkan olaylar sırasında nereden atıldığı belli olmayan bir kurşunla öldürülecekti.

Evet... Dilekçe işçilerin dilekçesiydi ama, devlet güçlerini harekete geçirmekle görevli hükümet işçilerin hükümeti değil. Ciddiye alınmadı dilekçede yazılanlar ve olaylar şöylece birbirini izledi:

● 22 Aralık günü Seydişehir Alüminyum Tesislerinin önünde işçi Ali Demir, Eğitim Şefi Mete Değerli, Avukat Ali Şen, Şoför Mevlût Koçak, Mühendis Kemal Oyman dövüldüler. Hem de olay yerinde bulunan birkaç polisin gözü önünde. Bu polisler, olayı bir güzel seyrettikten sonra, dayak yiyenlerin kendilerine başvurmaları üzerine suçluları bırakıp şikâyetçileri karakola götürdüler.

● 26 Aralık günü, aynı yerde çok sayıda işçi dövüldü. Mustafa Fidan ve Mustafa Okyay adlı işçiler tabanca ile, işçi Celal Kılıç da bıçakla yaralandı. Bu arada nereden atıldığı belli olmayan bir kurşunla Hasan Kadıoğlu öldü.

● 27 Aralık günü Salih Kurtay, Mehmet Karataş, Mehmet Sarıyıldız, Hasan İzdemir, Kerim Büyüksütçü adındaki işçiler dövüldü.

● 1 Ocak günü, Bahattin Kayapınar ve Suat Turhal pazar yerinde dövüldüler.

● 5 Ocak günü işçi Musa Doğan fabrikanın içinde komaya sakuldu. Zeynel Elibüyük ile Tekin Ergüden sopalarla dövüldüler.

Ne demişlerdi?...

MHP Genel Başkanı: *«Bizimkiler yerli yapısı silâh kullanırlar...»*

MHP Sekreter Yardımcısı: *«Devlet güçleri yanında solcularla çatışıyoruz...»*

Adalet Bakanı: *«Mücadele vatanseverlerle, vatan hainlerinin mücadelesidir...»*

Unutmayım, belleğimizin bir köşesine kazınsın diye tekrarladık bu sözleri. Şimdi de Seydişehir'den işçi Ramazan Özdemir'in bir gazeteciye söylediklerine kulak verelim:

«Bu köpekçiler, hergün dövüyorlar bizi bey. Hem de jandarmanın, polisin gözü önünde dövüyorlar. İşe gidemiyoruz. Sokağa çıkamıyoruz. Çarşıya inemiyoruz. 10-15 köpekçi tutmuş köşebaşlarını önlerine gelene saldırıyorlar. Ellerinde demir sopalar, zinciler, şiş ve bıçaklar var. Bugüne kadar 20-30 işçiyi dövdüler, sırf onların sendikalarına üye olmadılar diye. Hem de hastanelik edene dek, komaya sokana dek dövdüler. Ama devlet arka çıkmasa onlar yapabilirler mi? Polisi, jandarması korumasa güçleri yeter mi buna?... Biz 5-6 bin kişi, onlar 50-60 kişi ve de biz onlardan korkacağız ha?.. Bebeler güler bu işe...»

«DAHA NE BEKLİYORSUNUZ?»

Yukarıda yazmıştık, Seydişehir'deki filmin kopyası İzmir'de oynanıyor diye. Tariş'de işçi kisvesi altında beslenen gangsterlerin Ege Üniversitesi Mühendislik ve Fen Fakültelerine saldırdıklarını okuduk gazetelerden; bu saldırı sırasında görevini yapan bir yüzbaşı hakkında MHP Genel Başkanı Alpaslan Türkeş'in sözlerni de: *«Olayın sorumlusu yüzbaşıdır ve yüzbaşı aşırı solcudur.»*

Ya Anayasa ne diyordu bütün bunlara?...

«Devlet, kişisinin temel hak ve hürriyetlerini, fert huzurunun, sosyal adalet ve hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasî, iktisadî ve sosyal bütün engelleri kaldırır. İnsanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlar...»

Peki, kendisine büyük ümitler bağlanan CHP ne yapıyordu bütün bu olanlar karşısında? Bir koca H İ Ç . CHP'ne yakınlığı ile bilinen yazarlar bile sormaya başlamışlardı: *«Daha ne bekliyorsunuz?»*

Ve şimdi bizler soralım onlara: *«Sizler artık CHP'den ne bekliyorsunuz?»*

Doğru ses Sosyalist Parti'den yükseldi. SP Genel Yönetim Kurulu 10-11 Ocak tarihlerinde yaptığı ilk toplantısında kamuoyuna özetle şu açıklamalarda bulundu:

«Türkiye'de faşizm son zamanlarda, yurt düzeyinde son derece ciddi bir tehlike halini almıştır. Başında MHP'nin bulunduğu ve Ülkü Ocakları aracılığıyla düzenlenip yürütülen saldırılar ve işlenen cinayetler MC Hükümetince himaye edilmektedir. Faşist saldırı ve cinayetlerin CİA tarafından tezgâhlandığı ve amacın orduyu 12 Mart modelinde bir hareket yapmaya zorlamak olduğu anlaşılmaktadır. Faşizm sadece cinayetler işlemekle kalmamaktadır. Cezaevlerinde yatan siyasi tutuklu ve hükümlülere de zulüm ve terör uygulanmaktadır. Maltepe Askerî Cezaevinde tutuklu bulunan Yusuf Küpeli açıkça öldürülmek istenmiştir.

Faşizme karşı en etkili gücün emekçi halk yığınlarının hareketi olduğunu bilen Partimiz, bir kere daha halkımızı mücadeleye çağırır:

İşçiler; faşistlerin her kıpırdanışında işyerlerinde işi bırakınız!

Köylüler; her cinayetin, her faşist hareketin ardından köyde, kasabada mitingler düzenleyiniz!

Cumhurbaşkanına, Savcılara telgraflar çekiniz.

Unutmayınız ki faşistlerin öldürdükleri gençler sizin için canlarını feda ediyorlar.

Faşizme karşı mücadelede demokrasiden yana bütün güçlerin harekete geçmeleri gerekir. Bu güçlerin arasında hiç şüphesiz CHP'de vardır. Ancak CHP, solla işbirliği yapmaya yanaşmamakta ve emekçi halk yığınlarının faşizmi durduracak biricik güç olduğunu görememektedir. Hatta, TÖB-DER gibi yurtsever kuruluşların demokratik mücadelelerine dahi karşı çıkmaktadır. Öte yandan bu parti, son zamanlarda açıkça işçi sınıfının partisi olduğunu iddia ederek, işçilerin kendi sınıf partileri etrafında toplanmalarına

engel olmak istemekte, böylece Türk Burjuvazisinin menfaatlerini savunmaktadır.»

PARSELLENEN ANKARA

Sözün başında Ocak ayının çok yoğun olaylarla dolu geçtiğini belirttik. Bu yoğunluğun büyük bir bölümünü öğrenci kesiminde meydana gelen olaylar oluşturuyordu. Otobüs içinde öğrenciler kurşunlanıyor, Hacettepe'de derse girmek isteyen öğrenciler polis kurşunlarına hedef oluyor, yol ortasında gençler öldürülüyor ve Başkent Ankara, faşist çeteleri tarafından parselleniyordu. Cebeci'de Site yurdunun civarında dolaşmak, Beşevler'de Akademinin önünden geçmek bırakın solcu olmayı, faşist olmayan sade vatandaş için bile mümkün değildi. *«Kimliği tespit edilemeyen kimseler»*in saldırılarına uğramak olağan hale gelmişti. Saldırılar liselere kadar da uzandı. Çankaya Lisesin'de bir milletvekilinin oğlu kurşunlara hedef olmaktan kıl payı kurtuluyordu. Faşist MC Hükümetinin kuruluşuna yakın günlerde, oyu, Meclis borsalarında yüksek fiyatla alıcı bulan bu bağımsız milletvekilinin sözleri ertesi günkü gazetelerde manşet oluyordu: *«Eğer oğluma birşey olsaydı Demirel'i alnının ortasından vururdum.»*

Peki Sayın Milletvekili, acaba gencecik yaşında ölenler, hergün yol ortasında vurulup sakat kalanlar sizin kalbinizde en küçük bir duygu uyandırmıyor mu?...

HANGİSİ DOĞRU?...

Ankara Vali Vekili Mustafa Gönül 21 Ocak Çarşamba günü, 1975 yılı içinde Ankara'da meydana gelen öğrenci olaylarıyla ilgili olarak bir açıklama yaptı. Bu, açıklamada Başkent'teki olaylar konusunda şu bilgiler yer alıyordu:

«Öğrenci olaylarının biri intiharla, altısı öldürmeyle sonuçlanmış, 130 kişi de yaralanmıştır. Öldürme olayının ikisinin faili yakalanmıştır. Bilinen üç failin aranmasına devam edilmekte, dördünün faili ise bilinmemekte, fakat araştırmalar sürdürülmektedir. Bu olayların tümünde 27 tabanca, 6 el bombası, 8 dinamit fünyesi, 4 adet dinamit lokumu, 1863 zincir, 173 demir ve ağaç, sopa 15 muşta elde edilmiştir. Bu arada 15.535 adet yasak sol yayın toplatılmıştır.»

*«Vatanseverler»*e, *«Vatan hainleri»*ne karşı mücadele fetvasını veren MSP'li Adalet Bakanı İsmail Müftüoğlu, resmî ağızdan yapılan bu açıklamanın ertesi günü Millet Meclisi'nde CHP Milletvekili Mehmet Emin Sungur'un bir sorusunu cevaplandırırken, «Demirel hükümeti döneminde meydana gelen 73 öğrenci olayında 6 kişinin öldüğünü, 217 kişinin yaralandığını ve 165 sanığın da yakalandığını» iddia ediyordu.

Hangisi doğruydu acaba?... Vali vekili'nin sadece Ankara'da 7 kişi öldüğü yolundaki açıklaması mı, yoksa Adalet Bakanı Müftüoğlu'nun tüm Türkiye'de 6 kişi öldüğü yolundaki açıklaması mı?

Bırakalım bunları bir yana da gerçekçi bir sese, Sosyalist Parti Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar'ın öğrenci olaylarına ilişkin açıklamasına kulak verelim:

«İstanbul Üniversitesi ve İstanbul Teknik Üniversitesi, Üniversiteliler için can güvenliği kalmadığından süresiz tatil edilmiştir. Ankara Üniversitelerinin Rektörleri de Cumhurbaşkanına giderek, saldırılar, cinayetler böylesine sürürse öğretimi durduracaklarını söylemişlerdir. Öteki kentlerimizin öğrenci ve işçi çevrelerinde de durum bundan farksızdır.

Durum böyle iken Başbakan Demirel mugalata yapmaktadır: Laf kalabalığı ile görevini kötüye kullandığını, faşizme yandaşlık ettiğini, suçlulara kanat gerdiğini gizleyebileceğini sanmaktadır.

Demirel gazetelere verdiği demeçlerde saldırıları, adam öldürmeleri af yasası ile hapisten çıkmış olanlara yüklemeğe kalkışıyor. Buna karşılık Bakanlar Kurulunda sağ omuz başında oturan Faşist bir Partinin Genel Başkanı ve Başbakan Yardımcısı olan zatın bu saldırılarda, adam öldürmelerde oynadığı rolden hiç sözetmiyor. Ama saldırıların ve cinayetlerin failleri kimlerdir? Hafızasını kaybetmemiş ve sayı saymasını unutmamış olan herkes bu sorunun cevabını bilmektedir. İlk saldırılar henüz solcu gençler hapiste oldukları bir dönemde başlamıştır. Ve bugüne dek öldürülen gençlerin büyük çoğunluğu solcudur. Yakalanmayan katiller Ülkü Ocaklarına mensuptur. MHP'nin Genel Başkanı ve Ülkü Ocaklarının yöneticileri, basında çıkan demeçlerinde yeni saldırılardan, cinayetlerden, söz ederek tehditler savurmaktadırlar.

Başbakan bu işlerin Hükümetle ilgisi yok buyuruyor. Sormak lâzım kendisinden, yasaları uygulayarak asayişi, huzuru ve can güvenliğini sağlamak Hükümetin birinci derecede görevi değil midir? Bir Başbakan ciddî olmak zorundadır. Bu olaylar Hükümetle doğrudan doğruya ilgilidir. Başbakan bu saldırıların ve cinayetlerin en azından verdiği demeçlerle teşvikçisi durumunda görünen kişi ile hükümet içinde omuzdaşlık etmektedir.

Başbakan, sözü geçen demeçlerinde baklayı ağzından çıkarmış ve maksadın Anayasayı bir kez daha değiştirerek Demokrasiyi büsbütün ortadan kaldırmak olduğunu açığa vurmuştur. Bu Amerikanın özlemidir. Türk - Amerikan ilişkilerinin eski hale gelebilmesi için Amerika Türkiye'de 12 Mart modelinde bir Hükümetin işbaşına geçmesini istemektedir. Böylece, Kıbrıs sorununu da, üsler sorununu da, afyon sorununu da bir çırpıda halledili-verilecektir. Çünkü böyle bir iktidar ne kamuoyu tanır ne muhalefet. Nitekim Demirel son demecinde 12 Mart dönemine, Sıkıyönetimli, işkenceler, cinayetler, dönemine övgüler düzüyor.

Mugalataları bir yana bırakıp, Demirel saldırıları, cinayetleri ilk kim başlattı; en çok kurban kimlerden verildi; Ülkü Ocakları yöneticileri ve MHP Genel Başkanı hakkında suça teşvik ve suça azmettirmek fiillerinden neden kovuşturma açılmamıştır?

Cevaplarını vermelidir, kaçamaksız açık cevaplarını....»

SOSYALİST PARTİLER VE ÇANKAYA

Olaylar böylesine geniş boyutlara ulaşıp devam ederken Çankaya'dan Cumhurbaşkanı Korutürk'ün geniş kapsamlı bir toplantı yapacağı açıklandı. Ancak geniş kapsamlı olacağı ilân edilen bu toplantıya ülkemizdeki sosyalist partilerin hiçbiri çağrılmıyordu. Sosyalist Parti Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar'ın konuyla ilgili olarak Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'e gönderdiği mektubu, olayın yinelenmesi olasılığını gözönünde bulundurup belgesel bulduğumuzdan aynen yayınlıyoruz:

«Sayın Cumhurbaşkanımız,

Önü alınmayan, ya da alınamayan silâhlı saldırılar ve adam öldürmelerin yarattığı ağır bunalımı ve buna karşı alınması gereken tedbirleri görüşmek üzere, tüm Anayasal kuruluşların başkanlarını ilgili bakanları Çankaya Köşküne çağırmaya karar verdiğinizi, ancak TBMM'de temsilcisi bulunmayan partileri, yani Anayasal birer kurtuluş olan beş sosyalist partiyi bu çağırı dışında bırakacağınızı basından öğrenmiş bulunuyoruz.

Bugün birinci derecede önemli sorunumuz anayasayı egemen kılmaktır. Yıllardır süregelen anayasa bunalımı, MC iktidarının iş başına gelişinden beri son derece yoğunlaşmış ve toplumun her alanını etkisi altına alarak, ulusal yaşamı tehdit etmeye başlamıştır. Bu koşullarda «Anayasanın uyanık bekçileri» durumunda olan sade yurttaşların, anayasaca kendilerine verilmiş bulunan koruma görevine sahip çıkmaları zamanı gelmiştir. «Kanun diye, kanunu çiğneyenlerin» yavuz hırsız rolünde suçluluklarını örtmelerine izin verilemez.

«Sayın Cumhurbaşkanımız,

TBMM'de temsil edilmeyen partileri yok varsaymak, siyasal yaşamın dışında tutmaya çalışmak, anayasamızla bağdaşmayan bir davranış olduğundan başta toplumumuzun sağlıklı gelişmesi bakımından da ters bir davranıştır. Gerçekten de bilindiği gibi anayasamız 56. maddesinde siyasal partileri, ister iktidarda olsunlar, ister muhalefette bulunsunlar, demokratik siyasal yaşamın vazgeçilmez ögeleri saymıştır. Muhalefet kavramı geniş kapsamlı bir kavramdır. İktidarın karşısında olan her düşünce ve davranış, kuruluş, muhalefet kavramının kapsamına girer. Yani muhalefeti sadece parlamento içi muhalefetle sınırlamaya olanak yoktur. Demek ki anayasamızın «ister muhalefette olsunlar» ibaresi iktidarda olmayan tüm siyasal partileri içermektedir. Bunlar parlamento içinde olabilecekleri gibi parlamento dışında da bulunabilirler.

«Beri yandan Anayasanın bu ilkesel yargısı, çeşitli partilerin varlığını zorunlu kıldığından başka, öz bakımından eşitliklerini de ilân etmektedir. Partilerin öz bakımından eşit olmaları, bunların kuruluşta, örgütlenmede, eylemde, görüşlerini açıklamada aynı haklara sahip olmaları sonucunu doğrulamaktadır. Resmî makamların partilere karşı tutumları, eşitlik çerçevesinde olacaktır. Anayasanın bu ilkesi, yasalarla, kararnamelerle. idarî kararlarla engellenemez, işlenemez hale getirilemez. Partiler arasında eşitsizlik yaratan tüm karar ve davranışlar, açık ya da dolaylı müdahaleler, anayasaya ters düşer. Siyasal partilerin eşitliği esastır. Bu temel ilkeyle

bağdaşmayan maddeler anayasada yer alsa bile, bunlarla uygulamaya gidilemez. Çünkü hukuk kuralları arasındaki hiyerarşi, anayasa içinde geçerlidir. Anayasanın uygulamaya ilişkin maddeleri, ilkelere uygun olmak zorundadır. Övünçle belirtelim ki, Anayasa Mahkememiz bir kararında bu ileri hukuk teorisini pozitif anayasal hukukumuza maletmiştir.

«Hal böyle iken uygulama anayasaya ters bir doğrultuda gelişmektedir. TBMM'de grubu bulunmayan Partilerin, âdeta yok varsavıldığı görülmektedr. TRT bu tarz uygulama içinde olan kurumların başında gelmektedir. Alelâde derneklerin demeçlerine yer verildiği halde, birer anayasasal kuruluş olan ama şimdilik meclislerde temsil edilmeyen siyasal partilerin demeçlerine yayınlarında yer vermemektedir. Bu davranışın anayasaya aykırı oluşundan başka sosyalist partilerin toplumdaki ilerletici fonksiyonlarını engelleyici bir nitelik taşımasından dolayı da yeğ tutulamayacağı açık bir gerçektir.

«Sorunun bir başka yönü daha var: Silâhlı saldırılarda, seri halindeki cinayetlerde, MC iktidarının bir kanadını oluşturan MHP'nin ve onun Genel Başkanının oynadığı rol, hele son olaylardan sonra artık gün ışığına çıkmış bulunmaktadır. Sağduyu sahibi yurttaşlarımız kimlerin yavuz hırsız rolüne çıktığını öğrenmiş bulunuyor. Yavuz hırsızlarca suçlanan solun Çankaya toplantısında mutlaka temsil edilmesi bir Anayasa gereği olduğundan başka, bir politik zorunluluktur da...

«Sosyalist Partilerin çağırılmayacağı bir toplantı, gerekliliğini başlamadan yitirmiş olacaktır. Yüksek takdir sizindir. Derin saygılarımla.»

Sosyalist Parti Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar, 10 Ocak günü Ankara'da TİB (Tüm İstisatçılar Birliği) nin düzenlediği bir toplantıda konuştu. «Türkiye'nin Sosyo-Ekonomik Yapısı, Sorunlar ve Çözümler» konulu konuşmanın tam metni broşür halinde yayınlanacak. Yine de biz, günlük olaylara ışık tutar düşüncesiyle, konuşmanın bir özetini okuyucularımıza sunmayı uygun bulduk.

TÜRKİYE'DEKİ FAŞİZM VE MÜCADELE KONUSUNDA:

«Biz Türk halkı, olduk olası faşizme dönük bir toplum düzeni içinde yaşamışızdır. Sosyo-Politik bir doktrin ve sistem olarak faşizm ortaya çıkmazdan çok önce, Osmanlı bürokrasisi, Devlet anlayışı, halk anlayışı, aşırı merkeziyetçiliği, çalışma yaşamını düzenleyiş biçimi ile, faşizme yatkın bir tutum içinde bulunuyordu. Sonradan icat edilen 'kerim devlet' etiketi, Osmanlı toplumunu olduğundan başka türlü gösterme gayretlerinin ürünüdür.»

«Bugün karşımızda bir ayağı hükümette olan bir cinayet örgütü var. Bu örgütün üyeleri herkesin gözü önünde silâhlı saldırılar tertipliyor ve adam öldürüyor. MHP'nin Genel Başkanı bu katil komandoları milliyetçi gençler olarak açıkça savunuyor. Ana muhalefet partisi CHP'de harekete geçmiyor. Yasaya göre onun da MHP'nin kapatılmasını isteme yetkisi vardır.»

«Saldırılar karşısında ne yapmalıyız?. Kurşunlanan, saldırıya uğrayan solcu gençlerin anaları, babaları, yakınları olarak can güvenliğinin, kamu düzeninin korunmasını isteyen sade yurttaşlar olarak, dernekler kurabilir ve yargı mercilerine, savcılara, baştaki sorumlulara şikâyetçi olarak baş vurabiliriz. Kurumları ve kişileri tarihsel sorumlulukları ile karşı karşıya bırakmanın yararı vardır. Ama kuşkusuz faşizme karşı mücadelenin en etkili biçimi işçilerin, köylülerin, bilinçli ve örgütlü bir sosyal güç olarak katillerin, zorbalıkların karşısına dikilmeleridir.»

İŞÇİ SINIFIMIZIN VE SOL PARTİLERİN DURUMU HAKKINDA:

«Ne var ki işçi sınıfımızın siyasal bilince ulaşması sistemli bir biçimde baltalanmaktadır. Ekonomizm işçiler arasında geniş bir biçimde yaygındır. Amerika sendikacılığı Türk işçisini yıllarca burjuvazinin buyruğunda tuttu. Türk - İş'in karşısına DİSK'in çıkışı bir zamanlar umut yarattı. Ama o da CHP kuyruğunda bir sosyal-demokrat kuruluş haline geldi. 1973 seçimleri öncesindekimi küçük burjuva aydınlarının ve sorumsuz kimi sol yazarların başlattığı CHP yanlısı kampanya, yeni yeni uyanmaya başlayan işçilerin zihnini bulandırmış ve sola büyük zarar vermiştir. Kimi küçük burjuva aydınları. kimi sol yazarlar, DİSK ve yeni TİP ve dolaylı biçimde TEP ile TSİP, işçileri ve köylüleri CHP'ye oy vermeye çağırmıştır.»

EMPERYALİZM, DIŞ İLİŞKİLER KONUSUNDA:

«Türkiyenin sorunları emperyalizmle bağlantıları dışında düşünülemez. Türkiye'nin egemen sınıfları emperyalizm kampını seçmişlerdir. Yardımlar, kredier ve küçük ortaklıklar karşılığında Türkiye'nin nükleer başlıklı füze üsleri, dev radarlar, haberalma araçları ile Ortadoğunun en güçlü bir Amerikan ileri karakolu haline getirilmesine izin vermişlerdir... Son zamanların sürtüşmelerine karşın bu anlaşma değerini korumaktadır. Ambargo kararı ve Amerikalıların onur kırıcı istemleri MC iktidarını ilişkilerini koparmaya götürmemiş, üsler konusunda hâlâ bir uzlaşma ortamı bulunabileceği umuduyla diplomatik girişimlerde bulunmaya devam etmiştir. Türkiye bir kısır döngü içindedir.»

TÜRKİYE'DEKİ ÜRETİM İLİŞKİLERİ KONUSUNDA:

«Türk ekonomisinde egemen olan ilişkiler artık kapitalist ilişkilerdir. Bu, bağımlı bir ülkenin, geri bırakılmış bir toplumun çarpık, uyumsuz gelişen kapitalist ilişkileridir. Ama ekonominin egemen karakteri kapitalizmdir. Kapitalizmin yasaları yürürlüktedir. Tarım kesiminde de kapitalizmin yaygınlaştığı ve ağır bastığı görülmektedir. Geleneklerin, eski törelerin hâlâ geçerli olduğu bölgelerin sayısı azalmaktadır.»

«Bürokrasi - burjuvazi - ağa üçlüsü, tarih açısından kendilerinden olumlu hiç bir adım beklenemeyecek, acze düşmüş, sahneden silinmeye mahkûm sınıflar olarak nitelenirler ise de, emperyalizmle işbirliği ederek sağladıkları destek sayesinde güçlüdürler. Solun emekçi yığınlarla bütünleşmeyi henüz başaramamış olması da güçlerini arttırmaktadır.»

SOVYETLER BİRLİĞİ VE BAZI DOĞU ÜLKELERİNDEKİ DURUM KONUSUNDA:

«Kimi tedbirler başlangıçta alınmazsa, kapitalizm yıkıldığı halde, işçilerin köylülerin kuşakar boyunca ürettikleri mallar üzerinde, ve toplumun yönetiminde söz ve karar sahibi olmadan, bürokratik bir rejim altında yaşayabileceklerine tanık oluyoruz.»

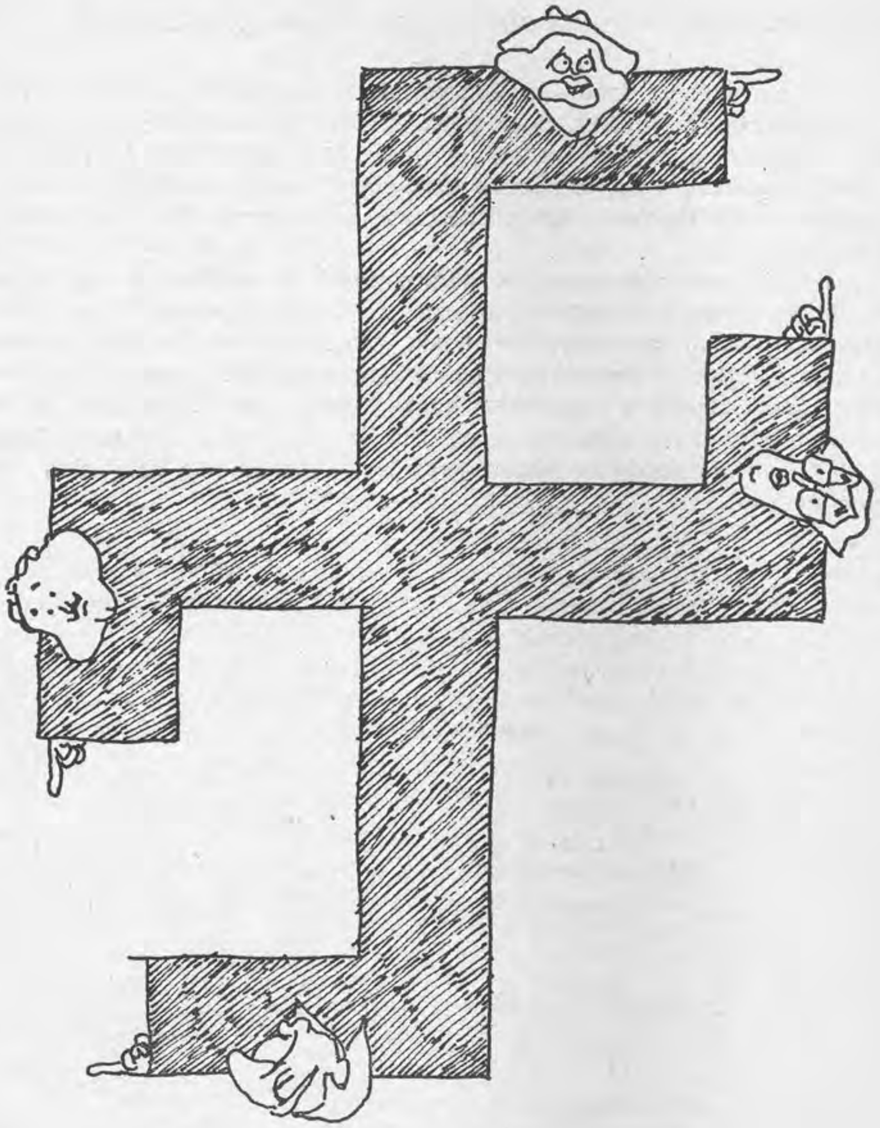
«Olaylar dikkatle izlenecek olursa görülür ki, bürokratik sapma sadece Rusya'nın geri koşullarından ve zorunluluklarından ileri gelmemiştir. Sosyalizmin gelişmiş bir endüstri toplumu olan Çekoslovakya'da da aynı bürokratik sapmayı göstermiştir. Demek ki yerel koşullara bağlanamavacak, hiç değilse sadece bunlarla açıklanamayacak bir başka etmen vardır.»

«Sosyalizm için mücadele edenler bürokrasi ile mücadeleyi mutlaka amaç edinmelidirler.»

BAĞIMSIZLIK VE KENDİ GÜCÜMÜZE DAYANMA KONUSUNDA:

«Bir sorunumuz daha var: Bağımsızlık. Sosyalizmi bir bakıma da bağımsız olmak için istiyoruz. Oysa sosyalist devletler arasında da bağımsızlığın savunulması gerektiğine tanık oluyoruz. Ülke bütünlüğüne saygı, egemenlik haklarına saygı, iç işlerine karışmama, eşitlikle karşılıklı yarar ve saygıya dayalı ilişkiler... Sosyalistlerarası ilişkilerin de temel ilkesi bunlar.»

«Hiç bir sosyalist devlet ne derece güçlü ve tecrübeli olursa olsun başka bir sosyalist devlete görüşlerini, isteklerini dayatmaya, hele hele sosyalizm adına dayatmaya asla hakkı yoktur. Hiç bir sosyalist partinin bir başka sosyalist partinin iç işlerine karışmaya asla hakkı yoktur. Her parti kendi ülkesinde sosyalizmin hangi yoldan, nasıl kurulabileceğini en iyi bilebilecek durumdadır. Ve sosyalizmi her parti kendi işçi sınıfı kendi köylüleri ve emekçileri ile bütünleşerek kendi toplumunun öz güçleri ile kuracaktır.»

YAZISIZ

Ekim Devriminin 58. yıldönümü dolayısiyle

Sosyalizmde Bürokratik Sapmanın
Tarihsel ve Teorik Kökenleri

III

Mehmet Ali AYBAR

YENİ TİP PARTİNİN KURULUŞU

Rus sosyal-demokrat partisinin ilk kongresi 1898'de toplanmıştı. Partinin kurulduğu ilân edilmişti. Ama ortada ne program ne tüzük vardı. Seçilen Merkez Komitesi tutuklanmış ve yeni bir komite iş başına getirilmemişti. Ve parti ideolojik bakımdan, örgüt bakımından tam anlamıyla kargaşa içinde idi. Kongre toplanmazdan önce ideolojik planda «populizm»in yenilgiye uğratılmış olması ve işçi hareketinin hızla gelişmesi, Marksizmi özellikle gençler arasında moda haline getirmişti. Sosyal demokrat kuruluşlara üye olanların sayısı her gün kabarıyordu. Ancak bu gençlerin teorik dağarcıkları çok hafifti. Çoğu bir iki kitabı yarım yamalak okumuş, kendisini marksist sanan, iddialı aydınlardı bunlar. Okudukları kitapar «yasal marksist»lerin kaleminden çıkmış opportünist görüşleri savunan şeylerdi. Bu durum marksist çevrelerde ideolojik tutarsızlıklara, tehlikeli dalgalanmalara yol açmaktaydı. Partinin yeniden ele alınması, daha doğrusu yepyeni bir Parti kurulması gerekmekteydi. Ancak bu son derece zor bir işti. Yalnız çarlık polisine karşı mücadele yetmemekteydi. Aynı zamanda militanların yöresel sorunlar içine gömülmüş olmaları ve ideoloji ve örgüt birliğine gerek duymamaları ile de mücadele edilmesi zorunluydu. Dahası var: Parti içinde bu ideolojik ve örgütsel dağınıklığı teşvik eden, gerçekten devrimci bir ideolojiye sahip, merkeziyetçi bir işçi partisinin gerekliliğini yadsıyan, güçlü bir grup, kendi yayın organları aracılığı ile birliği sürekli baltalamaktaydı. Bunlar, benzerlerine batı Avrupa'da da rastlanan «ekonomist»lerdi. Yerel örgütleri tek bir parti içinde birleştirebilmek için, öncelikle «ekonomist» leri teorik alanda yenmek, etkisiz hale getirmek şarttı. Lenin bu işe sarıldı. Bu konuda şöyle düşünenler vardı: Bunlar ikinci kongre hemen toplantıya çağrılmalı; çeşitli gruplar kongrede bir araya gelirler ve yeni Partiyi yaratırlar diyorlardı. Lenin bu görüşe karşıydı: Kongreyi toplantıya çağırmadan nasıl bir Parti istedi-

ğimizi Partiye açıkça söylemeliyiz diyordu. Partinin amaçları ve görevleri açık seçik ortaya konmalıydı. «Ekonomist»ler gibi sosyal-demokratlar da bir gazete çıkarmalı ve devrimci ideoloji lehinde yaygın bir propagandaya geçilmeliydi. Yerel gruplara iki görüş arasında tercih yapma olanağı verildikten sonra kongre toplanmalıydı. Bundan dolayı Lenin önce tüm Rusya'ya dağılacak bir mücadele gazetesi çıkartarak işe başlanmasını savunuyordu. Propaganda ve ajitasyon yapacak bir gazete... Gazetenin örgütlenmesi, Parti kuruluşunun ilk adımı olmalıydı. Bu görüşlerini Lenin, «Nereden Başlamalı» başlıklı ünlü makalesinde ortaya koydu. Sonradan görüşlerini «Ne Yapmalı» adlı kitabında daha da geliştirdi. Partinin yapısını ve örgütlenme biçimini, amaçlarını ve görevlerini planladı.

Lenin ve arkadaşları «İskra»yı (Kıvılcım'ı) çıkarmaya başladılar. Tüm Rusya'ya dağıtılan bir gazete idi bu. Gazetenin gizlice dağıtılması, her yöreden gazeteye haber uçurulması işlerinde çalışan ve polisin eline düşmeyen militanlar, yeni örgütün belkemiğini oluşturacaktı. Bu, tüm ülkeyi içeren, aynı zamanda da son derece esnek olan bir örgüt olmalıydı. Her koşulda görevini yerine getiren ve açık alanda mücadeleden kaçarken, hasmın zayıf noktalarından yararlanmasını bilen bir örgüt. Böyle bir örgütün propagandasını yapan bu gazete, (İskra), «ekonomizm»le mücadele edecek, devrimci sosyal-demokrasi ideolojisini geniş yığınlara benimsetmeye çalışacaktı. «İskra» görevini başarıyla yerine getirmiştir.

Lenin, kurulacak Parti hakkında da şunları öneriyordu: Kalımlı (stable) bir yönetici örgütü meydana getirilmedikçe, sağlam bir devrim hareketi oluşturulamaz. Devrim hareketine kendiliğinden katılan yığınlar ne kadar geniş olursa, devrimci örgütün o derecede sağlam olması şarttır. Böyle bir örgüt sadece devrimciliği meslek haline getirmiş kişilerden kurulmalıdır. Rusya gibi otokratik bir ülkede bu örgütü, olanak olduğunca dar tutmak ve ancak politik polisle mücadelede başarılı deneyden geçmiş profesyonel devrimcileri örgüte almak gerektir. Böylece örgütü ele geçirmek zorlaşır. Kurulacak Partinin niteliğine ve işçi sınıfına karşı görevlerine gelince. Lenin'e göre, gerekli asgari teorik bilgilere sahip bir avuç profesyonel militan ve «değişmez» yöneticiden oluşan bu Parti, işçi sınıfının öncüsü, (avant-garde), olacaktı; işçi hareketinin yönetici gücünü oluşturacaktı; işçi sınıfının sınıf mücadelesini tekelden yürüten ve ona yön veren gücü meydana getirecekti. Partinin son amacı: kapitalizmin devrilmesi ve sosyalizmin kurulması idi. Yakın amacı ise çarlığın devrilmesi ve demokratik düzenin kurulması idi. Lenin, çarlık devrilip demokratik bir rejim kurulmadıkça, sosyalizmin kurulamayacağını düşünüyordu. Lenin'in otokratik çarlık Rusya ve yeni Parti için önerdiği plan bu idi.

«Ekonomist»ler bu plana karşı derhal saldırıya geçtiler. Çarlığa karşı politik mücadelenin, özellikle burjuvazinin işi olduğunu; bu mücadelenin işçilere bir yarar sağlamayacağını; işçileri, patronla mücadelenin, daha yüksek ücretler için, daha iyi çalışma koşulları için yürütülen mücadelenin ilgilendirdiğini ileri sürdüler. Onlara göre, sosyal-demokratlar (o günlerde sosyalistlere sosyal-demokrat denirdi), işçilerin patronlara ve hükü-

mete karşı yürüttükleri ekonomik mücadeleye katılmalıydılar. Ekonomik mücadeleden maksat iş yasalarının iyileştirilmesiydi. Ekonomistlere göre, bu yoldan ekonomik mücadeleye politik nitelik kazandırılabilirdi.

«Ekonomist»ler açıkça Parti fikrine karşı çıkamıyorlardı. Ancak Partinin, işçi sınıfının kendiliğinden (spontané) hareketine müdahale etmesine, onu yönetmeğe kalkışmasına kesinlikle karşı idiler.

Lenin, «İskra»da ve «Ne Yapmalı?» da bu görüşleri çürüttü; «ekonomist»lerin oportünizmini, bunların devrimi yozlaştırmaya çalışarak burjuvaziye hizmet ettiklerini açığa çıkardı.

LONDRA'DA TOPLANAN İKİNCİ PARTİ KONGRESİ

Parti programı hazırlanırken «İskra» yazı kurulunda Lenin'le Plekhanov arasında sert tartışmalar oldu; derin görüş ayrılıkları çıktı. Bağların kopmasına ramak kaldı. Sonunda Lenin, program taslağında işçi sınıfının devrimdeki yönetici rolünün belirtilmesini ve işçi sınıfı diktatörlüğü hakkında açık bir ifade kullanılmasını sağladı. «İskra»nin Leninist ilkeler doğrultusundaki mücadelesi, Rusya'daki sosyal-demokrat örgütler arasında onaylanmaktaydı. Kongrenin toplanmasına karar verildi.

Rus Sosyal-demokrat partisinin ikinci kongresi, 26 örgütü temsil eden 43 delegenin katılması ile, 17 Temmuz 1903 günü Brüksel'de açıldı. Ancak Belçika polisi kongreyi yasakladığından, çalışmalar Londra'da sürdürüldü.

Kongre homogen değildi; ama leninciler öteki gruplara oranla çoğunlukta idiler. Ortada olanların muhalefet kanadına geçmesi ile, çoğunluğu kaybedebilirlerdi. İskranın, yani Lenin'in önerdiği program kabul edildi. İkinci Konğrede kabul edilen Parti proğramı iki bölümden oluşmaktaydı. Esas amaç olarak işçi sınıfının kapitalizmi devirerek, Sosyalizmi kurması önerilmekteydi. Yakın amaç olarak da, çarlığın devrilmesi ve demokratik Cumhuriyet rejiminin kurulması; işçiler için sekiz saat çalışma esasının kabulü toprak köleliğinin tüm kalıntılarının temizlenmesi ve köylülerden gaspedilmiş toprakların iadesi önerilmekteydi.

Londra kongresinden sonra Rusyada işçi hareketi hızla devrimci boyutlara ulaştı. 1905 Ekiminde başlayan genel politik grev, Aralıkta, silâhlı ayaklanmaya dönüştü. Devrimci işçilerin, köylülerin, askerlerin silâhlı hareketi çardan önemli ödünler koparmayı başardıysa da; Japonlarla barış imzalayan çar, liberal burjuvazinin devrim korkusundan ve köylülerin kararsız durumundan yararlanmasını bildi ve genel bir saldırıya geçip devrimi bastırdı.

Devrim işçilere, köylülere belki otuz yılda öğrenemeyecekleri pek çok gerçeği birkaç yılda öğretiverdi. Devrim, çarlığın baş düşman olduğunu açık seçik ortaya koydu. Liberal burjuvazinin halkla değil, çarlıkla anlaşmaya hazır karşı-devrimci bir güç olduğunu gösterdi. 1905 devrimi, burjuvo demokratik devrimine ancak işçi sınıfının öncülük edebileceğini ve karar-

sız davranışlarına karşın, emekçi köylülerin işçi sınıfının biricik gerçek müttefiki olduğunu ortaya koydu.

Silâhlı ayaklanmadan birkaç ay önce, Nisan 1905'te gene Londra'da toplanan Parti 3. kongresine bu kez Menşevikler katılmadılar. Cenevre'de onlar da bir konferans topladılar. Uzlaşmaz iki karşıt görüşü temsil eden bolşevik ve menşevik kanatlar, iki ayrı parti oluşturma doğrultusunda, böylece bir adım daha atmış bulunuyorlardı. 3. Kongre Parti taktiğinin saptanması için toplanmıştı. Menşevikler de aynı konuyu ele almışlardı. Bolşeviklere göre, oluşan demokratik burjuva devriminin sonuna kadar gelişmesi ve başarıya ulaşması öncelikle işçi sınıfını ilgilendirmekteydi. Çünkü bu devrimin başarısı işçi sınıfına örgütlenmek, politik anlamda gelişmek, yöneticilik konusunda deneyler kazanmak fırsatını verecekti. Ve böylece emekçi yığınları burjuva devriminden, sosyalist devrime geçeceklerdi. Toprak ağalarına karşı direnecek olan köylüler, proletaryanın doğal müttefikleri idi. Burjuva devrimi, ancak işçi sınıfı, liberal burjuvaziyi tecrit edebilir ve köylülerle ittifakını sürdürerek, devrimin öncü gücü olmayı başarırsa zaferle sonuçlanabilirdi.

Menşevikler ise, burjuva devriminin işçileri ilgilendirmediği; işçi sınıfının köylülerle değil, liberal burjuvazi ile ittifak etmesi gerektiği görüşünde idiler. Önemli olan, devrimi yürütecek olan liberal burjuvazinin ürkütülmemesi idi. Devrim başarıya ulaşınca da, işçi sınıfı kurulacak hükümete katılmamalı idi. İşçi sınıfına düşen görev, devrimden sonra toplanacak Meclisi, (Duma)yı dışardan etkilemeğe çalışmaktı. İşçi sınıfının öz sorunları vardı. O bu sorunlara çözüm getirmek için uğraşmalıydı. Burjuva devrimi onun işi değildi. Bu, burjuvaziyi ve öteki sınıfları ilgilendiren bir genel politika sorunu idi.

Karşıt taktikler özetle bu idi. Lenin 3. kongreden iki ay sonra «Demokratik Devrimde Sosyal-demokrasinin İki Taktiği» adlı kitabını yayınladı.

1905 devrimi sırasında Rusya'nın belli başlı kentlerinde kendiliğinden kuruluveren ve tüm fabrikaların delegelerinden oluşan, işçi Sovyetleri, tarihte bir başka örneği olmayan yığın örgütleriydi. Çarlığın karşısına dikilen halk insiyatifinden doğmuş bu kuruluşlar, emekçi yığınların devrimci iradesinin ürünleri idi. Bolşevikler Sovyetleri bu gözle görüyor ve bunları devrimci iktidarın embriyonu olarak kabul ediyorlardı. Menşevikler ise, Sovyetleri yerel ve bağımsız yönetim organları olarak görüyorlardı.

Nisan 1906'da Stokholm'da Partinin IV. kongresi toplandı. İşçiler, ikiliğin son bulmasını, istiyorlardı. Lnin, bolşeviklerin kongrede kendi görüşlerini savunmalarını istedi. Bunlar inandırıcı önerilerdi. Menşevikler çoğunlukta idiler. Kongre onların planını onayladı sonunda. Kongre biçimsel bir birlik sağlamış göründü. Ama gerçekte bolşeviklerle menşevikler görüşlerini korudular, hatta bu iki grup arasındaki mücadele kongreden sonra daha da şiddetlendi. Yerel örgütlerde toplantılar amansız tartışmalara yol açıyordu. İki öneri sunuluyor ve çoğu kez bolşeviklerin önerisi kabul ediliyordu. 1906 yazı ve güzünde devrimci hareketlerin yaygınlaşmasına karşın son kongrede seçilen Menşevik Merkez komitesinin duruma egemen olmadığı, olamayacağı her gün ortaya çıkıyordu. 2. Duma için

yapılacak seçimlerde uygulanacak taktik bolşeviklerle menşevikler arasında yeni anlaşmazlık konusu oldu. Bolşevikler, seçimlere katılmayı ve Duma kürsüsünü devrimci amaçlarla kullanmayı öneriyorlardı. Menşevikler ise Dumayı ciddiye alıyor, Kadet partisi ile ittifaklar yapmayı düşünüyor, Çarlığı duma'da yenmeyi tasarlıyorlardı. Bunun üzerine V. kongrenin toplanması gerekmiştir.

V. Parti kongresi Mayıs 1907'de Londra'da toplandı. Bolşevikler, Polonyalılar ve Letonyalılarla ittifak ederek sağlam bir çoğunluk sağladılar. Londra kongresi çarlığa, burjuvaziye ve burjuva partilerine karşı takınılacak tavır hakkında bolşeviklerin görüşlerini onayladı. Gerici sınıflar ve partilerine amansız bir savaş verilecekti, liberal burjuvazinin halkı aldatması da önlenecekti.

İkinci Duma dağıtıldıktan sonra, Çarlık hükümeti sosyal-demokrat örgütleri de dağıttı. Devrimcileri tutukluyor, Sibirya'ya sürüyor, idam ediyordu. Stolypine Rusya'yı bir baştan öteki başa darağaçları ile donatmıştı. Stolypine terörü yıllarca sürdü. Bir yandan da geleneksel ortak toprak rejimi, yürürlüğe konan bir yasa ile bozuldu. Köylüler ortaklıktan çıkmaya ve topraklarını satmaya teşvik ediliyordu. Köylülere böylece sözde özgürlük veriliyordu: Topraklarını satma özgürlüğü. Bundan zengin toprak sahipleri yararlandı: yoksul köylünün toprakları yok pahasına kapatıldı...

Bir yandan da işçi hareketi içinden vurulmak için provokatör ajanlar kullanılıyordu. Devrimci aydınlar arasında da saf değiştirenlerin sayısı kabarmaktaydı. Felsefe alanında Avenarius ve Mach'ın görüşleri hızla taraftarlar buluyordu. Bunlar, bilimin yeni bulguları karşısında Marksizmin «revize» edilmesi, gözden geçirilmesi, değiştirilmesi, gerektiğini ileri sürüyorlardı: Bogdanov'lar, Iouchkévitch'ler, Bazarov'lar... Lenin, büyük yapıtı «Materyalizm ve Empiriokritisizm»i yazdı. Empiriokritisizm'in, Materyalizmin, bilimin yerine, inan'ı geçirme girişimi olduğunu ve idealizme bağlandığını açığa çıkardı.

YENİ PARTİNİN DOĞUŞU

Parti içinde menşeviklere, likidatorlere, «otzovist»lere, (legal çalışma aleyhtarı olan bolşevikler), Troçkistlere karşı verilen savaşı, tüm bolşevikleri çatısı altında toplayacak yeni bir Parti ile, kesin zafere ulaştırmanın zamanı gelmişti. Ocak 1912'de Prag'da 20 örgütün katıldığı Parti konferansı toplandı. Aslında bu gerçek bir kongre idi. Kurulacak Parti yeni tip bir Parti olacaktı. Batıdaki sosyal-demokrat partilere benzemiyen bir Parti. Bunlar, gerçek marksistlerin opportünistlerle aynı çatı altında toplandığı ve artık büsbütün «reformizme» kaymış kuruluşlardı. Yeni kurulacak bolşevik partisi gerçekten devrimci bir Parti olacaktı. Opportünistlere aman vermiyen, merkeziyetçi, disiplinli, gerçekten marksist, taş gibi sert ve bütünleşmiş bir Parti... Proletaryanın gereksinim duyduğu Parti. Bu Partiyi bolşevikler uzun yıllar mücadele ederek, ekonomistlerle, menşevikler ve

troçkistlerle, idealistlerle savaşarak pekleştirmişlerdi. Bolşeviklere göre, yeni parti tüm devrimci partilere örnek olmalıydı. Bu yeni parti eylemde ve teoride yıllardır hazırlıyorlardı. Lenin'in «Ne yapmalı?» adlı kitabı, bu yeni partinin ideolojik tabanını hazırlamıştı. «Bir Adım İleri İki Adım Geri» adlı kitabı Lenin'in, partiyi örgüt yönünden hazırlamıştı. «İki Taktik...» adlı kitap, yeni partinin politik açıdan hazırlayıcısı idi. Ve «Materializm ve Empiriokritisizm»de partinin teorik temelini oluşturmuştu. Tarihte daha önce hiç bir siyasal gurup böylesine bir hazırlıktan sonra parti kurmamıştı.

Stalin döneminde yazılmış Parti Tarihi, bolşevik Partisinin kuruluşunu, yukarda özetlenmeye çalışıldığı biçimde anlatmaktadır. (S.S.B.C. Komünist (Bolşevik) Partisi Tarihi, S. 9—125, Ed. Soc. Paris, 1946).

Lenin, yeni tip Partiyi ve bu partinin örgütsel özelliklerini yukarıda özetlemeye çalıştığımız koşullar içinde düşündü. Otokratik çarlık Rusyasında savaşıyorlardı. İşçi sınıfının hiç bir demokratik hakka sahip olmadığı bir ülkede, çarlığı devirmeyi, sosyalizmi kurmayı amaçlayan devrimciler, demokratik ülkelerdeki sosyal-demokrat partiler modelinde bir parti ile hiç bir başarı elde edemezlerdi. Onlar için polisin eline düşmeyecek bir örgüt gerekti. Bu ilk şarttı. Lenin böyle düşünüyordu.

İki cephede vuruşuyordu Lenin: sosyal-demokrat cephe içinde «ekonomist»ler ile ve Çarlığın amansız polisi Okharna ile... «Ekonomist»leri teorik alanda yenmeliydi. «İskra«daki yazıları ile, «Nereden Başlamalı?» ile, «Ne Yapmalı?» ile, «Bir Adım İleri, İki Adım Geri» ve «Demokratik devrimde Sosyal-Demokrasinin İki Taktiği» ile, «Materyalizm ve Empiryokritisizm» ile, teori savaşında «Ekonomist»leri ve Marx'ı mekanik biçimde yorumlayan çeşit çeşit reformist ve reviziyonistleri yenik düşürmüştü. Beriyandan «İskra»da Leninist görüşler dolayında gerçek devrimcilerden oluşan bir çekirdek oluşturmayı da başarmıştı.

O yıllarda Lenin: *«Biz sıkı küçük bir gurubuz. Sarp ve zor bir yolda, sıkıca el ele tutunmuş olarak ilerliyoruz. Her yanımız düşmanla çevrili ve düşmanın hemen hemen sürekli ateşi altında yürümek zorundayız. Serbestçe verilmiş bir karar uyarınca düşmanla savaşmak ve yandaki bataklığa düşmemek için. zirleştik.»* (V. I. Lenin, Ne Yapmalı?, S. 12, Ed. Soc. Paris 1947). Yukarıki satırlardan apaçık anlaşıldığı gibi, Lenin, otokratik çarlık yönetimini devirmek için, (ilk erek bu idi), savaştan başka yol olmadığı inancı ile, askeri disipline dayalı, yumruk gibi bir savaş örgütü öneriyordu. Lenin «Ne Yapmalı?» da ve örgütlenme ile strateji, taktikle ilgili öteki kitaplarında sürekli belirtmiştir ki, önerileri otokratik Çarlık yönetimi koşulları için geçerlidir. İşçi sınıfının demokratik hiç bir hakka sahip olmadığı, tüm legal olanakların kapalı olduğu ve devrimci hareketin gene de hızla gelişmekte bulunduğu Çarlık Rusya'sında, iktidarı zor kullanarak devirmek yolundan başka çare yoktur.

Lenin bu somut durumda bir savaş örgütü kurmaya çalışıyordu. Avrupanın Sosyal-Demokrat partilerine hiç benzemeyen bir savaş örgütü. Lenin politika ile savaş arasındaki ilişkiyi gözden kaçırmıyordu. Engelsin savaş hakkındaki yazıları üzerinde uzun uzun durmuş, düşünmüştü. Daha sonraları İsviçrede bulunduğu sıralarda ise, Von Clauzewitz'i ilgi ile okuyacak, bu

büyük savaş tarihçisi ve filozofu Alman generalinin, «Savaşa dair» adlı kitabına kenar notları düşecekti. Lenin de *«Savaşın şiddet araçları ile yürütülen politikadan başka bir şey olmadığı»* inancındaydı. XX. yüzyıl başlarındaki Rusya'da işçi sınıfı hareketini Lenin, savaş koşulları içinde düşünüyordu. Bu savaş için en iyi, en etkili örgüt biçimini tezgâhlıyordu. Lenin'in önerdiği örgüt iki kademeli ve kademeleri mafsallaşmış bir örgüttü. Daha doğrusu iki örgüt olacaktı. Birincisi beyin durumunda olan ve devrimin genelkurmaylarından, yani bir avuç profesyonel devrimciden oluşan, son derece gizli bir örgüt. Bu merkezi örgüte (Merkez Komitesi), yerel komiteler, merkeziyetçilik esaslarına göre bağlıdır. Devrimin tüm gizli ve açık işleri Merkez Komitesini oluşturan profesyonel devrimcilerin tekelinde bulunacaktır. Devrim hareketinin sağlamlığını ve sürekliliğini, merkez yöneticilerinin kalımlı olması, yani değişmemesi esası sağlıyacaktır. Devrimcilerin örgütü, mesleği devrimcilik olan ve illegal mücadelede deneyden geçmiş kişilerden oluşacaktır. Asker disiplini ile çalışacaklardır. Bu yumruk gibi örgüt, olanak bulduğunca, tabandan, emekçi yığınlarından kopuk kendi içine kapanmış bir örgüt olmayacaktır elbet. İkinci örgütle, yani işçilerin alabildiğine geniş sınırlı örgütü ve tabandaki çeşitli örgütlerle mafsallaşmış bulunacaktır. İşçilerin mesleki örgütleri olanak varsa legal, yoksa onlar da özel bir biçimde gizli örgütler olacaktır. Bu biçimde örgütlenmiş devrimcilerin, polisin tuzağına düşme olasılığının, klasik sosyal-demokrat partilerden çok daha zayıf olduğunu ve mücadelede «ilkellik»ten böylece kurtulmuş olacak olan işçi hareketinin, sağlamlık kazanacağı ve başarı olasılığının artacağı inancında idi Lenin. *«Eğer diyordu Lenin, sağlam, güçlü bir devrimciler örgütü kurmakla işe başlarsak, tüm hareketin durallığını sağlıyacağız ve böylece hem sosyal-demokrat ereklere, hem de «tradünyonist» (sendikal) ereklere ulaşmış olacağız. Oysa yığınların sözde buna daha çok girecekleri gerekçesi ile, geniş bir işçi örgütü kurmakla işe başlarsak, (gerçekte böyle bir örgüt jandarmaların daha çok girebileceği ve devrimcilerin polisin eline düşeceği bir örgüt olacaktır), ereklerimizden ne birine ne ötekisine ulaşabileceğiz, ilkelliğimizden kurtulamıyacağız ve bölünmelerimiz, sürekil çöküşlerimizle, yığınların Zubatov ve Ozerov tipi tadünyonlara girmelerine neden olacağız.»* (V. I. Lenin, Adı, geçen kitap, S. 120, ayrıca örgüt konusunda, S. 101-152, özellikle S. 112-143).

İŞÇİ SINIFININ TARİHSEL «OLGUNSUZLUĞU»

Lenin için yaşamının bu döneminde, yani 1902 ile 1912 yılları arasında, Rusya'da devrimi gerçekleştirebilecek bir Parti yaratmak, başlıca amaç olmuştur. Lenin tüm karşı koyanları karşısında esasta haklı idi. Marx'ı doğru anlıyan, onu yalnız sözü ile değil özü ile kavrayıp yorumlayan o idi, karşı koyanları değil. Martov'lar, Boğdanov'lar, Axelrod'lar, Zasoulitch'ler ağır basmış, olsalardı, Rus sosyal-demokrat partisi revizyonist bir çizgiye oturacak ve Rusyanın tarihi başka türlü yazılacaktı. Devrimin gerçekleşmesi için, Lenin'in yeni tip Partisi ve Lenin'in liderliği gerekliydi. Yeni tip Partinin bü-

rokrasi tohumları taşımasından kuşkusuz Lenin sorumlu tutulamaz. İlerde yeni bir bürokrasinin doğmasına yol açabilir diye Lenin'in, etkili bir silâhtan vaz geçmesi elbet beklenemezdi. Lenin gerçekçi idi. «Somut durumları somutça çözümlüyordu». Rusya geri bırakılmış bir toplumdu. Üretici güçlerin, gelişim düzeyi, Batı ülkeleri ile bir tutulamazdı. Nüfusun % 80'i yarı serf durumunda olan köylülerden oluşmaktaydı. Ve işçi sınıfı ne homogenlik, ne örgüt ne de bilinç bakımından kıvama gelmiş sayılamazdı. (Bu alanda kısa zamanda önemli gelişmeler olmuştur. Rus işçi sınıfı 1905'te devrimini başlatmıştır). Üstelik demokratik hiç bir hakka da sahip değildi. Üretici güçlerin, dolayısıyla işçi sınıfının gelişmesini beklemek biçiminde bir yorumun gerçek marksizme ters düştüğünü devrimci Lenin pek iyi biliyordu.. Biliyordu ki, emperyalizm döneminde, eşitsiz gelişmenin zayıf halkasına istemli bir vuruşla, tarihin akışı hızlandırılabilirdi. Lenin'in Kautsky'nin «dışardan bilinç götürme» teorisini, benimsemesi, sanırım bu görüşün, önemli pratik sorunlara o dönemde bir çözüm getirmesinden ileri gelmekteydi. «Ekonomizm»in işçiler arasındaki etkisiyle mücadele, elbet teorik sorunları da içerecekti. Gerçekten «Ekonomist»lerin yayın organı olan «Rabotchéié Diélo», «İskra» ve «Zaria»yı, «gelişmede kendiliğindenliği, (spontanéité), ya da objektif ögeyi küçümsemekle» suçlayınca, Lenin'in açıkladığına göre anlaşmazlığın temeline inmek gerekmişti. (V. I. Lenin, Adı geçen kitap, S. 31 ve sonraki). Sosyal gelişmenin kendiliğinden gerçekleşeceği hakkındaki iddia, Marx'ı mekanik biçimde yorumlayanların sakat görüşüydü. Bunlara göre her şey, üretim güçlerinin gelişmesine bağlıydı. Üretim güçleri sonuna dek gelişip, üretim ilişkileri ile çelişkiye düşmeden, toplumun daha ileri üretim ilişkilerine, daha ileri bir üretim biçimine geçmesi olanaksızdı. Bu iddia kuşkusuz yanlıştı. Çünkü üretim güçlerinin içerdiği işçi sınıfını, yani istemli müdahalelerle gelişmeyi hızlandırabilecek nitelikte olan «insan» öğesini göz önünde bulundurmuyor, bir yana itiyordu. Aslında «ekonomizm» sosyal gelişmenin «motör»ü olan bilinçli sınıf mücadelesini yadsıyordu. «Kendiliğindenlik» görüşü bu gerçeği maskelemeğe yarıyordu. Bundan dolayı Lenin'in, «kendiliğindenlik» görüşüne karşı çıkması doğaldı. Ancak Kautsky'nin tezini aynen benimseyerek, işçi sınıfının ekonomik bilinçten öteye gidemeyeceğini ve politik bilincin işçi sınıfına mutlaka «dışardan» götürülmesi gerektiğini söylemesi, marksizmin «yansı» (reflet) teorisi ile acaba ne dereye kadar bağdaşmaktaydı? Lenin «Ne Yapmalı»dan altı yıl sonra yazdığı «Materyalizm ve Empiryokritisizm» adlı kitabında marksizmin bilinç ve bilinçlenme hakkındaki bu teorisini hararetle savunmuştur. (V. I. Lenin, Materyalizm ve Empiryokritisizm, S. 85-86, 103-112, Ed. Soc. Paris, 1948). Marksizme göre, bilinç objektif gerçeğin insan beynindeki «yansı»sıdır. Nesneler, bilicimizden bağımsız, dışımızda olan varlıklardır. Duyular aracılığı ile bilincimize yansır. Bilinçlenme süreci bilgisizlikten bilgiye gider. İnsanın bilinci Sosyal etkinlik içinde, maddesel yaşamın üretimi sırasında oluşur. İnsanoğlu çalışırken, üretim araçları yaparken, doğayı değiştirmek için çabalarken, nesnelerin niteliklerini kavrar, özü ayrıntıdan, zorunluyu raslantıdan ayırdeder, olguların zorunlu ilişkilerini,

yasalarını bulgular. Maddesel yaşamının üretimi sırasında insanlar sosyal çevreleri ile, üretime şu ya da bu biçimde katılan öteki insanlarla olan ilişkilerinin de bilincine varırlar. Sosyal gelişmeye paralel olarak bilinç sürekli zenginleşir. Bu sürecin durmasına olanak yoktur. Sosyal sınıfların bilinçlenmesi konusunda da aynı aşamalar söz konusudur. O da sosyal gelişmenin ürünüdür ve maddesel yaşamın üretiminde sınıf olarak harcanan çabaların ve sınıflar arasındaki mücadelenin, aynı sınıfı oluşturan insanların beynine sınıfsal niteliği ile yansımasıdır. Bu sürecin bir noktadan sonra durması, işçi sınıfının ekonomik bilnçten öteye, siyasal bilince geçememesi «yansı» teorinin bilinçlenme sürecinin tümünü kapsamadığı anlamına gelir ki elbet doğru değildir. Objektif gerçek bir sınıra kadar işçilerin beynine yansıyacak, o sınırdan sonra yansımayacak. İşçiler o sınırın berisinde olan objektif gerçeği kavrayamıyacaklar ve bunu onlara mutlaka «aydınlar» kavratacaklar. İşçi sınıfının yeteneksizliği sonucuna varan bu görüş işçi sınıfını ister istemez devrimin nesnesi haline getirmekte ve sosyalist aydınları devrimin öznesi durumuna yükseltmektedir. Gerçekten de devrim ancak sosyalist bilinçle gerçekleştirilebileceğinden, bu bilince kendiliğinden ulaşamıyacak olan işçi sınıfının, Marx'ın iddia ettiği gibi devrimin öznesi, olması, devrimin hem taşıyıcısı, hem gerçekleştiricisi durumunda bulunması söz konusu değildir. İşçi sınıfının kendiliğinden politik bilince ulaşamıyacağı hakkındaki iddia, istesek de istemesek de bu sonucu doğurur.

Soruna daha yakından bakalım: ekonomik bilinçle politik bilnç arasındaki çelişkinin, Marcuse, marksizmde «öz»le «olgu» ve giderek proletaryanın araçsız güncel «çıkar»ı ile «tarihsel gerçek çıkar»ı arasındaki çelişkiden kaynaklandığını söyler.

DEVRİMCİ ÖNCÜLER

«Öz»le «olgu»lar arasındaki ayrım marksizmin önemli bir teorik sorunu. Bilinçlenme sürecinde aşamalar buna göre belirleniyor. Kuşkusuz önce olgular yansıyor beynimize. Olguların ardındaki öz'ün yansıması için ilk bakışta görünmeyen ilişkilerin gün ışığına çıkarılması gerekiyor. Sosyalist aydınlar, profesyonel devrimciler tarihsel maddeciliğin yasalarını bildikleri için devrimin bilincine sahip oldukları varsayılıyor. Ve giderek bunların ancak ekonomik bilinç içinde bulunan işçi sınıfına politik bilinç götürecekleri ileri sürülüyor. Bilinç sosyal ilişkilerin beyindeki «yansı»sı olduğuna göre, bunun kişinin praksisi ile sağlandığı açık bir gerçek. Kişi sosyal ilişkilerin içinde olduğu, bir taraf olarak maddesel yaşamını ürettiği sürece bilinçleniyor. Bilinçlenme kişisel bir deney. Şu halde sosyal ilişkilerde taraf olmayan, o yaşam içinde bulunmayan bir kişinin bir başkasına «dışardan» bilinç götürmesi olanaksızdır. Olsa olsa bilim götürmek söz konusu olabilir. Yani eğitim. Bunu da devrimci biçimde düzenlemek gerek. Ama işçiler sosyalist kitapları okuyarak bilinçlenme olanağına sahiptirler. Aydınlara «öncülük» ödünü vermeğe gerek yoktur. Bilinç geniş kapsamlı

bir kavram; bilimi, sanatı, edebiyatı, gelenekleri, görenelkeri ile tüm sosyal yaşamı içeren bir kavram. Beyinin karmaşık bir görevi olarak da öyle. Elbet politik bilinç söz konusu olunca belirli bir takım sosyal bilim dallarından yararlanılması gerekiyor. Ama politik bilinç gene de bir bilimler kataloğu değildir. Bilinç canlıdır. Bundan dolayı marksizmin «yansı» teorisini edilgin olarak anlamamak gerekir. Bilinç objektif gerçeğin beyindeki «yansı»sı olmakla birlikte, insanlar, istemli eylemleri ile objektif gerçeği etkiler, değiştirirler. Ve dolayısıyla değiştirdiği objektif gerçeğin de «yansı» olarak, bilinç kendi kendisini değiştirir, yeniler, zenginleştirir. İşçilerin politik bilinçlenmelerini hızlandırmak için, sosyalist aydınların yapacakları işler vardır. Ama bu, burjuva alışkanlıkları içinde, öğretmen-öğrenci ilişkisi biçiminde gerçekleştirilecek bir iş değildir.

Kautsky'nin «dışardan» bilinç götürme, hakkındaki satırları okunduğunda, bir kesin yargı ile karşılaşılıyor. *«Günümüzün sosyalist bilinci, diyor Kautsky, ancak derin bir bilimsel temel üzerinde ortaya çıkabilir. Gerçekten çağdaş ekonomik bilim, örneğin çağdaş teknik gibi, sosyalist üretimin bir koşuludur. Oysa tüm isteklerine karşın proletarya ne birini, ne ötekisini yaratabilir. Her ikisi de çağdaş sosyal süreçten ortaya çıkmaktadır. Bilimin taşıyıcısı proletarya değil, burjuva aydınlarıdır.... Sosyalist bilinç, işçi sınıfının mücadelesine dışarda ithal edilmiş bir öğedir; ve kendiliğinden ortaya çıkan bir şey değildir.»* (Lenin tarafından zikredilmiştir. Ne yapmalı? S. 41, Ed. Soc. Paris, 1947).

Bir duvar çekilmiş işçilerin önüne. Bilgisizlikleri kendi kusurlarıymış gibi yüzlerine vuruluyor. Ve işçilerin XX. yüzyıl başlarındaki sistematik bilgiden yoksun oldukları iddiası kesin ve sürekli bir yeteneksizlik olarak belirtiliyor. Sosyalist aydınlar onların yardımına koşmayacak olurlarsa sanki sonsuzluğa dek duvarın öte yanında, karanlık içinde kalacaklardır. Sosyalist düşünür Kautsky efendinin işçiler hakkında yargısı böyle.

Kautsky'nin teorisini benimseyen Lenin bunca kesin konuşmuyor: *«İşçiler, henüz sosyal-demokrat bilince sahip olamazlar dedik. Bu bilinç onlara ancak dışardan gelebilir.»* (Aynı kitap, S. 33) diyor. Henüz sözcüğü ilginç. Politik bilincin dışardan götürülmesini Lenin'in geçici bir durum saydığına mı delalet ediyor? Bir ilginç açıklaması daha var Lenin'in. Şöyle yazıyor: *«Politik sınıf bilicin işçiye ancak dışardan, yani ekonomik mücadelenin dışından, patron-işçi ilişkileri çevresi dışından getirilebilir. Bu bilginin edinileceği yer, halkın tüm sınıf ve tabakalarının Delvet ve hükümetle lişkileridir; bu yer tüm sınıflar arasındaki ilişkilerdir. İşçilere politik bilgi getirmek için, sosyal-demokratlar (devrimcileri) halkın tüm sınıflarına gitmelidirler, ordularının birliklerini her yöne göndermelidirler.»* (Lenin, Adı geçen kitap, S. 81-82).

Burada başka bir dil konuşuyor Lenin. İşçilere «dışardan» bilinç götürmek bambaşka bir kılığa bürünmüş görünüyor. Bu satırlar Kautsky'nin işçiyi küçümseyen ukala sözlerinden, hatta Lenin'in bir kaç sayfa önce yazdıklarından çok farklı bir anlam tavıyor. Artık söz konusu olan kitaplardaki

bilgileri işçlere aktarmak, burjuva gelenekleri içinde işçilere öğretmenlik etmek, bilgiçlik taslamak değildir.

İşçi-patron ilişkileri, «ekonomizm»in sınırları dışına çıkarak, halkın tüm sınıf ve tabakları içine girmek, bunların kendi aralarında ve Devletle olan ilişkilerini değerlendirerek canlı bilgiler edinmek ve bunları işçilere sunmak... Lenin'in bu önerilerine işçilerle ortak bir dil konuşmayı, yani işçilerin düşünme mekanizması ile aramızdaki yabancılığı kaldırmayı da eklersek, sanırım işçi-aydın yardımlaşmasına geçerli bir çıkış noktası bulunmuş sayılabilir.

«Ne Yapmalı?» dan bir kaç yıl sonra, yani 1905'de, genel grevin silâhlı ayaklanmaya dönüşmesi ve bunun sosyal-demokratların kararsızlık içinde oldukları bir sırada, işçilerin «kendiliğinden» başlatıkları bir direniş olması, «dışardan» bilinç teorisine, Rus işçisinin yanıtı sayılabilirdi. Sosyalist aydınların yardımı olmazsa, işçilerin sendikal mücadelenin ötesine, politik mücadeleye geçemiyecekleri hakkındaki iddia, Moskova işçilerinin genel grevi silâhlı ayaklanmaya dönüştürmeleri karşısında boşta kalmıştı. Aralık 1905 Moskova ayaklanmasından sonra Lenin şunları yazıyor:

«Örgütlerin üstünden atlayarak, yığınların proleter mücadelesi grevden ayaklanmaya geçti.... Grevden silâhlı ayaklanmaya geçilmesini zorunlu kılan, mücadelenin objektif koşullarındaki değişiklik proletarya tarafından yöneticilerden çok önce sezildi. Her zaman olduğu gibi pratik, teoriden öne geçti.» (V. I. Lenin, Seçme Yapıtlar, C. 1, S. 563-564, Ed. du Progrès, Moskova, 1971).

Hele devrim sırasında ve devrimden sonra Lenin'in, emekçi yığınların yaratıcı, «kendiliğinden» hareketlerini öven ve teşvik eden pek çok demeci, yazısı vardır. İşçi-asker-köylü Sovyetlerinin «kendiliğinden» kurulduğunu yazar. (V. I. Lenin, Devlet ve Devrim, ek: Diktatorya Sorunu Tarihine Katkı, S. 135, Ed. Soc. Paris, 1947). Lenin, tabana olan güvenini, onun yaratıcılığına, inisyatifine olan inancını her zaman belirtmiştir. İşçi-Köylü denetimi konusunda; Sendikaların, Sovyetlerin güçlendirilmesi konusunda; Merkez Komitesinin sade işçilerin, köylüerin üye olarak seçilmesi konusunda; bu inancın açık ve kesin anlatımını görürsünüz.

«Dışardan» bilinç sorununu sanırım burada noktalayabiliriz. Karşımızda şimdi başka bir sorun var: profesyonel devrimciler sorunu... Bilindiği gibi Lenin hareketin «ilkelliği» ve «ekonomizmle» savaşmak, gerçek devrim hareketini asker disiplini ile tekelden yönetmek için, profesyonel devrimcilerden oluşan bir örgütün kurulmasını önermiş ve bolşevik arkadaşlarıyla bu örgütü kurmuştur. Aslında bu profesyonel devrimciler işçi sınıfının bir çeşit «vekili» olarak hareket ediyorlardı. Bunlar sosyalist bilince sahiptiler. Ve iddiaya göre, işçi sınıfı ise, Sosyalist bilinçten yoksundu. Bu halde bu profesyonel devrimciler, işçi sınıfının «öncüleri» olarak, işçi sınıfının yerine devrimin taşıyıcısı durumunda bulunuyorlar ve devrimin genelkurmaylı-

ğını yapıyorlardı. Kurdukları Parti işçi sınıfının en uyanık evlatlarının Partisi idi. Oysa bu profesyonel devrimciler işçi değillerdi; genellikle burjuva aydınlarıydılar. İşç- aydın ayırımını da kaldırmışlardı zaten. Böylece işçi sınıfı devrimin öznesi olmaktan çıkıyor; devrimin nesnesi durumuna geliyordu.

Oysa Marx'a göre devrim ancak işçi sınıfı tarafından yapılabilirdi. İşçi sınıfının kendisi yapmıyorsa devrimi, yapılan şey gerçek anlamda devrim olmazdı. Devrim objektif bir sürece dayanmaktaydı; daha doğrusu kendisi objektif bir sürecin sonucuydu. Bu sürecin bir ögesi üretim güçleri, öteki ögesi işçi sınıfının sınıf olarak burjuvaziye karşı yürüttüğü iktidarı amaçlıyan mücadelesiydi. Bundan dolayı da «vekâlet» filân söz konusu olamazdı. Sosyalist devrim, işçi sınıfının devrimci hareketi demekti. İşçi sınıfı henüz «olgunlaşmamış» ise; sosyalist aydınlar onun «olgunlaşması»na yardım ederlerdi; ama onun vekili, «Öncüsü» olamazlardı. Marx ve Engels'in görüşleri budur.

Gerçekten de Sosyalizmin, daha önceki toplum düzenlerine olan üstünlüğü buna bağlıdır. Bugüne dek sömürülmüş, baskı altında yaşamış olan emekçilerin, baskıya, sömürüye son veren ve egemen sınıf olarak ortaklaşa yönetecekleri yeni bir toplum düzenini kendi elleriyle kurmalarıdır. Sosyalizm bolluk getirmeden çok önce emekçilere kendi kendilerinin efendisi olmanın mutluluğunu getirecektir; getirmelidir. Bu koşul yerine gelmedikçe sosyalizm asıl amacına ulaşmamış demektir. Sosyalist devrimin yapıldığı gün, emekçiler kurtulduklarını bilmeli, yüreklerinde duymalıdırlar; bu da ancak devrimi emekçiler yapmışsa, Devlet gerçekten emekçilerin elinde ise olur. Eğer sosyalist devrim, emekçilerin aralarından seçip denetleyemediği, değiştiremediği bir «öncü»ler kadrosunun yönetiminde gerçekleştirilmiş ve işçi sınıfı sadece etkin bir sosyal güç olarak kullanılmışsa, yani işçi sınıfı devrimin öznesi değil de nesnesi durumundaysa, üretim araçlarının kamulaştırılması ve sosyal hakların sağlanması, işçilerin kurtuluşu demek değildir. Alt yapıdaki değişiklik otomatik olarak hemen üst yapıyı değiştirmiyor; sosyalist demokrasinin kurulması için ayrıca çaba harcamak gerekiyor. Sosyalizmin asıl amacı, emekçilerin kendi elleriyle kendi kurtuluşlarını gerçekleştirmeleridir. Son yarım yüzyıllık sosyalizm uygulamaları ortaya koymuştur ki, üretim araçlarının kamulaştırılması, katı bir merkeziyetçilikle tamamlanınca, yöneticiler, karşı konmaz bir güce sahip oluyorlar. Böylece «devletçi üretim ilişkileri»ni kendilerine ekonomik dayanak haline getiren «öncü» kadro, yeni bir bürokrasinin doğup güçlenmesine yol açmıştır. Ve kendi adına devrim yapılan işçi sınıfı, aradan yarım yüz yıl geçtiği halde, yönetimden uzak tutulmakta, hattâ ücretleri çalışma koşullarını düzenlemede bile, gerçekten söz ve karar sahibi bulunmamaktadır. Bu durumdan sadece Çarlık Rusyasının geri koşullarını sorumlu tutamayız; bürokrasinin tohumlarını taşıyan yeni tip Partinin de bunda payı olduğunu kabul etmek zorundayız. Partinin, yapısı, ilkeleri, işleyişi bir zümre diktatörlüğü kurulmasına ve koşullar elverince bu zümre diktatörlüğünün kişi diktatörlüğüne dönüşmesine elverişlidir.

BÜROKRASİNİN VE DİKTATÖRLÜĞÜN EMBRİYONU

Çarlığı devirmek için güçlü bir silâh olduğunu ispatlamış olan yeni tip Partinin, sosyalist demokrasinin kuruluşuna hizmet eden bir araç olmadığı da sanırız ispatlanmıştır. Bu yeni partinin dayandığı ilkeleri ya da görüşleri bir kez daha gözden geçirelim: Hepsi de merkezdeki yönetici kadronun mutlak egemenliğini sağlayan örgütsel ilkeler. Böyle bir parti kendi içinde tepeden inmeci ve bürokratik; iktidarda ise, yeni bir bürokrasinin türemesine yönelik, zümre, ya da kişi diktatörlüğüne giden yolu açan bir kuruluştur.

«Öncü»ler kadrosundan başlayalım: bunlar geçmiş hizmetleri ile sosyalist hareket içinde sivrilmiş kişilerdir. Hemen hemen hepsi de burjuva aydındır. Sosyalist teoriyi bildikleri için, iddiaya göre, henüz poltik bilnçten yoksun olan işçi sınıfının «öncü»leri olarak ortaya atılmışlardır. Birbirlerini mücadele içinde tanımışlardır; denemişlerdir. Birbirlerine sonuna dek güvenirler; birbirlerine karşı sorumludurlar. Elbet sosyalist harekete karşı da sorumluluk taşıdıklarına inanırlar. Devrimciliği mesleke edinmişlerdir. Bunlar «illegalite» koşullarında, kesin bir gizlilik içinde çalışırlar. Hareketin süreklilİği, etkinliği ve başarısı için, bu gerçek marksist devrimcilerin saptadığı stratejinin, kesintisiz uygulanması şarttır. Bundan dolayı «öncü»ler kadrosunun kalımlı olması, değiştirilmemesi gerekmektedir.

İllegalite ve gizlilik koşullarında, merkez yöneticilerinin emekçi yığınları ile doğrudan ilişkileri olması düşünülemez. Bunlar, Parti gazetesinin yurt düzeyindeki militan örgütlerince derlenen haberleri değerlendirerek, olaylarla ilişkilerini sürdürürler. Yalnızdırlar. Çoğu yurt dışındayaşar. İşleri, düşünceleri devrimdir. İster istemez kendilerini devrimle özdeşlemişledir. Ve zamanla, devrimin, kendilerinin yönetici olarak var olmalarına bağlı olduğu inancına, daha doğrusu saplantısına bağlanırlar. Artık devrim onların her şeyidir; devrimle aralarında bir özel bağ meydana gelir. Marx'a göre bürokrasiyi niteleyen özelliklerden biri de, bürokrasi mensuplarının Devleti adetâ kendi özel malları olarak görmeleridir. (K. Marx, Felsefe Yapıtları, C. IV. S. 102, Ed. Costes, Paris, 1948). Tıpkı yeni tip Parti yöneticilerinin, devrim saydıkları şeyle özdeşleştikleri gibi...

Yöneticilerin kalımlı olmaları, bürokrasinin doğup gelişmesi bakımından önemli bir etmen. Parti iktidar olunca da bu esas bırakılmamıştır. Rus işçisi henüz gereğince «olgunlaşmış» sayılmadığı için olacak, gene yönetimden uzak tutulmuştur. Merkez komitesine seçilebilmek için, Şubat devriminden önce Partiye üye yazılmış olma şartı konmuştur. Vilâyet komiteleri sekreterlerinin de Ekim devriminden önce partiye yazılmış olmaları şart koşulmuştur. O günlerdeki üye sayısına göre, ancak % 2 gibi küçük bir azınlık Merkez Komitesine seçilme hakkına sahipti. (J. Elleinstein, Stalinci Olgunun Tarihi, S. 34, Idée Grasset, Paris, 1975). Stalin'in yönetiminde ise, Partinin tüm organlarına ancak genel sekreterin onayladığı kişiler getirilmiştir. Devlet de işçilerin söz ve karar sahibi olmaları bir yana, Parti içinde bile işçiler bir ağırlık oluşturamıyorlardı.

Devrimden kısa bir süre sonra Bolşevik Partisinin, kendi dışındaki partileri kapattığı ve Devleti elinde tutan tek parti haline geldiği, katı bir merkeziyetçiliğin uygulandığı anımsanacak olursa; ve üretim araçlarının kamulaştırılmış olmasından dolayı, yöneticilerin egemen sınıf yetkilerini fiilen tekellerinde tuttukları da göz önünde bulundurulursa, böyle bir durumun yeni bir bürokrasinin doğmasına son derece elverişli olduğunu anlamak zor olmaz.

Katı merkeziyetçilik bürokrasiyi hazırlayan başlıca etmenlerden biridir kuşkusuz. Bunun gerçi bir demokratik takısı vardı: demokratik merkeziyetçilik... Ama kâğıt üstünde kalmıştır. Kimi batı komünist partilerinde belki bundan sonra işleyecek bu ilke. Gerçekte katı merkeziyetçilik egemendir. Düşünülsün ki, Parti, yani Merkez Komitesi, yani Polit Büro, yani Stalin, (bugün ise, üst kademenin bir avuç yöneticisi). politikaya, ekonomiye, kültüre, sanata, edebiyata, bilime, ideolojiye ve teoriye egemendir. Hiç bir alan, hiç bir iş Merkezin denetimi dışında değildir. Her şey onun izni ile olur; onun onayından geçer. Maddesel yaşam da, düşünsel yaşam da onun buyruğuna bağlıdır. Ve her şey kitaba uygundur; yani sözde marksizme, marksizm-leninizme... Eskiden buna stalinizm sözcüğü de eklenirdi.

Bürokratik sapmanın belki en korkunç yanı düşünler üzerindeki tekeli, dolayısıyla baskısıdır.(Düşünü, bilimi, sanatı, kültürü, ideolojiyi ve başka düşün dallarını kapsayan genel bir terim olarak kullanıyoruz). Stalin döneminde düşün yaşamının anahtarı onun elindeydi; marksizm-leninizm teorisine ancak o katkıda bulunabilirdi; sosyalist ekonominin yasalarını o saptardı; Bio loji bilginleri arasındaki tartışmalı konuları o kesip atardı; Dil konusunda bile son sözü o söyledi. Bugün onun bu büyük bilimsel bulgularından hangisi ayakta kaldı bilemiyorum. Ama düşündeki merkeziyetçiliğin, düşün yaşamını taşlaştırdığı; doğmacılığa, şemacılığa götürdüğü kuşkusuzdur. Hareket olan gerçeğin beynimizdeki yansısı ve gerçeği bulgulamanın yöntemi olan maddeci diyalektik, Stalinin yaptıklarını kitaba uydurmaya yarayan, dört aşamalı kaba bir cetvel haline getirildi.

Bu, merkeziyetçiliğin bir sonucu olduğu kadar, marksizm-leninizmin tamamlanmış, noktalanmış bir doktrin, bir doğma durumuna düşürülmesinin de bir sonucuydu. «Marksizm harekettir; marksizm-leninizm yaşam gibi, gerçek gibi zengindir ve onlar gibi sürekli değişim içindedir» diye diye, bunun tam tersi yapılmıştır.

Tüm bu ters gelişmeleri sanırım «öncü»ler teorisine bağlamak yanlış olmaz. Başlangıç noktası bir avuç burjuva aydınının sosyalist teoriyi bilmelerinden, sosyalist bilince sahip olduklarına inanmalarından çıkış yaparak, işçi sınıfı adına hareket etme yetkisini kendilerinde görmüş olmaları ve bu durumu açıklayan bir takım görüşler ileri sürebilmiş olmalarıdır. Devrimi gerçekleştirince bu öncüler, sade Rus işçisinin değil, dünya işçilerinin de liderliğine aday oldular. Merkeziyet sistemi Sovyet sınırlarını aşarak 3. Enternasyonal kanalı ile dünya ölçüsünde geçerlilik kazandı. Bir yanda devrimi başarmış, Sosyalizmi kurma çabasında olan ve Devleti elinde tutan

Rus Bolşevik partisi ile, Kominterne dahil öteki komünist partiler, kâğıt üzerinde eşit sayılmakla birlikte, gerçekte aynı ağırlığı taşımıyorlardı. Bolşevik partisi her bakımdan ağır basıyordu. Bu durum, yani Rus bolşevik partisinin dünya işçi hareketinin lideri olduğu, «ağabey» sıfatına lâyık görüldüğü biçiminde pek çok kez yetkili ağızlarca da açıklanmıştır. Merkeziyetcilik böylece dünya çapında geçerli olmuş ve Stalin diktası: dolaylı biçimde de olsa tüm dünya komünistlerini nüfuz alanı içine almış bulunuyordu. Rus bolşevik partisi, tüm komünist partileri için tek «model» haline getirilmiştir. Örgütlenme biçimi olarak Rus bolşevik partisi örnek alınmış; Enternasyonala giriş için şart koşulan 21 madde, birlik ve beraberliği sağlamıştır. Bunnun sonucu olarak tüm komünist partiler bürokratik örgütler olarak gelişmişler ve iktidara geldiklerinde, egemen sınıf niteliği taşıyan yepyeni bir bürokrasi türemiştir toplumda. Sanayileşmiş bir ülke olan Çekoslovakyada da sosyalizm bürokratik sapma göstermiş, egemen sınıf niteliği taşıyan bir bürokrasi yetişmiştir, tıpkı Rusyada olduğu gibi. Oysa iki ülkenin sosyo-ekonomik yapıları başkadır. Biricik ortak yanları her ikisinde de aynı model, bürokratik yapıda bir komünist partisinin iktidarda bulunmasıdır.

Gizliliğe gelince, o bürokrasinin harcıdır. Bürokrasinin mensupları gizliliğin sağladığı ortamda gelişirler; paylaştıkları Parti ve Devlet «sır»ları sayesinde dayanışırlar. İllegalite koşullarının zorunlu kıldığı «gizlilik», sonradan Parti iktidar olunca da kaidırılmamıştır. Kural olarak tüm Parti ve Devlet işleri gizlidir. Bürokrasinin başlıca dayanaklarından biri olan Siyasal Polis, gizli çalışır. Büyük mizansenli duruşmalar dışında politik suçlular gizli olarak yaıgılanır. Cezalar gizlidir; kamplar gizlidir. Politika gizlidir. Gerçek istatistik rakamları gizlidir. Stalin Kremlin'de gizli yaşardı.

Yüksek parti yöneticileri; Siyasal Polis Şefleri; Yüksek komutanlar; teknokratlar ve yüksek memurlar; «manager»ler; sanatçılar, bilginler; bürokrasinin yüksek tabakasını oluştururlar. Bunlar ayrıcalıklı bir sosyal gruptur. Gelir yelpazesinin en üst dilimini işgal ederler. Ayrıca konut bakımından, bulunmayan mal ve besin mallarını edinme kolaylığı bakımından, boş zamanları değerlendirme bakımından ayrıcalıklı bir istatüye bağlıdırlar. Partinin alt kademe yöneticileri; orta dereceli memurlar, subaylar, emniyet memurları; bunlar da bürokrasinin alt tabakasını oluştururlar. Sosyal hiyerarşide, işçiler köylüler en sonra gelir. Gerçek durum budur. Hiç kuşkusuz yarım yüzyıllık devrim yönetimi işçilere, köylülere eğitim konusunda, sosyal güvenlik konusunda boş zamanların değerlendirilmesi konusunda ve daha pek çok konularda önemli haklar sağlamıştır. Ve yarım yüzyıl gibi nispeten kısa sayılacak bir zaman içinde, geri Rusya dünyanın en ileri sanayi ülkelerinden biri haline gelmiştir. Ama devrimden bu yana 58 yıl geçmiş olmasına karşın hâlâ sosyalist demokrasi kurulamamış, işçiler, köylüler Delvet yönetimini ellerine alamamışlardır. İktidar hâlâ «öncü»lerin tekelindedir.

STALİN DİKTASI PARTİYİ DE EZDI

Lenin'in parmak bastığı «bürokratik biçimsizleşme», onun ölümünden sonra tam bir sapma halini almıştır. Bürokrasi ile mücadele için Lenin'in önerdiği önlemlerden hiç biri gerçekleştirilmemiştir. Lenin, işçilerin, köylülerin yönetime katılmalarını istemiştir ısrarla. Stalin yönetimi halktan büsbütün koparmıştır. Devlet makinası, burjuvalara karşı kullanılacak baskı çarkı, işçileri, köylüleri ezmiştir. Yüzbinlerce işçi, köylü, kâh burjuva milliyetçiliği bahanesiyle; kâh sabotajcılık cuçlaması ile; kâh düşmanla işbirliği yaptığı iddiasıyla; uzak bölgelere sürülmüş, hapse atılmış, işkence görmüş, kamplarda çalıştırılmıştır; öldürülmüştür. Toprakların zorlu kollektifleştirilmesi sırasında, koca bölge halkları uzak yörelere, orta Asya'ya sürgün edilmiştir. Bunların bir kısmı «Kulak»lar idyse, bir kısmı da sade köylülerdi. Ama terör sadece halka yönelik değildi; Stalin parti kadrolarını da ezmiştir. Binlerce gerçek komünist, sadık militan Stalin'in hışmına uğramıştır. Khrouchtchev ünlü raporunda, Stalin'in işkence yapılmasını bizzat emrettiğini, idam kararlarını imzaladığını açıklamakta ve rakamlar verilmektedir: XVII. Parti kongresince seçilmiş 139 kişilik Merkez Komitesi üyelerinden, 98'i idam edilmiştir; yani % 70'i. Aynı kongrenin 1 966 delegesinden 1 108'i karşı-devrimcilik suçlaması ile tutuklanmıştır. (N. Khrouchtchev, Gizli Rapor, S. 25-26 ve 27-46, Corrêa, Paris, 1956). Fransız komünist partisi üyelerinden tarihçi Jean Elleinstein'in de bu konularda ilginç açıklamaları var. Stalin diktasının nasıl meydana geldiğini inceleyen yazar, şu dehşet verici tabloyu sunuyor: Lenin'in katıldığı son Parti kongresi olan XI kongrede seçilen 26 asil üyeli Merkez Yürütme Kurulu üyelerinden 12'si idam edilmiştir, birisi öldürtülmüştür; ikisi intihar etmiştir; ikisi ortadan kaybolmuştur; brisi 20 yıla hüküm giymiştir; 7'si de normal biçimde ölmüştür; birisi ise sağdır; Molotov. Korkunç rakamlar...

Sosyalist devrimi ilk gerçekleştiren bir ülkede, bu cinayetler işlenebilmişse, ve işçiler, köylüler iktidardan hâlâ uzak tutuluyorsa, bunu sadece Rusya koşullarının geriliği ile açıklayamayız; devrimi gerçekleştirmek için ortaya konan aracın, yani Partinin de mutlaka bir bozuk yanı bulunmak gerekir. Esas ilkelerini, mekanizmasını incelediğimiz bu partinin, iktidara gelir gelmez kimi kesin önlemler alınmazsa, emekçilere de baskı yapan ve yeni bir bürokrasiyi yaratması kaçınılmazdı. Nitekim de öyle olmuştur. Böyle bir Parti kurdu diye elbet Lenin suçlanamaz. O günkü sorunlara çözüm arayan Lenin, kalımlı yöneticilerden oluşan, merkeziyetçi, gizli, disiplinli bir örgüte gerek olduğuna inanmıştır. Ve kurduğu bu yeni tip Parti başardığı devrimile ereğine ulaşmıştır. Bugün ise bu tip bir partiye, illegalite koşulları içinde bile, gerek olup olmadığı bilimsel olarak araştırılması gereken bir konudur. 1902'lerden beri, işçi sınıfları değişmiştir; mücadele yöntemleri değişmiştir; koşullar değişmiştir. Dediğim gibi bu konu bilimsel olarak ele alınmalıdır. Ama bu tip bir partinin demokratik bir ortamda ve legalite koşullarında «model» alınması, korunması için, gerek yoktur. Merkeziyetçiliğin demokratizmi yok etmesine engel olacak yollar bulunmalı, bürokrasi önce Parti için-

de önlenmelidir. Batı Avrupa'da kimi komünist partilerinin bu doğrultuda bir şeyler yapmak istedikleri görülüyor. Ama yarım önlemlerin yararı olamaz. Esasa inmek, Parti tüzüğünde tabanın, yani işçilerin, köylülerin, gerçekten söz ve karar sahibi olmalarını, yönetime ağırlıklarını komalarını engelleyen hkümler bir bir ayıklanmalıdır.»

Şu gerçeği kabul etmeli ki, «Sovyet Modeli» parti bürokratik bir kuruluştur; Rusya'da yeni bir bürokrasinin doğmasına, egemenlik kurmasına yol açan etmenlerden biri olmuştur. «Kalımlı» yöneticiler, merkeziyet, gizlilik, hele demokratik geleneklerin zayıf olduğu ülkelerde, üretim araçlarının kamulaştırılması ve merkezci genel planla el ele verince, kaçınılmaz biçimde, sosyalizmi bürokratik bir sapma içine sürüklemektedir; Partinin yapısında köklü değişiklikler yapılmazsa, gelecekte de sürükleyltektir. Sovyetler Birliği örneğinde görüldüğü gibi, «kalımlı« yöneticiler, türlü yöntemler uygulayarak, «kalımlı»lıklarını sürdürme becerisini göstermekte ve işçilerin, köylülerin iktidara gelmelerini önlemektedirler.

Her şeyden önce, şu:*«ancak kalımlı bir yönetici kadro ile sosyalist hareketin durallığı ve marksist-leninist doğrultuda sürekliliğe ulaşabileceği»* hakkındaki temel ilkenin hesabını görmek gerekir. Büyük bir lider iş başındayken, kimilerinin başarı örnekleri vererek savundukları bu ilke, sıradan adamlar «kalımlı» yönetici olunca tüm sihrini kaybedivermektedir. Lenin bir büyük devrimci idi; bu ilkeyi de kendisi getirdi ve ustalıkla savundu... Arkasından Stalin geldi ve kanlı yönetimi otuz yıl sürdü. Arkasından Malenkov, arkasından Khrouchtchev, arkasından Brejnev... Tabanla tavan arasında sürekli bir dolaşım olmalıdır; işçiler kendi aralarından yöneticiler seçebilmeli, denetleyebilmeli ve değiştirebilmelidir. Paris Komünü örneğini vererek Marx'ın savunduğu sistem, ilke budur. Böyle bir sisteme gidildiğinde görülecektir ki, hareketin doğrultusu da, canlılığı da, sürekliliği de bundan çok şey kazanacaktır. Hareketi işçi sınıfına karşı korumaya kalkışmak saçma; devrim onun, yönetim onun işi...

Merkeziyetçilik, tekelcilik, gizlilik; Parti ve Devlet işlerini «sır» halne getirmiştir. Bu da çok kötü sonuçlar doğurmuştur. Bürokratik sapmada bu da etmenlerden biridir. Bu ilkelere dayandırılmış bir Parti, bir dikta rejimine gebedir. Ama bunun, aslında gerçek demokrasi olan, işçi sınıfının iktidarına yol açması olanaksızdır. Çünkü aslında Parti proletaryanın değil, proletarya «öncü»lerinin, proletarya ile, onun yaşamı ile bağlarını koparmış kişilerin Partisidir. Kuşkusuz bu «öncü»ler devrimcidirler ve proletarya adına iktidarı ellerinde tutmaktadırlar. Ama tüm yetkilerin tekellerinde toplanması, kalımlılık, bunları ister istemez birer bürokrat haline getirmektedir.

Demek ki, bürokratik sapma sadece geri Rusyanın içinde bulunduğu koşullardan leri gelmemiştir. Elbet bunlar önemli etkenler olmuştur. Ama yeni bir bürokrasinin türeyip egemen olmasında, Partinin dayandığı ilkeler ve bu Ikelerin iktidara gelindikten sonra korkunç ve sosyalizmin tabiatına ters düşen bir geilşmeye yol açmış olması, ayrıca ağırlık kazanan bir etken olmuştur.

Partinin kendisi bürokratiktir. Bürokratik ilkelere dayalıdır. Bu ilkeler bürokratik bir makina yaratmıştır. Böyle bir parti nerede iktidara gelse, toplumun gelişmiş ve demokratik gelenekleri sağlam olup olmamasına göre, az ya da çok, ama mutlaka sosyalizmi bürokratik bir sapma içine sokacaktır. Kimi Avrupa komünist partilerinin, tereddütlü biçimde de olsa, önlemler aramağa başlamalarının nedeni, sanırım tabandan gelen baskı sonucu bu gerçekleri, hiç değilse bunların bir kısmını görmeleridir.

Kapılar, pencereler açılmalı, Partiye bir temiz hava akımı girmelidir. «Yer değiştirmekte hayır vardır» diye bir halk sözü vardır. Yöneticileri değiştirmekte de hayır vardır. «Kurtuluşları kendi yapıtları olacak olan işçilerin» işlerin başına gelmeleri sağlanmalıdır. Devrim onların işidir; Parti onların partisidir ve o hale getirilmelidir.

Not: Geçen sayıda dizgi yanlışları olmuştur; düzeltir, özür dileriz: Sayfa: 5, Satır: 1, «doğru değildir» sözcükleri eklenecek. Aynı sayfa 3. paragraf, ikinci satırın başı «gelişmeden» sözcüğü «değişmeden» sözcüğünün yerini alacaktır. Sayfa: 6, 2. satır, 4. sözcük: «kendisinin» olacak. Aynı sayfa 7. satır 5. sözcük «ayırmaya» olacak. 9. sözcük de «yetiştirir» olacak. Aynı sayfa ikinci paragraf, 5. satır 7. sözcük «işçinin» olacak. Sayfa: 7, İkinci paragraf, 9. satır, 6. sözcükten sonra «ve» konacak.

Derginin 5. sayısında çıkan bu dizinin ilk yazısında: Sayfa 18; birinci paragrafın sonuna, şu dip notu eklenecektir: (H. Marcuse, Sovyet Marksizmi, S. 23-24. Ed. Gallimard, Idée, Paris 1963).

Lenin'in «Vasiyetnamesi» üzerine açıklama

Sosyalist Yol

Lenin'in «bürokratik biçimsizleşme» ile ilgili yazılarından kimi örnekleri iki sayıdır yayınlıyoruz. 5. sayıda bir açıklama yapmış ve «Lenin'in Vasiyeti» diye adlandırılan, Kongreye hitaben yazılmış mektup ve eklerinden Stalin'in genel sekreterlikten alınması hakkındaki yazının, Lenin'in Moskova baskısı Toplu Yapıtlarında yer almadığını, «ortodoks» çevrelerce bunun sahte olduğunun ileri sürüldüğünü belirtmiştik.

«Ortodoks» çevreler, «Lenin'in Vasiyeti» diye bir belgenin var olmadığını; bunun Troçky tarafından kasden uydurulduğunu iddia etmişlerdir. Gerçekten de bu belge hakkında ilk bilgiler, Troçky'nin dostu olan Max Eastman adında bir Amerikalı yazarın «Lenin'in Ölümünden Beri» adlı kitabında, 1925'te açıklanmıştır. Böyle bir belgenin varlığından dünya bu kitap aracılığı ile haber almıştır. Troçky'nin dostu, Amerikalı yazar!.. «Ortodoks» çevrelerin bunu emperyalizmin bir provokasyonu olarak nitelemeleri, ve bu belgeden söz edenleri «hainlik»le suçlamaları için bu durum inandırıcı bir vesile olmuştur. Ve olay üzerine bir suskunluk perdesi çekilerek, «Vasiyetname» unutulup gitmiştir.

Sahteliği hakkındaki iddiaları hatırlattıktan sonra, Sosyalizm tarihinin her yönüyle bilinmesi gerektiğine inandığımızı belirterek, «Vasiyetname»yi yayınlamıştık. Sonradan elimize geçen Moskova 1974 baskısı Toplu Yapıtların 36. cildinde «Lenin'in Vasiyetnamesinin yayınlandığını ve bu konuda bir de açıklama yapıldığını sevinerek gördük. Gerçek elli yıl sonra da olsa kendini kabul ettirmişti. Açıklama şöyle:

«Vasiyetname adı ile bilinen «Kongreye Mektup», Lenin tarafından, 23 ilâ 26 Aralık 1922 de ve 24 Aralık 1922 günlü mektuba ek de, 4 Ocak 1923 günü yazdırılmıştır.

«...... Lenin, ölümünden sonra bu mektubun toplanacak ilk Kongrenin bilgisine sunulmasını zorunlu sayıyordu. Lenin'in bu istemine uygun olarak, sözü geçen mektup, 23 ilâ 31 mayıs arasında toplanan XII. kongre delegelerine okundu. Kongre, mektubun kendisine yazılmış ve yayınlanmak için kaleme alınmamış olduğu gerekçesi ile, yayınlanmamasına oybirliği ile karar verdi.

«Sovyetler Birliği Komünist Partisi merkez komitesi kararıyla bu mektuplar S.B.K.P.si M.K.si kararı ile, Lenin'in bu mektupları XX. kongre delegelerinin bilgisine sunulmuştur. (Sosyalist Yol'un notu: XX. kongre Kruçef'in Stalin'i suçlayan açıklamalar yaptığı kongredir.)

S.B.K.P.si M.K. sinin işaretleri uyarınca, bu mektuplar 1956'da Komü-

nist dergisinin 9. sayısında yayınlanmış ve yüksek tirajlı bir risalede toplanmıştır.» (Lenin, Yapıtlar, cilt 36, S. 736, not: 677, Ed. Soc. Paris, Ed. en Langues Etrangères, Moscou, 1974).

Lenin'in Kongreye mektubu şu tümleçle başlar:

«Bu Kongreye, bir dizi politik değişiklikler yapılmasını, ısrarla öneriyorum.» Lenin'in ilk toplanacak Kongreye öneride bulunduğu kuşkusuzdur. Mektup ve eklerin hiç bir yerinde bu önerilerin ölümünden sonra kongreye sunulmasına dair herhangi bir işarete rastlanmamaktadır. Kaldı ki, öneriler ivedi niteliktedir. Lenin'in, ilk toplanacak kongrede bunların görüşülüp karara bağlanmasını istediği açıktır. Oysa bu mektup ve ekleri Nisan 1923'te toplanan XII. kongreye sunulmamıştır.

Ancak 42. cilt s. 659'da 600 sayılı bir not var. Bu notta, Lenin'in sekreteri M. Voloditchéva'nın 1929 da bir açıklama yaparak, 20 Aralık 1922 ile 1923 mart başları arasında, Lenin'in yazdırdığı belgelerin beş nusha olarak hazırlandığını, bunlardan birinin Pravda'ya gönderildiğini, üç nushasının Nadejda Konstantinovna (Lenin'in karısı) için ayrıldığını, bir nushasının da Lenin'in dosyasına konduğunu söylediği belirtildikten sonra, Voloditchéva'ın belgeleri zarflara koyup balmumu ile mühürlediğini ve Lenin'in, bunları yalnız kendisinin ve ölümünden sonra karısının açabileceği hakkında, zarflar üzerine meşruhat verilmesini istediğini, fakat kendisinin zarfların üzerine «ve ölümünden sonra» ibaresini yazmadığını ifade ettiği belirtilmektedir. Ne var ki, 598 sayılı notta, «Kongreye Mektup» başlığını taşıyan ve 23 Aralıkta yazdırılan ilk bölümün, o gün Stalin'e gönderildiği yazılıdır. Voloditchéva'nın, Lenin'in ölümünden beş yıl sonra yaptığı bu açıklama dikkati çekicidir. Neden beş yıl beklemiştir? Lenin'in önemli ve ivedi gördüğü bir dizi politik önerileri, ölümünden sonraya ertelemiş olması düşünülemez. Hastalığı daha da uzun sürebilirdi. Oysa Merkez komitesi üyeliklerinin arttırılması, Devlet planlamaya yasama görevlerinin verilmesi ve görevini hakkıyla yerine getiremiyeceğinden kaygı duyulan Genel sekreterin değiştirilmesi gibi konular uzun zaman ertelenemezdi.

Bundan dolayı «Kongreye Mektubun» XII. kongrede değil de, XIII. kongrede, yani bir yıl geciktirilerek okunmuş olmasını, Stalin'in özel hesaplarına bağlamanın daha isabetli olacağı kanısındayız.

«Kongreye Mektup» ve Eklerinin bir bölümü, 5. sayımızda yayınlanmıştı. Bu kez bir bölümü bu sayımızda olmak üzere iki bölüm halinde tümünü yayınlıyoruz.

Kongreye mektup

Çev. DR. Ertem SAATCIOĞLU

Bu kongrede derhal bir dizi politik değişikliklere girişmeyi öğütlerim. Özellikle önemli kabul ettiğim bazı düşüncelerimi açıklayacağım.

Her şeyden önce Merkez Komitesi üye sayısını çoğaltmayı, hiç olmazsa yüze çıkarmayı öneririm. Bana öyle geliyor ki, olayların gidişi bizim için fevkalâde elverişli olmasa idi (ki biz buna aslında pek güvenemeyiz) ve bu reformu ele almasa idik Merkez Komitemiz önemli tehlikelerle tehdit edilecekti.

Daha sonra Kongreye, Devlet Plan Komisyonu kararlarına bazı şartlar altında yasal bir karakter verilmesini önermeyi düşünüyorum. Bu noktada belli bir ölçüde ve bazı şartlar altında Trotsky yoldaşın isteğine katılıyorum.

İlk önerime, yani merkez komitesi üye sayısını çoğaltmağa gelince, sanırım bu, Merkez Komîtesinin otoritesini arttırmak, makinemizi ciddî olarak mükemmelleştirmek, Merkez Komitesinin bazı küçük gruplarındaki uyuşmazlıkların Partinin geleceğinde çok büyük bir önem kazanmasına engel olmak için gerekli olacaktır.

Bana öyle geliyor ki, Partimiz, Merkez Komitesi için işçi sınıfından 50 veya 100 üye isteyebilir ve işçi sınıfı da güçleri arasında aşırı bir gerilime meydan vermeden bunları temin edebilir.

Bu tür bir reform, Partimizin gücünü çok arttıracak ve onun düşman devletler arasında kavgasını kolaylaştıracaktır, bana göre bu kavga önümüzdeki yıllarda artabilir ve artacaktır. Sanırım Partimizin kaynaşması bu tedbirin kabulü ile büyük ölçüde pekişecektir.

Lenin

23—12—22
M. V. tarafından kayda alınmış

Devlet Plân Komisyonu yasama görevleri yetkisi

Notların Devamı
27 Arallık 1922

Bu fikir zannederim uzun zaman evvel Trosky yoldaş tarafından ortaya atılmıştı. Ben bu fikre karşı çıkmıştım zira yasama kurumlarımız sistemi içinde önemli bir uyuşmazlık meydana getirecek diye düşünüyordum. Fakat aslında dikkatli bir incelemeden sonra görüyorum ki bu fikir doğrudur, şöyle ki: Devlet Plan Komisyonu yasama kurumlarımızın biraz dışında bulunmakta ve uzman kişiler, eksperler, ilim ve teknik temsilcilerinden bir bütünü oluşturarak, hadiseleri iyi değerlendirecek maksimum unsurları kapsar.

Bununla beraber bugüne değin Devlet Plan Komisyonunun Devlete bir eleştiri ruhu içinde hazırlanmış belgeler sağlaması gerektiği, halbuki Devlet kurumlarının ise toplum işlerini düzenlemekle görevli olduğu görüşünden hareket ediyorduk. Sanırım toplum işlerinin çok karışık olduğu, bazen Devlet Plan Komisyonu üyelerinin yetkisine gerek duyulan, bazen duyulmayan karmakarışık sorunların durmadan düzeltilmesi gereken, ve hatta bazı noktaları komisyonun bilirkişiliğini lüzumlu kılan bazı noktaları bunu icabettirmeyen işlerin halledilmesi lâzım gelen bu günkü durumda, ve şu anda, Devlet Plan Komisyonu yetkisinin genişletilmesine doğru bir adım atmak gerekir.

Bakınız ben bu nokta hakkında ne düşünüyorum: Devlet Plan Komisyonu kararları normal Sovyetler kanalıyla silkelenip atılamaz, onların tekrar gözden geçirilmesi özel bir yöntem gerektirir, mesela sorunun Rusya Merkez Yürütme Kongresinin bir toplantısına gönderilmesi; bu kararın Komiteye götürülüp götürülmemesini kurala bağlamayı sağlıyacak muhturalar, önceden konulmuş kurallar esasına bağlı bir redaksiyona sahip özel bir eğitimle sorunun incelenmesi; ve nihayet Devlet Planlama Komisyonunun projelerini yeniden değerlendirmek için belli bir sürenin tesbiti v.s. gibi.

Bu bakımdan Devlet Plan Komisyonu başkanlığını, politik şeflerimiz arasından seçilen bir kişiye, ya da Millî Ekonomi Yüksek Konseyi başkanlığına v.s. emanet etmemek şartıyla Trotsky yoldaşın isteğine katılmak mümkündür ve gereklidir. Burada, şu anda kişisel sorunla prensip sorunu çok sıkı bir şekilde birbirine karışmaktadır sanırım. Öyle zannediyorum ki bugün Devlet Plan Komisyonu başkanı yoldaş Krjijanovski ve yardımcısı yoldaş Piatakov'un yekdiğerine karşı yaptıkları saldırılar, birinin diğerine karşı aşırı yumuşaklık, siliklik, karakter yetersizliği şeklindeki suçlamaları, diğerinin ise berikine beceriksizlik, askeri yönetim uygulamak, yetersiz ilmi

hazırlık v.s. tarzındaki suçlamaları, aşırı abartmayla sorunun iki görünümünü yansıtıyor ve aslında bizim için gerekli olan Devlet Plan Komisyonu içinde bir Piatakov diğeri Krjijanovski tarafından temsil edilen iki tip karakterin akıllıca birleşmesidir

Sanırım Devlet Plan Komisyonu başında, özellikle Teknik ve Tarım alanında bilimsel bir formasyonu olan ve gerek Teknik gerekse tarım alanında yıllarca süren pratik çalışma sonucu elde edilmiş büyük tecrübesi olan bir kişi bulunmalıdır. Bu kişinin kanımca yaygın bir tecrübeye sahip olduğu kadar, yönetici niteliklerine ve etrafını yardımcılarla çevirme yeteneğine sahip olması gerekmez.

27-12-1922 Lenin
M.V. tarafından
kayda alınmıştır

Notların Devamı
26 Aralık 1922

Merkez komitesi üye sayısını arttırıp, 50 hatta 100 üyeye ulaştırmanın bana göre iki veya üç gayesi olmalı: M. K. üyesi ne kadar çok olur, işinin inceliklerini bilen kişi ne kadar artarsa bir tedbirsizlik sonucu bölünme tehlikesi o kadar azalacaktır. Merkez komitesine birçok işçinin tayini gerçekten kusurlu olan makinemizi mükemmelleştirmede onlara yardımcı olacaktır. Doğruyu söylemek gerekirse, bu makine bize eski rejimden miras kaldı ve bukadar kısa bir sürede, özellikle savaş zamanında, açlık döneminde onu yeniden düzeltmek kesinlikle imkânsızdı. Netice olarak makinamızın kusurlarını alaycı bir tebesüm, veya bir buruklukla bizlere işaret eden eleştirmecilere, mevcut ihtilâlin şartlarından bu bayların hiçbir şey anlamadıkları şeklinde sükûnetle cevap vermek mümkündür. Genel olarak beş yılda, yeterli bir ölçüde bir makinayı yeniden düzeltmek imkânsızdır, özellikle bizde ihtilâlin içinde oluştuğu şartlar göz önüne alınırsa, Beş yılda, işçilerin köylünün başında burjuvaziye karşı yürüdükleri yeni tür bir devlet yaratmış olmak bize kâfi gelmelidir, uluslararası durum bize düşman olduğuna göre bu bile olağanüstü bir şeydir. Fakat bu his, eski makinayı netice olarak çardan ve burjuvaziden devraldığımızı bize hiç unutturmamalı ve şimdi barışa eriştikten ve açlığa karşı minimum bir garantiyi elde ettikten sonra bütün çabamız makineyi mükemmelleştirme amacına yönelik olmalıdır.

Ben şöyle düşünmekteyim: Merkez Komitesine girebilecek olan otuz kırk işçi makinemizi herkesten daha iyi gerçekleştirmeğe, mükemmelleştirmeğe ve yeniden tanzim etmeye girişebilecektir. İşçi ve köylü denemiti, ki başlangıçta bu onun görevi idi, bu işi başaramıyacağını gösterdi; o ancak bazı koşullar altında Merkez Komitesinin bir uzantısı, veya Komite üyelerinin bir yardımcısı vazifesini görebilir. Merkez Komitesine dahil olacak işçiler, görüşüme göre özellikle Sovyetlerde uzun bir çalışma stajı yapmış olanlardan seçilmemeli. (mektubumun bu bölümünde işaret etti-

ğim işçiler arasında köylüleri de ima etmekteyim) zira bu işçiler arasında özellikle mücadele edilmesi gereken bazı gelenekler ve ön yargılar doğmuştur. Merkez Komitesi üyesi işçiler arasında genellikle, beş yıldır Sovyet memurları saflarına katılmış bulunan bu tabakanın altındaki basit işçiler, basit köylüler kitlesine ait olan ve ne yakından ne de uzaktan hiçbir surette sömürenler arasında sayılamıyacak olan işçiler bulunmalı.

Zannederim bu işçiler Merkez Komitesinin ve politik büronun bütün toplantılarına katılarak ve Merkez Komitesinin tüm belgelerini okuyarak, Sovyet rejimine sadık, önce Komitenin kendini güçlendirecek, ve sonra makinenin etkili bir tarzda yenilenmesine ve mükemmelleşmesine çalışacak olan kadroları meydana getirebilirler.

L.F. tarafından kayda alınmış Lenin

27 Aralık 1922

LENİN, Yapıtlar, Cilt 36, s. 605—624 Ed. Soc. Paris, Ed. en Langues Etrangeres, Moskova, 1974

Parsellenen dünya

Samim KOCAGÖZ

Birkaç ay önce, gazetelerde Girit'lilerin Yunanistan'dan özgürlük istediklerini okuyunca, ünlü Girit'li yazar, Nikos Kazancakis'in otobiyografisi, (El Greko'ya Mektuplar) adlı kitabı aklıma geldi de hiç şaşmadım: Kazancakis, çocukluğunu, gençliğini anlatırken, basbayağı kendisinden geçer, Girit Adasının övgüsünü öyle bir fanatizm içinde ortaya koyar ki sanırsınız bu oda, dünyanın merkezidir.Tarihiyle, doğa güzelliğiyle, insanları —Giritliler— ile Tanrıları, dünyayı bu adadan yönetmişlerdir, yönetmektedirler... Girit ve Giritliler Tanrıların ülkesi, çocuklarıdır. Dünyanın has kişileri Giritliler, bulunmaz ülkesi Girit'tir. Girit'in Megalo Kastro köyünden Kazancakis, köyün okulunda çalışkanlığı ile bir ödül kazanınca, babası, 'Aferin, Girit'in namusunu kurtardın' der. Yine Üniversite öğrenimini Atina'da yapan Kazancakis, bu yıllarını, gezdiği Yunanistanı, Yunan adalarını anlatırken, hep Girit, ön plândadır; bütün Yunanistanı tarihiyle, doğasiyle anlatırken, Yunan uygarlığının beşiği Girit'tir der. Atina'lıları, Yunanlıları küçümser. En ünlü, en ustaca yazılmış romanı 'Kardeş Kavgası'nda, dikkatli okurların gözünden, Yunanistan halkının barbarlığını bir ölçüde isbatlamaya çalıştığı kaçmaz. İkinci Dünya Savaşı sonrası iç Yunan savaşında davaya ihanet edecek babasını öldüren bir Yunan savaşçısını haklı görmediğini hissettirir satırları arasında. Ama yine Girit'in özgürlüğü için kan döken Giritliler, eserlerinde anlattığına göre, haklıdır... Kazancakıs, su katılmamış tertemiz bir Giritlidir! Öte yandan Atina'lılara, Yunanlılara göre, Yunanistanı Küçük Asya serüvenine sürükleyen, atan, akılsız, budala bir Giritli, Venezilos'tur:

Üç yıl önce, İzmir'in Çiğli Hava Alanında, bir Yunanlı zeytinyağı tüccarına rastlamıştım. 15 yaşındayken —Kurtuluş Savaşı sırasında— Atina'ya gitmiş bu yaşlı adam, çok güzel Türkçe konuşuyordu. Güzel bir Mayıs günüydü. Bekleme salonunun camlarından dışarsını, görüntüyü üzüntüyle seyretti seyretti de, sonra bana 'Öldü gitti ama yine de boynu altında kalsın, bizi bu güzel ülkeden kovan Mustafa Kemal değil, o abdal Giritli Venezilos'tur!' dedi. Adam çok üzüntülüydü, üstüne varmadım... Bu örnekleri çoğaltabiliriz. Sayın Bülent Ecevit, bir televizyon konuşmasında geçen yıl; 'Makaryos, Kıbrıs'ı Yunanistana katmak değil, Yunanistanı Kıbrıs'a ilhak etmek istiyor...' diye bir espri yaptı ki gerçekten doğru bir görüştür. Diyeceğimiz o ki, Osmanlı İmparatorluğundan özgürlüğünü kopardığı yıllardan —1829— bu yana, Elenlerin huzursuzluğu, bizim 1919'larda yaptığımız bağımsızlık savaşında çizdiğimiz gibi, bir MİSAKI MİLLİ sınıları çizememesin-

dendir. Yüzyıllar boyunca Bizans İmparatorluğunun kalıntısı Elen topulukları, birbirlerinden çok uzak —örneğin adalarda— yaşamaları, kaynaşamamaları, düşünde kimi sloganlarla —Megalo idea gibi— ulus olma çabasını sağlar görünürse de birlikte yaşama bilincinin sürecini tamamlayamamış görünmektedirler: Kıbrıslı Makaryos, Yunanistanı yönetmek için, Kıbrıs adasını Elenlerin yüreği sayar; Giritliler, bir türlü Atina'ya ısınamazlar... Atina'da da Kıral gider, Cumhuriyet gelir Cumhuriyet gider, dikta gelir; ülkede, düşünce sloganlarında Elenler birleşirler ama, bir arada yaşamaya tahamülleri yoktur... Onları ayakta tutmak isteyen Amerikalı para babası Yunanlılar da bir araya getiremez. Çünkü bunlar, Elenleri birleştirecek köklü, sol fikirlerin karşısındadır. Kendi halkını birbirine kırdırırlar. Son Kıbrıs olaylarında olduğu gibi... İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki kardeş kavgası gibi... Bu kardeş kavgası deyimi de Kazancakis'indir. Birinci Dünya Savaşından sonra Yunanistan, İkinci Dünya Savaşına —sonrasına da— dek, sol, Marksist yönetimin eşiğine gelmiş gelmiş, dönmüştür. Öteki Balkanlı ülkeler gibi, yakasını bir türlü emperyalizmin, kapitalizmin büyük etkisinden —iç işlerine karışmasından— kurtaramamıştır. Batılı büyük kapitalist ülkeler, Yunanlıların, 'Siz, bizim uygarlığımızın temel taşısınız!' diye sırtını sıvazlaya sıvazlaya Yunanistanı Orta Doğuda br ileri karakol olarak kullanmışlardır. Yunanistanın, giderek Balkanlı ülkelerin yakın tarihlerine bakacak olursak şöyle bir görüntü karşımıza çıkar:

Yirminci yüzyılın başlarında, artık ÜMMETÇİ Osmanlı İmparatorluğunun çöküşü, dağılması tarihsel bir olay olarak kesinleşmişti. Yalnız ortada bir sorun vardı: Mustafa Kemal Paşa'nın deyişi ile, 'Bizi mahvetmek, perişan etmek, yutmak isteyen emperyalizmin, kapitalizmin..' Anadoluyu nasıl paylaşacağı? Osmanlı Devleti için Anadolu Türkü, imparatorluğun ümmetçi zihniyeti içinde öteki halklardan ayrı, farklı bir halk değildi. Öyle ki, Osmanlı yöneticileri için Anadolu Türkü, (Etraki Bi İdrak)ti. İslâm dininin kurucusu Araplarsa, (Kavmi Necib-i Arap)tı. Birinci Dünya Savaşı içinde bile, Osmanlı aydınları, politikacıları, Türk halkını, değil imparatorluğu kurtarmak için savaşıyor, didiniyordu. Kavmi Necib-i Arap'ı kurtarmak için bu savaş içinde Anadolu'nun Etraki bir idraki Yemen çöllerinde bozuk para gibi harcandı. Osmanlı Devletinin çöküntüsünün içinde bile, Fransız İhtilâlinden esinlenen, milliyetçilik akımlarına aşina olan Türk aydınları, bir Osmanlı poltikacısı, yöneticisi olamaktan kendilerini kurtaramadılar. Ne ki bir ulus olma birikimi Mustafa Kemal Paşa gibi büyük bir liderde, önderde görülmüştür: Misakı Millî sınırlarını çizen, 'Ya İstiklâl, Ya Ölüm!' diyen, 'Bizi mahvetmek, yutmak isteyen emperyalizme, kapitalizme..' karşı ayaklanan, Anadolu halkını da ayaklandıran Mustafa Kemal olmuştur. Birinci Dünya Savaşı öncesi. Birinci Dünya Savaşı sırasında, Osmanlı Devletinden bağımsızlıklarını koparan Balkanlı ülkelerin yanında, hep, emperyalistler vardı. Onlara hep arka çıktılar Osmanlıya karşı. Oysa Anadolu, Türk ayaklanmasında emperyalistler, Türk bağımsızlığına karşıydı. Kurtuluş Savaşında Mustafa Kemal, önce artık çöken Osmanlı Devletine karşı —Hilafet Orduları— savaştı; sonra emperyalistlere karşı, emperyalistlerin maşa olarak kullandığı Yunanlılara karşı döğüştü. İşte bu TEK BAŞINA

emperyalistlere karşı Mustafa Kemal'in döğüşüdür ki, tarihe ilk Anti-Emperyalist döğüş, savaş olarak geçti. Bu bir ulus olma bilinciydi. İkinci Dünya Savaşında ancak bu bilincin süreci öteki Osmanlı Devetinden kopan ülkelerde tamamlandı, görüldü: Türkleri Birinci Dünya Savaşında İngiliz Emperyalistlerinin hesabına arkadan vuran Arap ülkeleri, Mustafa Kemal'i, akılları suya erdikçe, (Mazlum) ulusların bayrağı, anti-emperyalist savaşın ilk lideri olarak benimsediler. Mustafa Kemal, ta Hindistandan Afrikanın ezilen 'uluslarına, ülkelerine dek bayrak oldu. Nehru, anılarında, mektuplarında şöyle yazar: 'Mustafa Kemal, Emperyalistleri, kapitalistleri, kesin olarak yendiği gün, biz Gandi ile birlikte hapisteydik. Zafer haberi geldiğinde hapishaneyi, bayraklarla, çiçeklerle donattık, süsledik...'

Türk Kurtuluş Savaşı, anti-emperyalist ilk savaştır dünyada. Bu savaş da kimi uluslar için —en önce bizim için— diyalektik tarihsel bir sonuçtur. Tarih, bugünden geriye doğru bakılarak okunamaz. Tarih, toplumların ekonomik etkenler altında kaynaşagelmesinin bir sonucudur. Liderler de toplumların kaynaşa gelen, yürüyegelen belli aşamalarında ortaya çıkrabildikleri, kendi gelişmeleriyle orantılı kişilerdir. En büyük yanlış, bugün içinde yaşadığımız koşullarla toplumların, ulusların tarihini eleştirmektir. Toplumlar, uluslar geçmişteki tarihsel olaylarla incelenirse, geleceğe yönelik yollar bulunabilir...

Cumhuriyet, çöken Osmanlı İmparatorluğundan sonra, Türk ulusu için tarihsel bir olgudur. Bir bağımsızlık savaşının sonudur Cumhuriyet Mustafa Kemal, Türk ulusunun siyasal, ekonomik bağımsızlığını, kazandığı büyük zaferden sonra, CUMHURİYETİ İLAN ettikten sonra, ömrünün sonuna değin korumuştur. Hem de Osmanlı Devletinin dış borçlarını —Diyunu Umumiye— son kuruşuna değin ödemecesine... Öyle ki Kurtuluş Savaşı sırasında. sonra da Mustafa Kemal'in Cumhuriyete yatkın, halka değin inebilmiş bir kadrosu bile yoktu. Cumhuriyeti kabul ettirmek, Padişahı, Halifeyi ulusun başından attırabilmek, emperyalistleri Anadoludan kovabilmek, gerçekten o zamanın koşullarına göre büyük başarıdır. Bu tarihsel olgu, Türk ulusunun gelip durduğu bir aşamadır. Cumhuriyet, layıklik fikrine bile sahip çıkmayan, ancak tarihsel bir kaynaşmanın, ekonomik nedenlerin sonucu bu noktaya gelen bir halkın, bir savaşçı kadronun, bir yönetici kadronun ister istemez benimsediği bir durumdur. Tarihsel süreç içindeki bu durumu, bizim, bugünün gözü ile bakarak, 'Niçin başka türlü olmadı?' örneğin, 'Niçin Mustafa Kemal, sosyalizmi getiremedi?' gibisine duygusal düşüncelerle eleştirmemiz, gerçeklere ters düşmemiz, tarihe, bir ulusun oluşması tarihine ters düşmemiz olur. Ancak ve ancak kendimizi —tarihimizi değil— eleştirecek olursak, karşımıza şöyle bir soru çıkar: Türkiye Cumhuriyetini kurduktan, Anti-emperyalist büyük bir savaştan sonra bir ulus olma niteliğini kazandıktan ve de Bağımsızlığımızı Mustafa Kemal'in önderliğinde kazandıktan sonra, ONUN attığı temelin üstüne biz, nasıl bir bina kurduk? Kırk yıldır ne yaptık? Tarihte şöyle yapsaydık, böyle etseydik gibi yorumlar havanda su döğmektir... Tarih, olmuş bitmiş olayların, tarihsel olayların anlatımı, ve geçmiş yılların koşulları içindeki olgularıdır. Bu olgularda bize bir destek varsa, —ki var— niçin yararlanamadık?

Sözümüzün başına döneceğiz: Osmanlı İmparatorluğunun çökmesinden ortaya çıkan ülkelerin çoğu, bugün hala Mustafa Kemal'in anti-emperyalist kavgasının, ulus olma bilincinin süreci içindedir. Yunanistanın dışında, Balkanlı ulusların bağımsızlık savaşında emperyalistler, onlardan yana çıkarak bağımsızlıklarını sözde elde ettikten sonra, ulus olma bilincinin sürecini tamamlayarak daha ileriye doğru bir atılım içinde görülmektedir İkinci Dünya Savaşından sonra. Bu olguyu da Dünyanın İkinci Dünya Savaşından sonra tarihsel parsellenmesi açısından incelemek gerekir ki bu da apayrı bir konu. Öylesine geniş bir konu ki büyük bir olasılıkla neredeyse ta Filipinlerdeki ayaklanmalardan, Afrikadaki, Güney Amerikadaki ayaklanmalara değin, araştırmayı, incelemeyi gerektiriyor... Marksist kuram ve düşün içinde, ulus olma, milliyetçilik akımlarını Marksizmle bağdaştırma gibi ilginç görüntüler içinde Dünyamız, hem de durmadan coğrafî alanda, fikir alanında parsellenmiş bir dünyada yaşamaktayız 1976'larda. Yunanistan, oldum olasıya emperyalistlerin pençesinden yakasını kurtaramadı. Dünyada ilk anti-emperyalist savaş yapan Türkiye, İkinci Dünya Savaşından sonra yine yakasını emperyalistlere kaptırdı, kurtaramıyor... Bu iki ulusun dış politikalarında da iç politikalarında da bir zamanların sömürgecileri İngilizlerin yerini, Amerikalılar aldı. İki ulusun da işbirlikçilerinin eliyle bağımsızlık, sola açılan yolları tıkanmakta, neredeyse bu iki ulusu emperyalistler, kendi çıkarları uğruna savaşa sürüklemektedirler. Bu içinde yaşadığımız bir gerçek. Ve de bütün Afrika, Güney Amerikadaki özgürlük, bağımsızlık için savaşan uluslar için de geçerli bir örnek... Yirminci yüzyılın ikinci yarısının en büyük olayı, yürekleri paralayan olayı, ŞİLİ olayıdır, Şili dramıdır!

Başkaca ulusların sola, bağımsızlığa açılan yolun ağzında düştükleri çıkmazlar, zorluklar bir yana, bize bakacak olursak, korkunç bir görüntü ile karşılaşıyoruz: İşbirlikçilere, faşistlere karşı sol düşün ve eylemin karmaşıklığı, birbirine düşen sollar! Temelinde bir anti-emperyalist savaş veren bir ulusun kaderi bu mu olacaktı? Türk solu, Marksizmi bir yana atmış, Marksizmin çeşitli ülkelerdeki, bu ülkelerin tarihsel koşullarına göre uygulamaları ardında koşmakta... Türk Marksistlerinin aklına, Türkiye, bugünkü Türkiyenin koşulları, bugün tutacağı yol bir türlü gelmiyor... Dünyanın genel anlamda parsellenmesi yanında, fikir, eylem bakımından parsellenmesinin fırtınasına tutulmuşuz, sollar da birbirimizi yemekteyiz. Dünyada olduğu gibi, bizde de bu fikir parsellenmesi doğal sayılıyor. İyi güzel ya, Türkiye nereye sürükleniyor farkında mıyız? Faşistler, örgütlenmiş sokaklarda adam avlamakta! Sosyalistim diyenler de birbirini yemekte! Kişisel, duygusal, kitap romantizmi içinde Türkiyeden vaz geçmekteyiz.

Doç. Dr. Alpaslan Işıklı ile sendikalar hakkında konuşma

Sosyalist Yol

1) Sayın Alpaslan Işıklı «Sendikacılık ve Siyaset» konusunda Türkiye'de ilk kez eser vermiş ve büyük ilgi toplamış bir bilim adamı olarak devrimci sendikacılıktan ne anladığınızı, tarihi gelişimini ve öğelerini kısaca anlatır mısınız?

1) Kapitalist sistemin işçiler bakımından ve tüm çalışan kitleler bakımından ortaya çıkardığı sonuçlar karşısında sendikaların takındıkları tavırlar farklı olmaktadır. İşçi sınıfının edindiği deneyler ve kazandığı teorik olgunluk düzeyi bu tavırda yansır.

Sendikaların kapitalizm karşısında tavır alışlarını ana hatları bakımından iki ayrı grupta toplamak mümkün. Bunlardan birinci gruba girenler kapitalizmin temel kurallarını bir veri olarak kabul edip eylemlerini bu açıdan biçimlendiren ve yönlendiren sendikalardır. Bu tür sendikaların gündeminde uzun vadede olsun kısa vadede olsun «ücretlilik düzenine son verme», «sınıfsız toplum kurma», «emperyalizmin sömürü ağına karşı mücadele verme» gibi amaçlar yer almaz. Onlar için özel mülkiyet, pıyasa düzeni... gibi kapitalizmin temel unsurlarının değişmesi diye bir sorun yoktur. Onların meselesi, mevcut kurallarda temel değişikliklere gitmeksizin işçilerin çıkarları için mücadele etmektir. Çıkarları için mücadele ettikleri işçiler ise tümüyle işçi sınıfı değil çoğu zaman kendilerine üye olan işçilerdir.

Bu tür bir sendikacılık anlayışı, kapitalizmin temel dünya görüşü olan bireycilikten, bir başka deyişle «gemisini kurtaran kaptandır» anlayışından fazla uzaklaşmış sayılmaz. Bu yolla hiç bir geminin kurtulamayacağını, hatta çok sağlam gibi görünen kapitalistlerin gemilerinin bile kurtulmayacağını görebilmek için devrimci teorik bilinç gerekir.

Üyelerinin çıkarlarını korumak için toplu sözleşmeler, grevler yapan buna karşılık, zenci esaretine, Vietnam katliamına duyarsız kalan hatta destek olan Amerikan sendikalarının tutumu bu tür bir sendikacılık anlayışına tipik örnek teşkil eder.

Hemen belirtelim ki bir sendikanın siyasal mücadeleye katılması, bir siyasal partiye destek olması, hatta bir siyasal parti ile organik bağ kurması devrimci sendika olduğunun kanıtı olarak gösterilemez. Elbette ki devrimci sendikacılık için siyasal mücadele kaçınılmazdır. Ancak, siyasal

mücadele veren her sendikayı devrimci sendika sayamayız. Önemli olan yapılan siyasetin türüdür, yönüdür. Unutmamalıdır ki Amerikan sendikaları da siyaset yapar. Ancak onların yaptığı siyaset tekellerin hizmetindeki iki büyük partiden birine araç olmaktan, kraldan çok kralcı olmak ölçüsünde kapitalistlere hizmet etmekten ibarettir. İngiliz sendikaları da İşçi partisini kurmuşlar ve yaşatmaktadırlar ama devrimci sendika sayılamazlar. Çünkü İngiliz İşçi Partisi kapitalizmin ve İngiliz emperyalizminin hizmetindeki partilerden biridir. İngiliz sendikalarının katkıda bulundukları ve bu sendikaların gövdesini oluşturdukları siyaset kapitalist düzene son vermeye ve sosyalist düzeni kurmaya yönelik bir siyaset değildir.

Kapitalist sistemi bir veri olarak, değişmez bir veri olarak kabul edince tutulacak yol, buraya kadar belirlediğimiz gibi, kapitalist sömürünün derecesini azaltmak veya bu sömürünün örgütsüz işçilere, diğer çalışan kesimlere geri kalmış ülkelere yansımasına razı olmak, destek olmak çabası doğrultusunda olabilir.

Kapitalist sömürü karşısında bir diğer tavır da sömürücülerin yerini almak veya sömürücülerin yanında yer almak çabası olarak ortaya çıkabilir. Yani sömürü devam edecek fakat sömürücülerle sömürülenlerin bir kısmı yer değiştirecek veya sömürülenlerden bir kısmı da sömürenlerin yanında yer alacak. Bu tipik bir küçük burjuva tavrıdır. Bu anlayıştan hareketle çeşitli çözümler önerilmiştir, çeşitli dönemlerde ve çeşitli toplumlarda. Bizdeki «halk sektörü» önerisi de böyle bir anlayışı yansıtır.

Halk sektörünün özü, kapitalist mülkiyet biçimini yaygınlaştırmaktır. Yani, gene bazı insanlar, başka bir takım insanları sırtlarında taşıyacaklar. Ancak, sırtta taşıyanlardan bir kısmının da sırta binmesi sağlanacak. Oysa kapitalizmin gelişim doğrultusu, sırtta taşınanların sayısının azalması yani tekelleşme yönündedir. Tekelleşme yerçekimi gibi önüne geçilmez bir kanundur. Kapitalist sistem yürürlükte kaldığı sürece tekelleşmeye ters düşen çözümlerin sonu iflâstır. Yerçekimini nazara almadan yapılmış köprüler gibi çökerler. Her mahallede bir milyoner yaratma özentisine benzer bir şekilde kurulacak halk sektörü işletmelerinin, yerli, yabancı büyük sermayenin dümen suyunda kapitalist işletmeler haline dönüşmesi veya çökmeleri önlenemez.

Sendikaların halk sektörünün temel unsurları haline gelmeleri ise bu düzene karşı değil tam aksine bu düzenle özdeşleşme, bu düzene karşı yönlerini terketme anlamına gelir.

Buraya kadar değindiğimiz sendikacılık anlayış ve uygulamaları, işçi sınıfının burjuva dünya görüşü ile şartlandırılması ve burjuva dünya görüşünün eseri olması anlamına gelir. Tarihsel süreç içinde her ülkede sendikaların böyle bir evreden geçtikleri söylenebilir. Çünkü burjuva dünya görüşü daha eskidir ve proleter dünya görüşüne kıyasla çok daha gelişkin yayılma ve propaganda vasıtalarına sahiptir.

Ancak yeryüzünde mevcut sendikal akımların giderek işçi sınıfı dünya görüşüne dayalı bir eylem çizgisi oluşturdukları söylenebilir. Bu tür bir sendikacılık, işçilerin günlük çıkarlarını korumak göreviyle yarınki çıkarlarını uzlaştırmayı bilir. Bir yandan ekonomik çıkarlar için mücadele

verirken diğer yandan bundan ayrılmaz bir biçimde yeni bir dünya oluşturulmasına katkıda bulunmak üzere bu amaca ters düşmeyen, bu amaçla eş yönlü siyasal hareketlere destek olur.

Kapitalist düzeni yıkmayı amaçlayan her devrimci okuyu da proleter devrimciliği olarak göremeyiz. Kapitalist düzen ancak sosyalist düzen kurmak için ortadan kaldırılmak isteniyorsa buna proteler devrimciliği diyebiliriz.

Aksi takdirde kapitalist düzeni kendi ütopyaları doğrultusunda ve kendi meşreplerine uygun yöntemlerle yıkmaya çalışan anarşistlerle sosyalitleri aynı kefeye koymuş oluruz. Oysa, anarşizm kaynağı işçi sınıfı olmayan ve kapitalizmin çirkinlikleri karşısında dehşete düşen küçük brujuvazinin ortaya koyduğu disiplinsiz ve kararsız bir çizgi oluşturur.

Her sendika, her işçi devrimci bilince sahip olmayabilir. Kuşkusuz devrimci teori olmadan devrimci harlket olmaz ama işçi sınıfından ayrı bir işçi sınıfı hareketide düşünülemez. İşçi sınıfının kurtuluşu ancak kendi eseri olabilir. Bu nedenledir ki bu işin ustaları gerici sendikalarda bile çalışmanın devrimciler için kaçınılmaz olduğunu ve işçi sınıfında bilinç uyanmasına katkıda bulunmanın gerekliliğini, devrimcilerin önemli bir sorumluluğu olarak ısrarla vurgulamışlardır.

2) Yurdumuzda sendikacılık Amerikan sendikacılığı örnek alınarak ve hatta egemen güçlere Amerika nın önerisi ile kurdurulduğu iddia ediliyor siz de bu görüşe katılıyor musunuz?

2) Ülkemiz sendikacılığının, İkinci Dünya Harbinden sonraki gelişimi bakımından bu söylediklerinizi kanıtlayacak pek çok olguya rastlamak mümkün.

Bilindiği gibi ikinci dünya harbi sonrası dönemi, Amerika'nın dünya ülkelerinin içişlerine kendi çıkarları için yoğun bir biçimde karışmaya başladığı dönemdir. Buna Amerikan dış politikasında Monroe doktrininin terk edilmesi ve Truman doktrininin benimsenmesi de denilebilir. Marshall planı bu politika değişikliğinin önemli bir unsurudur. ABD'nin bu tavrı, çeşitli ülkelerin sendikacılık akımlarını etkilemekte ve uluslararası sendikacılık hareketini parçalamakta gösterdiği çabada da yansımıştır.

Dünya Sendikalar Federasyonunun parçalanarak bir parçasının Uluslararası Hür İşçi Sendikaları oKnfederasyonu haline gelmesi Fransa'da İtalya'da devr'mci sendikaların egemenliğini kırmak için bozı sendika merkezlerinin kurulması hep ABD yardımı ile sağlanmıştır. Bu olaylarda CIA-nin oynadığı rol son zamanlardaki itirafların, soruşturmaların başlıca konusu olmaktadır.

Biziim gibi sendikacılığın henüz tam anlamıyla doğmadığı ülkelerde de ABD'nin tercihleriyle uyumlu bir sendikacılık hareketi başlatmak için çabalar eksik olmamıştır. Ülkemizde sendikacılık alanında ABD'nin ilgisi Türk-İş'in kuruluşundan bu yana pek belirgindir. Uluslararası sendikacılık hareketinin çok tanınmış ve şüpheli siması Charles Levinson ve İrwing Brown Türk-İş'in kuruluşundan itibaren sahnede olmuşlardır.

Türk-İş'le ABD'nin ilişkileri para yardımı, teknik yardım ve yoğun eğitim faaliyetleri biçiminde oluşmuştur.

Bu ilişkilerin önemini ABD'nin Türkiye'deki Çalışma ataşelerinden Millen bu ilişkilerin sonucunda doğan etkilerin yalnızca Türk-İş'i değil DİSK i dahi etkileyebilecek önemde olduğunu kaydetmektedir. ABD'nin Türk sendikacılığı üzerindeki etkileri herhangi bir görüş, kanaat meselesi değil konu ile ilgili tarafların da açıklamaktan çekinmediği çok açık bir gerçektir.

Günümüzde ABD-Türk-İş lişkileri Asya-Afrika Çalışma Örgütü aracılığıyla yürümektedir. Artık ABD hükümeti direkt olarak görünmemekte. Adı geçen örgüt AFL-CIO'ya bağlı. AFL-CIO'nun ise ABD'nin resmî politikasının uygulama aracı olarak CIA'ye paravan görevi teşkil eden faaliyetler gösterdiğini artık dünyada her yerde, konu ile ilgili herkes biliyor.

3) Gelişmiş kapitalist ülkelerdeki devrimci sendikacılıkla geri bıraktırılmış ülkelerdeki devrimci sendikacılık arasında fark var mıdır? Varsa nelerdir?

3) Gelişmiş ülkelerde, bir başka deyişle emperyalist ülkelerde sendikalar, bu ülkelerin kapitalistlerinin dünyanın dört bir yanından topladıkları zenginliklerden oluşan sofrada-ayak ucunda ve artıklarla yetinmek biçiminde de olsa- yer almakta bir sakınca görmemişler, çoğu zaman emperyalist politikayla özdeşleşmişlerdir. Genellikle sosyal-demokrat iktidarlar döneminde kapitalistler ellerindekilerden bir kısmını işçi sınıfına sızdırmışlar ve bu kapitalizmden temel bir gerileme olmadan mümkün olmuştur. Yüksek ücretler, sosyal güvenlik uygulamalarının ıslahı bu tür politikanın örnekleridir. Kapitalist kalarak yığınları tatmin etmek ancak emperyalist ülke iktidarlarının sahip olabildikleri bir olanaktır. Bu ülkelerde sosyal demokratlar uyguladıkları sosyal refah politikasıyla devrim koşullarını ihraç etmenin yolunu bulmuşlardır.

Ancak, dünya halklarının bağımsızlık savaşlarının meyve vermeye başlaması Arap ülkeleri dahil herkesin ulusal çıkarları karşısında daha uyanık ve duyarlı olmaya başlaması, Batılı emperyalist ülkelerdeki işçi hareketini de kapitalizm dışı çözümler aramaya zorlamaktadır.

Dolayısiyle az gelişmiş ve sömürülen ülkelerde sosyal demokrat bir politika uygulamanın yani kapitalizm ile refahı bağdaştırmanın olanakları mevcut olmadığından bu ülkelerin sendikacılığının izlediği yol ister istemez farklı olmaktadır.

Geri kalmış ülkede sorun yalnızca gelir dağılımı olarak görülemez sendikalar için. Sorun aynı zamanda gelir artışı sorunudur. Kalkınmanın kapitalist yolla sağlanmasındaki imkânsızlık sosyalist kalkınma modellerini giderek tercih edilir hale getirmektedir. Böyle bir kalkınma yolu iktidarın sınıfsal niteliği ve sendikaların iktidar mücadelesine getirecekleri katkı sorunundan bağımsız değildir.

Şüphesiz, sosyalizm yalnızca kalkınma yöntemi olarak görülemez. Sosyalizmi böyle görmek olduğundan çok basite irca etmek olur. Ancak şu da var ki özellikle sömürülen ülkelerde kitlelerin sosyalizme yönelişi,

kapitalist kalkınma yolunun çıkmazlarına karşın, kalkınmaya ilişkin çözümlerinin taşımakta olduğu etkinlikte ve bunun başka ülkelerin deneyleriyle kanıtlanmış olmasındandır. Dolayısiyle sömürülen bir ülkede sendikalara sosyalist bilincin egemen olması için ek nedenler vardır. Ancak sonucu belirleyecek önemli etkenlerden birinin de ideolojik mücadeleyi yürütenlerin tutarlılığı ve dinamizmi olduğu unutulmamalı.

4) Emperyalizmin boyunduruğu altındaki geri bıraktırılmış bir ülke olan Türkiye'de devrimci sendikacılık nasıl olmalı ve nasıl bir yol izlemelidir?

4) Türkiye'de yabancı sömürü sendikacılığa başlangıcından itibaren, yani II. Meşrutiyet yıllarından bu yana ister istemez bir anti emperyalist nitelik ve sorumluluk getirmiştir.

Yabancı sermaye çoğu zaman «kaz gelen yerden tavuk esirgenmez» misali geri kalmış ülkelerde çalıştırdığı işçilere yüksek ucret ödemekten kaçınmaz. Özellikle Latin Amerika ülkelerinde sendikalar bu yolla yabancı sermaye sömürüsüne karşı olmaktan alıkonulabilmişlerdir. Castro ile Batista dönemi sendikacıları arasındaki çelişki böyle yaratılabilmiştir.

Bizde de bu konuda ilginç gelişmeler var. Örneğin ücretlerin dondurulması meselesi hiç bir zaman yabancı işverenlerin meselesi olmadı. Üstelik yüksek ücret ödedikleri için yabancı işverenlerin yerli işverenler tarafından eleştirildiklerini gördük. Demek oluyor ki bizde de sendikaları ülkenin ekonomik siyasal bağımsızlığı davasının dışında tutmak yönünde bazı unsurlar var.

Ancak, sendikalara yabancı sermaye eliyle kaçan ülke servetinin ne büyük bir kayıp olduğunu ve herkesin çıkarının tam bağımsızlıkta olduğunu anlatmak zor olmasa gerek ve sendikaları emperyalist politikanın aracı görmek olanaksız tam aksine bağımsızlık tezinin sendikalardan geniş destek gördüğü de bir gerçek.

Devrimci sendikacılığın yolu, devrimci siyasetle uyumlu olmalı demek bu sorunuza cevap olabilir. Devrimci siyasetin ne olduğu konusunda ise ne denli farklılıklar bulunduğu ortada. Aslında, sorun farklılıklar sorunu, fraksiyonizm sorunu, olarak görünmekte ise de günümüzde devrimci siyasetin sorunu gerekli kitle desteğini sağlayamamasındadır. Bugünkü bölünmeleri ortadan kaldıracak olan da davanın gerçek sahiplerinin sahneye çıkışı olacaktır.

Şüphesiz, devrimci siyaset 'çeşitli stratejileri, ittifakları zorunlu kılar.' Örneğin bir anti faşist cephe sorunu bütün sorunlara öncelik taşıyabilir. Bunlar taklitçiliğe ve ezberciliğe tahammülü olmayan konulardır. Bütün bunların yanı sıra bilinçli bir kitle oluşturulması gereklidir. Sendikaların önemi burada ortaya çıkmaktadır. Sendikalar, bilinçli örgütlü bir kitlesel güç oluşturmanın en etkin alanlarıdır.

5) Türkiye'de devrimci gençlikle devrimci sendikacılık arasında doğru ilişki nasıl gerçekleştirilir?

5) Bir suyun içinde boşluk varsa girdap hasıl olur. Bu girdap suyun kenarında ayağını suya uzatmış olanları dahi boğacak boyutlara ulaşabilir. Ülkemizde demokratik ortamda da benzer olgular cereyanediyor. İşçi sınıfının gücünü siyasal alana aktarmada doğan engeller, zaaflar, bu konuda bir boşluk yaratmakta, bu boşluk tgplum hayatında yaşadığımız girdapların kaynağı olmaktadır. İşçi sınıfının tarih sahnesinde oynamak sorumluğunda olduğu rolün başkaları tarafından oynanması acı sonuçlar verdi. Onlar, Komün kahramanları için vaktiyle denildiği gibi «kişisel sabırsızlıklarını teorik gerçek sandılar»

Bütün ülkelerde olduğu gibi bizde de devrimci gençliği bekleyen tehlike, sol maceracılık olarak çevirebileceğimiz «gauchısm»dır. Tarih ortaya koymaktadır ki her türlü gauchist eğilim çaresi, oportünizmden uzak ciddî tutarlı bir sol siyasal oluşumun gerçekleştirilmesidir. Özlemlerinin siyasal yolla gerçekleşebileceği yönünde gençlerde umut uyandırıldığı ölçüde, bunların sonucunun yenilgi olacağı başından belli olan yollarda aramaları önlenmiş olur.

Devrimci sendikacılık devrimci gençliğin umut bağlıyacağı bir siyasal hareket oluşturmanın belkemiğidir. Öte yandan, devrimci sendikalar devrimci gençlerin heyecanlarını yönlendirecek ve bilinçli bir temele oturtacak deneyler sunabilir. Devrimci gençlik ve devrimci sendika ilişkisi aydınlar ve işçi sınıfı arasındaki iki yönlü eğitim gereğini karşılamanın en etkin ve tutarlı yoludur.

İşçiden korkan ve gerileyen DİSK

Uğur Cankoçak

DİSK yöneticilerini eleştiren yazılarım hakkında mektuplar alıyorum, birçokları da görüşlerini sözlü olarak bildiriyorlar. Bunlar hemen ikiyl ayrılıyor: Övgüler ve yergiler... Oysa olay ne övgüye ne de yergiye neden olacak özellikte. Sadece gerçek. Gerçekleri söylemek, yazmak yalnızca Türkiye'de bu kadar övgü ve yergiye neden olabilir. Çünkü, bizde «kafa kırılır fes içinde, kol kırılır yen içinde» diye bir atasözünde ifadesini bulan sakat bir anlayış vardır. Her şeyin kapalı kapılar ardında olması, başkalarının duymaması esastır. Her halde Türkiye'de kamuoyunun gelişmemesinin önemli nedenlerinden biri budur.

Bir şeyi eleştirmeye kalkışan kişi, yakınları tarafından bizde iki türlü susturulur: «Şimdi sırası mı?», «Bunu kendi aramızda halledelim, dışarıya sızmasın!», ve bir türlü eleştirinin «sıra»sı gelmez.

DİSK hakkındaki yazılarıma, özellikle «Toplumsal İlerleme ya da Gerileyen DİSK» başlıklı olanına yapılan eleştirilerden biri, yazının soyut olduğu, DİSK'in somut eylemlerine bir eleştiri getirmediği şeklinde. Oysa, DİSK'in en somut eylemi hatta tek eylemi «Toplumsal İlerleme»ci yönetici ve memurların DİSK üyesi sosyalist sendikacıları tasfiye eylemidir. Haklarını yemeyelim, bir başka eylemleri daha var. DİSK'e üyelik için başvuran devrimci sendikaları üyeliğe kabul etmemek. Onların yerine C.H.P.'li ya da ne idüğü belirsiz sendikaları apar topar, âdeta zorla DİSK'e üye yapmak... «Toplumsal İlerleme ve Gerileyen DİSK» başlıklı yazı bu eylemlerin somut örnekleriyle doluydu... Petro kimya - İş'in yöneticilerinin cezalandırılması, koca sendikanın ufacık bir sendikaya peşkeş çekilmek istenmesi, belge göstererek açıklanıyor; Gıda - İş Sendikası'na karşı oynanmak istenen oyunlar tek tek sıralanıyor.

DİSK'in eylemlerini somut olarak, belgeleriyle ortaya koyup «Toplumsal İlerleme»nin DİSK'i gerilettiğini açıkça yazdığım için yazımın soyutluğu eleştirisine katılmadığımı, eleştiriyi yapanlara iletirim.

Kişilerle uğraştığım konusundaki eleştirilere katılıyorum. Ama bu eleştirileri yapanlar da sendikaların kişiler tarafından yönetildiğini biliyorlardır herhalde. DİSK'in Kuruluş Bildirgesi'nden vazgeçilmemiş, eski Kongre kararları inkâr edilmemiş olmasına rağmen, DİSK kurulduğu günlerdeki devrimci çizgisinde değildir. Özellikle, 1970'den sonra hızla sağa kaymıştır. Bu

sağa kayışta objektif şartlardan çok sübjektif şartlar (yani DİSK yöneticilerinin varlığı) rol oynamıştır. Bu kişiler «şimdi sırası mı?» lâflarıyla, yaptıkları, ettikleri eleştirilmeyen kişilerdir. Eleştiri yokluğu işçilerin sendika yönetimine geçme arzusunu engelleyen önemli faktörlerdendir. İşçi sınıfının devletin her kademesinde yönetime katılmasından yana, her türlü bürokratik sapmanın karşısında olan biri olarak, işçilerin önce kendi sendikalarında yönetime geçmeleri için mücadele edilmesine inanıyorum. Bunun içinde şu anda yönetimde olanların eleştirilmesi, sergilenmesi gerekiyor. Şairin dediği gibi; «Gönlümüzce doğmamışsa gün/yarısı da bizimdir suçun».

DİSK yöneticilerinin en büyük korkuları, üyesi işçilerdendir. En dikkatli ve en amansız mücadelelerini işçilerin sendika yönetimine geçmemeleri için verirler. Tüzükler incelendiğinde, bir işçinin yönetime geçebilmesi için ne büyük engelleri aşması gerektiği açıkça görülür. En alt kademedeki yöneticilikler için bile bir takım seminer diplomaları gerekli görülmüştür. Bu seminerleri düzenlemek ise merkezin yetkisindedir. Merkez dilediği zaman seminer düzenler, dilediği işçiyi çağırır ve dilediği işçiye başarı dploması verir. Seminerler A.B.C.D. diye sıralanır. Sendikanın ilk yönetim kademesinde görev almak için en az iki diplomalı olmak şartı konmuştur tüzüğe. A diplomalı bir işçi dikkatle izlenir, «denenir». Merkeze ufacık bir muhalefeti görülürse B seminerine çağırılmaz. İki diploması olmadığı için de yönetime aday bile olamaz.

Bunun kılıfı da hazırdır tabii: «Sendika yönetimi gericilerin eline geçmemelidir, yetişmiş ilerici işçiler yönetime geçmelidir.» Kendi politikalarına, kendi ideolojilerine güvensizliğin, kitleden kopukluğun bundan güzel itirafını bulmak herhalde olanaksızdır.

Yıllardır bu yöntem süregelmiştir DİSK'e bağlı sendikalarda, özellikle Maden-İş'de. DİSK'de de aynı yöntemi sürer. İşçiden korkmanın, sandalyeye yapışmanın çok açık bir örneğini DİSK yöneticileri geçenlerde verdiler. Hiçbir olayda bu kadar hızlı, bu kadar kesin tavır alınmazken, işçilerin yönetime katılmalarına hemen tavır alındı. Örneğin, işçi-memur konusu bir-iki demeçle geçiştirilirken, DİSK, işçilerin yönetime katılmalarına karşı çıktı. DİSK'e bağlı ASİS sendikası, ELKA işyerinde grev kararı alınca durumu, üst kuruluş olan DİSK'e bildirir. Buna DİSK'in verdiği cevabı birlikte okuyalım:

ASİS Genel Başkanlığı

ANKARA

Tarih : 2.12.1975
SAYI : 975/1085

İlgi: 13.11.1975 gün ve 36/75 sayılı yazınız.

28.11.1975 günü toplanan Yürütme Kurulumuz ilgideki yazınızı etraflıca görüşmüş ve incelemiştir. Görüşmeler sonucunda, sendikanızın, toplu sözleşme görüşmelerini sendikanın bir müzakere heyeti tarafından değil de, işyerinde çalışan bütün işçilerle birlikte yürütme sitemini uygulamakta olduğunu, ilgideki yazınızda sözü edilen grevin de, işverenin bu sisteme karşı çıkması nedeniyle başlatıldığını ve sendikanızın, işçinin tabandan söz ve karar sahibi olması ilkesinden hareketle böyle bir sistemi uyguladığını iddia ettiğini, halbuki böyle bir sistemle, işverenler karşısında sendikaların işçileri temsil etme yetkisinin dolaylı yoldan kaldırılmakta ve işçiler karşısında sendikalar ve sendika yöneticileri hakkında güvensizlik yaratılmakta olduğuna, ayrıca, sendika yöneticilerinin kendi kendilerine güvensizlik duymalarına yol açtığını saptayan Yürütme Kurulumuz; DİSK'in temel ilkesinin, yani işçinin tabandan söz ve karar sahibi olması ilkesinin, sendikanızın halihazır uygulamasıyla, amacından saptırılarak ortaya konduğu sonucuna varmıştır.
Gerçekten de, bu ilkenin toplu sözleşme yapılması konusundaki uygulanış biçimi şöyle olmak gerekir:
Sözleşmenin hazırlanması sırasında işçiler söz ve karar sahibi olmalı, müzakere heyetinin içine işçilerin temsilcisi dahil edilmeli, müzakereler sonucunda anlaşma olmayan konular hakkında işçilerin görüş ve kararları alınmalı ve en sonunda toplu sözleşmenin imzalanması veyahut greve gidilmesi hususunda işçiler karar vermelidir.

DİSK'in bu şekilde anladığı temel ilkeye, sendikanız uygulamada saptırıcı bir biçimde karşı çıkmış olmaktadır.
Yürütme Kurulumuz, yukarıdaki açıklamaların ışığı altında:
a) Sendikanızca uygulanan bu toplu sözleşme müzakeresi biçimini, DİSK'in temel ilkesinin uygulanması doğrultusunda değiştirmenize,

b) Elka işyerinde sürmekte olan grevi, DİSK'in bu temel ilkesinin uygulanması doğrultusunda yeniden ele alarak, uyuşmazlığın bir anlaşmaya bağlanması yollarını araştırmanıza,
c) DİSK'in temel ilkesinin yanlış uygulanması sonucu ortaya çıkan bir grev için yardım yapılmasının mümkün olmadığına, oybirliğiyle karar vermiştir.
Bilgilerinizi ve gereğini rica ederiz.
Bu iyi duygularla

İbrahim Güzelce
Genel Sekreter

DİSK'in, Genel Sekreter İbrahim GÜZELCE imzasıyla ASİS'e verdiği cevap, hiçbir yoruma hacet bırakmayacak açıklıkta «İşçi korkusu»nu ortaya sermektedir. İşçilerin doğrudan doğruya kendilerini ilgilendiren bir konu olan toplu iş sözleşmelerini, işveren karşısına bizzat topluca çıkarak yapmasına, yani işçilerin kendi yaşamlarında doğrudan söz sahibi olmasına DİSK karşıdır. ASİS'e cevabı cümle cümle okuyalım: «*...Sendikanızın, toplu sözleşme görüşmelerini... işyerinde çalışan bütün işçilerle birlikte yürütme sistemini uygulamakta olduğunu... sözü edilen grevin de, işverenin bu sisteme karşı çıkması nedeniyle başlatıldığını...*» Demek ki, ELKA grevi, işverenin işçilerin tümüyle birlikte toplu sözleşme görüşmesi yapmak istememesi nedeniyle çıkmıştır. Yani, işveren, işçilerin tamamının karşısında oturup toplu sözleşme müzakeresi yapmasını istememektedir, ama sendikanın yetkilileriyle oturup görüşmeye, belki de toplu sözleşme imzalamaya razıdır. DİSK de, yazının bütününden anlaşıldığı gibi işçilerin tümüyle işverenin karşısına çıkıp toplu sözleşme görüşmeleri yapmasına karşıdır, sendika yetkilileriyle işverenin görüşüp anlaşmasından yanadır. Yani DİSK ve ELKA işvereni, ikisi birlikte, işçilerin kendi yaşamları hakında kendilerinin söz ve karar sahibi olmalarına karşıdırlar.

«*... Sendikanızın, işçinin tabandan söz ve karar sahibi olması ilkesinden hareketle böyle bir sistemi uyguladığını iddia ettiğini, halbuki böyle bir sistemle işverenler karşısında sendikaların işçileri temsil etme yetkisinin dolaylı yoldan kaldırılmakta ve işçiler karşısında... sendika yöneticileri hakkında güvensizlik yaratılmakta olduğuna...*»

İşverenler karşısında sendikanın işçileri temsil etme yetkisi, ASİS'in sistemi ile dolaylı yoldan kaldırılıyormuş. Bu cümle ile birinci cümle birleşince, DİSK, işverenlerin karşısına, onların pek korktukları işçiler değil de, her zaman ahbap çavuş ilişkisi içinde oldukları sendikacıların çıkmasını, işverenler adına ister durumda olmaktadır.

Bu cümlede pek önemli bir saptırma da vardır. Sanki ASİS'in sisteminde işçilerle işverenler karşılıklı oturup toplu sözleşmeyi görüşüp imzalıyorlar, sendika hiç bulunmuyor, karışmıyor gibi bir anlam çıkıyor. Oysa ASİS, sözleşme taslağını üyeleriyle birlikte hazırlıyor, sendika yöneticileri ve üyeler görüşmeleri nasıl yürüteceklerini birlikte kararlaştırıyorlar ve so-

nunda sendika yetkilileri işçilerle birlikte işverenin karşısında görüşmeleri yürütüyorlar.

Her madde görüşülürken söz almak isteyen işçilere söz veriliyor. Onlar da görüşlerini anlatıyor, işverenin iddialarına gerekli cevapları veriyorlar. Görüşmesi biten maddeler oylanıyor, çoğunluk kabul etmişse madde kabul edilmiş oluyor.

Görüşmeler böyle madde madde sürüp hepsi bittikten sonra da toplu sözleşmenin tümü oylanıyor. Tabii, kapalı kapılar ardından yapılan toplu sözleşme görüşmelerinin laubaliliği yok bu sistemde. Sendikacılar, üyelerinin önünde derli toplu olmak zorundalar, işverenlerde öyle. Daha az yalancı ve daha ciddiler. Çünkü,üretim, kâr, satışları ve benzeri konularda söyledikleri her yalan bir tokat gibi, işçiler tarafından suratlarına çarpılıyor.

Sendikanın işçiyi temsil etme konusuna gelince, ASİS'in sisteminde «temsil»in tam ve gerçek anlamı var. Sendika üyelerinin gözü önünde temsil ediyor üyelerini. Öyle, ne olup bittiği bilinmeyen kapalı kapılar ardındaki temsilden çok farklı bir temsil bu. Dikkatli ve ciddî bir temsil. Ama zor. Bu zorluğu göze alabilenlerin, bu ciddiyette olabilenlerin yapabileceği bir temsil.

İşçilerin sendika yöneticilerine güvensizlik duymaları iddiası ise gerçekleri açıklayan ana cümlecik. DİSK yöneticileri, işçi sınıfının yararına olduğuna «kendilerinin» inandığı bazı işleri «işçi sınıfı adına» yaparlar. Mantıkları budur. İşçi sınıfı, onların gözünde, en kibar deyimiyle, söyleyeyim, iki yaşında bir bebektir. Onun adına karar vermek ve hareket etmek ebeveyninin işidir. Bebek de ana-babasının emir ve komutasına uymak zorundadır. Bürokratik anlayışın dik alâsıdır bu. Bürokratik sapma ise, yönetimi her nasılsa ele geçirmiş olanların sürekli olarak yönetimde kalmalarını sağlamak için kendilerinin uydurdukları bir görüştür. Sandalyeyi koruyabilmek her şeyden önemlidir. Başta kalabilmeyi sağlayabilecek her şey mübahtır. Nitekim, bu yöntemle, yani işçi sınıfı adına bir avuç kişinin karar vermesi yöntemiyle işçi sınıfı, sendika yönetiminden uzak tutulmuş, yıllardır sendika başkanları, yöneticileri değişmemiştir. 1950'den bu yana, Türkiye'de dört cumhurbaşkanı, onüç başbakan gelip geçtiği halde bellibaşlı sendika yöneticilerinden —ölüm-hali dışında— yerini kaybeden yoktur.

Sendika yöneticilerinin en çok korktukları, üyeleri olan işçilerdir. Onların yönetime geçmemeleri için herşey yaparlar DİSK'in ASİS'e yazdığı yazı bunun en açık örneğidir. İşçilerin sendika yöneticilerine güvenlerini, hem de tam güvenlerini sağlayacak yönteme, bu nedenle «güvensizlik getirecek bir yöntem» demektedirler. Bu nedenle, «sendikanın temsil yetkisini kaldıran sistem» demektedirler.

«Toplumsal İlerleme»ci DİSK yöneticilerinin bu bürokratik kafaları, kendilerine özgü de değildir, her sapma gibi evrenseldir. Dünyanın her yerinde bürokratk sapma vardır ve her yerde de bürokratik sapma ile mücadele edenler vardır ve bu mücadele bütün dünyada her geçen gün zafere doğru gitmektedir. İşçi sınıfından korkan, aslında işçi sınıfı için değil, kendi kişisel ikballeri için işçi sınıfını basamak olarak kullanmaya kalkanlar, her yerde yeniliyorlar. Türkiye'de de yenileceklerdir.

İşçi sınıfı, sendikalarda hesap sormaya başladı bile. ASİS'in sözleşme yöntemi, işçiler arasında hızla yayılıyor. DİSK'in yöneticilerini ürküten; ELKA'da binyüz grevci işçiye yardım etmeme kararı almalarına sebep bu uyanış, bu hesap sormaya başlamadır.

DİSK KARAR alıyor, ELKA grevine yardım edilmeyecektir, işverenin istediği biçimde toplu sözleşme görüşmeleri yapılmalıdır diye, ama DİSK'e bağlı işçiler fabrikalarda kendi aralarında para toplayıp ELKA grevcilerine getiriyor. Gerçek sınıf dayanışması işte budur. İlerici Yapı-İş Sendikası'nın Sungurlar grevinde de DİSK yardım etmemişti, ama DİSK üyesi işçiler, kendi aralarından topladıkları paralarla grevcilere yardım ettiler, grevi tam beş ay sürdürdüler ve başarıya ulaştırdılar. Sınıf dayanışmasının ilk örneği Sungurlar'da verildi, şimdi ELKA'da devam ediyor. DİSK'in yöneticilerine rağmen devam ediyor ve edecek.

DİSK yöneticileri korkmakta haklıdırlar. Onların modelleri tepe taklak oluyor. Ne güzel «barış içinde», «toplumsal ilerleme»yle işçiler tıkır tıkır gidecek, sendika yöneticileri işverenlerle toplu sözleşmeler imzalayacaktı. Evet, «di»li geçmiş oluyor bu rüyalar. Güle güle Toplumsal İlerleme...

Tüm İktisatçılar Birliği Başkanı Aydın Köymen'le ekonomik sorunlar üzerinde söyleşi

Sosyalist Yol

Sosyalist Yol — Türkiye ekonomisinin bugünkü durumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Aydın Köymen — Bugün Türkiye ekonomisi önemli bir çöküntünün içinde. Bu çöküntü ekonomik yaşamın her alanında varlığını hissettiriyor. Fakat özellikle yoğunlaştığı üç alan var. Bunlardan birincisi dış ticaret. Dış ticaret dengesi 1975 yılında Cumhuriyet döneminin en büyük açığını verdi. Açıklanan resmi rakamlara göre 1975 yılının ilk 11 ayında gerçekleşen dış ticaret açığı 47 milyar 21 milyon lira. Sadece Kasım ayındaki dış ticaret açığı 5 milyar 144 milyon lira. Bu bir rekor. Ayrıca yıllardan beri ilk kez 1975 yılında ihracat geriledi. İlk kez plân hedeflerinin gerisinde kaldı ihracat. Buna karşılık ithalatta çok önemli bir artış oldu. İthalat 1975 yılında, 1974 yılına oranla yüzde 40 dolaylarında arttı.

Fiyat artışlarındaki hızlı gelişme, ekonomik çöküntünün ikinci göstergesi. MC hükümeti her ne kadar enflasyonun durdurulduğunu söylüyorsa da, bu bir yalan. Çünkü, düzmece olarak hazırlanan «Toptan Eşya Fiyatları endeksi»ni bir tarafa bırakırsak, «Tüketici Fiyat endeksleri» bize fiyatların 1975 yılında yüzde 20 arttığını gösteriyor. Bu, Türkiye için bir rekor değil. Ancak fiyatlar yüzde 20 artarken, enflasyonu durdurduk demek te olanaksız.

Çöküntü tablosu içinde yer alan en göze çarpıcı motiflerden birisi de işsizlik. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilâtı tarafından yapılan açıklamaya göre, hem oran ve hem de sayı olarak işsizlik 1975 yılında artmış. Bu açıklamadan öğreniyoruz ki, 1974 yılında 1 milyon 862 bin olan işsiz sayısı, 1975 yılında 1 milyon 961 bine çıkmış ve bu sayı çok yakında 2 milyonun üzerine çıkacak. Tabiî bunlar resmî açıklamalar. Oysa bizim tahminlerimize göre, bugün Türkiye'deki işsiz sayısı 3 milyon dolaylarında.

Dış ticaret açığı, fiyat artışları, işsizlerin giderek çoğalması çöküntü tablosunun en göze çarpan motifleri. Ancak tabloda sadece bunlar yok. Dış ekonomik ilişkilerde ve özellikle ortak pazarla olan ilişkilerde ortaya çıkan çelişkili durum, dış borçlarda görülen 1,5 milyar dolarlık artış, işçi dövizlerindeki gerileme çöküntünün daha az göze çarpan fakat daha az önemli olmayan diğer unsurları.

Sosyalist Yol — Sizce bu çöküntünün nedenleri nasıl açıklanabilir?

Aydın Köymen — İlkönce şunu belirteyim. Aslında 1975'in daha önceki yıllardan hiç bir farkı yok. Sadece 1975 yılında sorunlar doruk noktasına ulaştı o kadar. Çöküntünün nedenlerine gelince: Türkiye artık uzun yıllar söylemeye alıştığımız gibi «az-gelişmiş bir tarım ülkesi» değil. Türkiye giderek sanayileşen bir ülke. Nitekim istatistik veriler de bu iddiamızı kanıtlıyor. Örneğin Birinci Beş Yıllık Plan döneminde tarım kesimi, yılda sadece yüzde 3 - 1 oranında büyüdüğü halde, imalat sanayii yüzde 9-6 oranında bir büyüme gösterdi. Aynı şekilde ikinci plan döneminde de gayri safi millî hasıla artışının yüzde 35 gibi en yüksek payını imalat sanayii sağladı. Üçüncü plan döneminin üçüncü yılı olan 1975'te de imalat sanayii gelişmesini devam ettirdi. Geçici rakamlar, bu kesimin gayri safi yurt içi hasıla içindeki payının 1975 yılında yüzde 25'e ulaştığını gösteriyor. Bütün bunlar Türkiye'nin sanayileştiğini gösteren yeterli kanıtlar. İşte çöküntünün temelinde de bu olgu yatıyor.

—Nasıl?

— Bir kere bu sanayinin en başta gelen niteliği dışa bağımlı olması. Sanayi diye yutturulan şey, büyük ölçüde montajcılık. Buzdolapları, çamaşır makineleri, televizyonlar, radyolar, otomobiller hep bu montaj ameliyesinin ürünleri. Bu montaj mamullerinin ana parçalarının tümü dışardan getiriliyor. Dolayısıyla, bu malların üretimi arttıkça ithalât da artıyor. 1975 yılında Türkiye ithalatındaki sıçramanın baş suçlusu işte bu sınaî yapı. Zira 1975 yılında bu malların üretimi önemli ölçüde arttı.

Bu sanayinin ikinci özelliği dışa dönük olmaması. Bu sanayi ürettiğini ihraç edemiyor. Çünkü maliyetleri yüksek, çünkü kalitesi düşük. Ayrıca iç piyasadaki yüksek fiyat düzeyi ihracat için gerekli çabaların gösterilmesine de gerek bırakmıyor. İşte bu nedenle Türkiye ihracatı gelip dayandığı sınırın ötesine bir türlü geçemiyor. Özellikle 1975 yılında bu sınırın en uç noktasına dayanıldı. Zorlamak bu koşullarda hiç bir olumlu sonuç vermiyor. İhracatın kaderi yine geleneksel tarım ürünlerimize bağlı. Onların talebi ise sınırlı.

Bu sanayinin üçüncü özelliği borçla yaşaması. Yeni yatırımlar için kendisi yeni, yeterli kaynak yaratamıyor. Oysa kapitalizmin gelişme mantığı içinde üretim boyutlarının devamlı olarak genişletilmesi gerekli. Sanayi bu gereksinimini borçlanmayla karşılıyor. Borç ise kredi demek. Türkiye'de kredilerin en başta gelen kaynağı ise Merkez Bankası. Merkez Bankasının kredi taleplerini karşılamada en çok başvurduğu yol ise emisyon. Yani para basmak. Nitekim 1975 yılında emisyonun artış hızı yaklaşık olarak yüzde 30. Oysa millî gelir artışı yüzde 7-9. Yani piyasaya sürülen para miktarı, üretilen mal miktarına oranla çok fazla. İşte sanayinin borçla yaşamasından kaynaklanan para basmak sonucunda böyle bir durumla karşılaşılıyor. Bu durum ise enflasyona yol açıyor. Bunun yanında sanayide

birçok üretim dalında birkaç firmanın egemen olması, fiyatları sübjektif olarak arttırma olanağını yaratıyor.

Bu sanayinin bir diğer niteliği de çok küçük ölçekli işletmelerden oluşması. Tabiî batıdaki emsallerine kıyasla. Bundan ötürü çok sınırlı bir istihdam olanağı yaratıyor. Artırılan kapasiteler Türkiye'deki nüfus artışına oranla devede kulak iş imkânları yaratıyor. Dolayısıyla sanayileşme, işsizliğe çözüm getirmek yönünden hiç bir şey ifade etmiyor. Kaldı ki, çeşitli nedenlerle mevcut kapasite de tam olarak kullanılmıyor. Bu durum iş imkânlarını iyice kısıtlıyor. İşsiz sayısının giderek artışı da bu yüzden.

İşte bana göre Türkiye ekonomisinin bugün karşılaştığı çöküntünün temel nedeni bu. Ancak bunun yanında çok önemli başka etkenler de var. Bunlardan birisi bizzat MC hükümeti. Diğeri de Türkiye'deki toplumsal gelişme.

Sosyalist Yol — Bu son iki etkeni biraz açar mısınız? Özellikle toplumsal gelişmenin ekonomik çöküntüye neden olmasının anlaşılması biraz güç...

Aydın Köymen — Anlatayım. Dört partiden oluşan MC hükümetinin genel olarak sermaye çevrelerinin çıkarlarını savunduğu bir gerçek. Ancak sanayi, ticaret ve toprak burjuvazisinin oluşturduğu Türkiye egemen güçleri tek bir noktada, o da sola karşı ortak tavır noktasında birleşirlerken, özellikle ekonomik çıkarları açısından önemli çelişkiler içindeler. Başka bir deyişle, her ne kadar bugün sanayi burjuvazisi diğerlerine oranla daha etkin ise de, Türkiye'de egemen sınıflar arasındaki güç dengesi henüz yeterince billurlaşmış değil. İşte bu çelişik çıkarları bünyesinde barındıran MC hükümeti, bu durumun ortaya çıkardığı zorlukların etkisiyle, ülkeyi iflâsa götüren bir ekonomi politikası uygulamakta. Bu politika aslında birbirinin tamamlayıcısı olan iki temel ilkeye dayanıyor. Birincisi, egemen güçlerin her kesimine alabildiğince taviz verme ve çıkar sağlama. İkincisi de emekçi sınıfların taleplerini engelleyici baskı tedbirlerine baş vurma.

Şimdi daha önce söylediğimiz gibi, dışa bağımlı, montajcı, iç piyasaya dönük bir sanayi ile örneğin dış ticaret açığını kapatmak olanaksız. Ama MC'nin karaborsacı, istifçi, spekülâtör ithalâtçıların da desteğine ihtiyacı var. İşte bu ihtiyaç dış ticaret açığını olabilecekten de fazlaya götürdü. Bakın nasıl: Milyonlarca liralık stok varken, demir-çelik ürünleri ithalâtında sıfır gümrük vergisi uygulandı. Bu uygulama sanayi kesiminin isteğiyle olmadı. Sırf ithalâtçıları memnun etmek için yapıldı. Sonuçta ithalâtçılar bundan milyonlar kazandı ama dış ticaret açığı da görülmemiş boyutlara ulaştı. Diğer alanlarda da bu örnekleri çoğaltmak mümkün. Kısacası hem sanayiciyi, hem tüccarı, hem toprak sahibini mümkün ölçüde memnun etmek istenirken, öte yandan ülke ekonomisi çıkmaza sokuldu. Ama bu MC.nin kaderi.

Şimdi, aslında egemen güçlerin hepsini memnun etmek ve hem de ekonomiyi çıkmaza sokmamak da kabil. Ama ancak teorik olarak. Yoksa Türkiye'de pratikte bu olanaksız. Teori de şöyle kabil: İşçi ücretlerini asgarî düzeye indirip dondurursunuz, burjuvazi dışındaki tüm çalışan kesimlere ağır vergiler koyarsınız, iş günlerini uzatırsınız ve böylece elde edilecek fonları egemen sınıflar arasında dağıtırsınız, daha sonra da piyasaya bizzat devlet olarak alıcı biçiminde girersiniz, böylece pazar olanakları da kısıtlanmamış olur. Bu takdirde belki bugün karşılşılan ekonomik dar boğazlarla da karşılaşmazsınız. Ama 1975 Türkiye'sinde bu olanaksız. Olanaksız, çünkü, Türkiye'de emekçi sınıflar gün geçtikçe bilinçleniyor. Örgütleniyor. Ekonomik ve demokratik haklarına sıkı sıkıya sahip çıkıyor. Bunların sınırlarını genişletmek için amansız bir mücadele veriyor. Bunları geriletmek MC hükümetinin elinde değil. İşte bu nedenle toplumsal gelişmenin ekonomik çöküntüye etkide bulunduğunu söyledim. Zira çöken Türkiye ekonomisi değil. Fakat çöken Türkiye kapitalizmi.

Sosyalist Yol — Peki, bütün bunlara göre sizce nasıl bir çözüm önerilebilir bu sorunlara?

Aydın Köymen — Türkiye, bu çarpık kapitalist yolda yürüdükçe bu sorunların iki çözümü söz konusu. Sermaye açısından bugün için açık bir faşizm. Uzun dönemde ise ve daha akıllıları için sorunların devam edeceği, fakat emekçi sınıfların uyutularak hareketsizliğe itilebileceği sosyal demokrat bir iktidar. Emekçi sınıflar için tek bir çözüm var. O da sosyalizm.

Yalnız belki soru dışı olacak ama, lütfen bir noktayı açıklamama izin veriniz. Sosyalizm tabiatı icabı bu sorunların birçoğuna çözüm getirecek ve Türkiye sağlıklı bir biçimde hızla kalkınma yoluna girecektir. Ama sosyalizm yalnız bunun için isteniyorsa, bu çok yanlış. Ve Türkiye de özellikle bürokrat kesimde, aydın kesimde bu yanlışlık söz konusu. Bu yanlışlık kişiyi, sosyalizmi insan için değil de insanı sosyalizm için bir araç olmaya kadar götürür. Oysa sosyalist Türkiye de her şeyden önce üretim araçlarının özel mülkiyetinin ortadan kalkması ekonomik sömürünün temelini yıkacaktır. İnsanın insanı sömürmesi kesinlikle mahkûm edilecektir. Emekçi, kaygıları ve aşağılanmasıyla toplumsal kademenin en altında kalmaya mahkûm bir parya olmaktan kurtulacaktır. Toplumda birinci plandaki yerini alacak, vekarını elde edecektir. Ve tüm çalışan insanlar yarınların kendilerinin olduğunu, kendi kaderlerini kendilerinin çizeceğini ve tamamiyle yeni bir toplumu kendilerinin organize edeceğini anlayacaklardır. Ekonomik temelde kesin değişiklikler gerçekleştirildiğinde halen süregelen tüm alt yapılar ve üst yapılar, hukukî kavramlar, kadın erkek ilişkileri, felsefe, gelenekler, yaşam tarzı, sanat zevki v.s. peşpeşe değişecektir. İşte, sosyalizm her şeyden önce bunun için istenmeli.

Konu dışına çıktığım için özür dilerim. Ama ben bunu bir eksiklik ola-

rak görüyorum. Ve her sosyalizm kelimesi geçtiğinde bu açıklamanın yapılması gerektiğine inanıyorum.

Sosyalist Yol — Son olarak, sizce sosyalizme nasıl geçilebilir Türkiye'de?

Aydın Köymen — Demin konu dışına çıkınca siz de bu soruyu sordunuz galiba. Söyleyeyim: Bu sorunun cevabı benim boyumu aşar. Herkes haddini bilmeli...

Dünden — Bugüne

IV

DR. ŞEFİK HÜSNÜ DEYMER'İN DİLEKÇESİ

Galip M. ATAÇ

Cumhuriyet Baş Savcılığı'na

30/10/1946
İSTANBUL

Gaziantep il idare kurulu'nca hazırlanıp, 11 Ekim 1946 da yayınlanan açılış bildirisi, aynı ilin C. Savcılığınca Türk Ceza Kanunu'muzun 142. maddesine aykırı görülmesi üzerine toplattırılmış ve bildiriyi hazırlayan idare kurulu üyeleri savcılığın kovuşturma kararıyle tutuklanmıştır. Bunu, gerek adı geçen kuruldan aldığımız yazılarından ve gerekse 29.10.1946 günlü Cumhuriyet gazetesinde yayınlanmış bulunan bir tel haberinden öğrendik. Partimiz tüzüğü gereğince kurulan il idare kurulları, kendi kararlarile, sorumlulukları kendilerini ilgilendirmek üzere bu gibi bildiriler yayınlamaya yetkilidirler. Gaziantep İl İdare Kurulunca yayınlanan bu bildirinin dilekçemize ekli olarak sunulan örneği, Merkez İdare Kurulumuzca incelenmiş ve aşağıdaki kanıya varılmıştır:

Bu kanılara dayanarak adı geçen vatandaşların tutukluluklarının sürdürülmesiyle haksızlığa uğratılmaması, memleketimizde gelişmekte bulunan demokratik davranışlara kanunsuz engeller çıkartılmasına yer vermemek isteğiyle işbu dilekçemiz kaleme alınmıştır.

Adı geçen bildiride kanunlarımıza aykırı bir yön görülmemekle beraber şimdiye kadar alışık olunmıyan bir dille yazıldığı kanısına varılmıştır. Gerek Anayasa'mıza ve gerekse imzalıyanları arasında bulunduğumuz ve Büyük Millet Meclisince onaylanan ve bu nedenle yürürlükteki bir kanun niteliğinde sayılan Birleşmiş Milletler Anayasası'nın sağladığı hüriyetlerden, 5.6.1946 gün ve 4919 sayılı sınıf esasına dayanan Dernekler ve partiler kurulmasına izin veren değişkin cemiyetler kanununa göre ve diğer bağlayıcı hükümlere uygun olarak kurulmuş olan partimiz, yürürlükteki kanunlara uymayı en esaslı bir şiar edinmiştir. Türk Ceza Kanununun 142. maddesine giren propaganda konusuna gelince, bu madde de kanun dışı (memleket içinde sosyal bir sınıfın diğerleri üzerinde zorbalığını kurmaya, (madde 142, bend I) yani, değişen Cemiyetler Kanununu da içine almak üzere, kanun ve nizamlarımıza ve toplumumuzun yapısına aykırı olmak üzere, sınıf diktatörlüğü yolu ile, salt sınıf baskısını kurmaya, (veya içtimai bir zümreyi ortadan kal-

dırmak, madde 142, bend 2) yani bir sınıfın veya zümrenin diğerleri tarafından tesis edilen diktatörlüğü altında yok edilmesi) veya memleket içinde kurulmuş iktisadi veya içtimai nizamları devirmek için propaganda yapan kimse (Madde 142, bend 3) yani toplumun temel taşlarını kanunsuz ve kanuna aykırı görünüşte altüst etmeği amaçlıyan ve bu yöndeki propagandaları kanun kapsamına almıştır. Yine ayni madde de (kanun ve nizamları, cumhuriyetçiliğe ve millî duygulara aykırı (Madde 142, bend 4) propagandaları yasaklayıp ceza verme gücü altına almıştır.

Partimizin Gaziantep il idare kurulu üyeleri de ideal ve memleket nizamlarını kavramış bulunması lazım geleceği kanısındayız. Gaziantep İl İdare Kurulunca yayınlanan, dilekçemize ilişik bir sureti bulunan, yukardaki maddede gösterilen hükümlere asla aykırı olmıyan bu propaganda belgesinin hiç bir suça konu edilemiyeceği, incelemeniz sonunda anlaşılacağı kanısındayiz.

Heyecanlı bir kalem tarafından ele alınmış bu belgede, memleketin çalışan sınıflarına «Millî varlığımızın temel taşları» diye seslenerek, millî varlığa ve duyguya bağlılık ve saygı bir kez daha belirtilmiştir. Çalışan sınıflara kanun yoluyla haklarını aramak öğütlenmiş, «at binenin kılıç kuşananın olmamalı, ata besliyen binmeli, kılıcı yapan kuşanmalıdır» cümlesinde gösterilen ve amaçlanan anlam, onu izleyen sözlerde açıklanmıştır.

İşçi sendikaları, köylü kooperatifleri gibi kanun yoluyla kurulmuş ve kanunlarla korunan benzeri dernek ve kuruluşlar öğütlenmiştir. Bildirinin bu yönü de, kanuna aykırı bir yol öğütlenmediği düşüncesini güçlendiriyor. Cumhuriyet yıllarının başındanberi, gerek üretici, gerek tüketici kooperatiflerinin kurulup, geniş bir şebeke halini alması, en önde, desteklenen şiarlar arasındadır.

5.6.1946'dan beri, değiştirilerek yürürlükte tutulan Cemiyetler Kanunu'nun verdiği olanak ile sınıf esasına göre parti ve dernekler kurulmuş, bunlar gerek sendikalar yoluyla iktisadi ve gerekse, sınıf esasını kabul eden partiler yoluyla kanunların koruduğu ve sınırı içinde, her türlü sınıfsal direnmeye başlamıştır. Memleketimizin demokratik rejimin gelişmesine olan bağlılığımız tartışma götürmez. Devletin resmi makamlarınca, Hergün demokrasinin ve partilerin bir adım daha gelişmesi istenir bu konuda sık sık demeçler yayınlanırken, kanunun özüne aykırı, demokrasimizin gelişmesine engel olabilecek bu tutuklamaların anlam ve amacını kavrayamadık. Yalnız, Gaziantep idare makamlarıyla C. Savcısının demokratik kanunlarımızı tam anlamile kavrıyamamaktan doğan yanlış harekete meydan verdiklerine inanmış olduk. Türk Ceza Kanunun 142. maddesine giren eylemler, altı aydan iki yıla kadar ceza ile sınırlandırılmıştır. Diğer yandan, ceza mahkemeleri usul kanunumuzun, sanığın tevkifini gerektiren halleri gösterdiği 104. maddesindeki ne, sanığın kaçması ne de, delillerin yok edilmesi ve ne de, üzerinde çok titiz bulunduğumuz devlet nüfuzunu kıran veya memleketimizin güvenliğini bozan veya genel ahlâka aykırı bir hal vardır. Yukarıda sözünü etiğimiz suçun işlendiği kabul edilse bile, ne ağır cezalı bir eylem ne de sanıklar ikametgâh gösteremiyecek serseriler arasında bulunmaması, tevkif kararının tetkik edilmeden verildiğini gösterir.

Memleketimizde adı geçen maddeden kovuşturmaya uğramış vatandaşların genellikle, duruşmaları tutuksuz olarak yapılagelmiştir. Her türlü etkiden uzak bulunan Gaziantep'in yetkili yüksek mahkemesi vereceği adaletli ve tarihi kararı ile, demokrasi hareketimize karşı sürülen bu yersiz lekeyi temizliyecektir, kanısındayız. Demokrasimizin özüne aykırı bulunan buna benzer olaylara meydan verilmemesi, isteğile, olayın esas nedeninin genel merkezimize bildirilmesini diler, Cumhuriyet kanunlarını ve demokrasiyi koruma ödevini üzerine almış bulunan hükümetin olay etrafında titiz davranarak bu işi çabuk sonuçlandırması gerektiği kanısını beslediğimizi açıklamamıza ve bu gibi olayların tekrarlanmasına meydan verilmemesi ve partimiz üyeleri bulunan vatandaşlarımızın mağdurluk ve tutukluluklarına son verileceğini umduğumuzu bildirmemize müsaadelerini saygılarımızla arzederiz

Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi
Genel Başkanı ve Genel Sekreter Vekili
Doktor Şefik Hüsnü Deymer

Not:
Bu dilekçemizin diğer suretleri Adalet, İçişleri Bakanlıklarile, Cumhuriyet Baş Savcılığı, Gaziantep Valiliğine, Gaziantep C. Savcılığına gönderilmiştir.

Asliye Ceza Yargıçlığı
Esas: 1127
Karar: 679

Gereği düşünüldü: Genel Merkezi İstanbul'da açılan Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi'nin Gazianetp şubesinin açılışı ile ilgili halka dağıttıkları 11 Ekim 1946 günlü bildirileri Anayasa'nın kabul ettiği sınıfların eşitlik ve birliği esaslarına aykırı olarak son amacı komünizme varan, işçi tabakasının diğer tabakalara karşı baskısını kurmak ve kapitalist tabakasını ortadan kaldırmak, memlekette Anayasal hakları garanti edilen düzeni devirmek ve buna benzer suçlardan sanık olup, 19.10.1946 günü sorgu yargıçlığınca tutuklanan, Akyol mahallesinden Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi sekreteri Ahmet oğlu 1321 doğumlu kimyager Hasan Beyaz ve aynı mahalleden Davud oğlu 1320 doğumlu terzi Necip Diken ve Düğmeci mahallesinden Şevket oğlu 1332 doğumlu terzi Galip Ataç ve Çukur mahallesinden Mahmut oğlu 1325 doğumlu makinist Nuri Özkan ve Tepebaşı mahallesinden Nuri oğlu 1327 doğumlu foto Hayri Koral ve Kayacık mahallesinden Bekir oğlu 1331 doğumlu Türk Sosyal Demokrat Partisi başkanı diş hekimi Sıtkı Turan Dokuztuğ haklarındaki hazırlık kâğıtları ve dosya içinde bulunan adı geçen partinin Gaziantep il idare kurulunun bildirisi ve Emniyet müdürlüğünün yazısı ve dosya detayları sorgu yargıçlığının 20.II.1946 günlü son tahkikat açılma kararı üzerine, Gaziantep Asliye Ceza mahkemesinde yapılan açık yargılamada:

Gerek son tahkikat açma kararında ve gerekse dosyadaki savcının

uzun boylu iddianamesinde sanıklardan Hasan Beyaz'ın yüksek tahsilini Türkiye ve Avrupa'da yaptıktan sonra siyasi hayata son günlerde atılmış ve Türkiye Cumhuriyeti'nin yeni bir siyaset imtihanı geçirdiği 21.7.1946 gününde milletvekillerinin seçimi sırasında Demokrat Parti'ye adaylığını koyduğu ve sonra Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi'ni Gaziantep'te yukarda adları yazılı suç ortaklarıyla birlikte kurduğu ve yine iddianamede, kızıl tanınmış olan Dr. Şefik Hüsnü ile bu sanığın görüşerek bu partinin Gaziantep'te kurulmasını ve kurulduğunu ve diğer sanıklarla ortaklaşa çalıştığı gösterilmiş ve bu sanıkların, özellikle, sanık Galip Ataç ile Nuri Özkan'ın durumları hakkındaki iddianamede yazılı bulunan özellikler gözönünde tutularak, her ne kadar son tahkikat açılma kararında 142. maddeye dayanılmış ve suç propaganda niteliğinde belirtlmişse de, okunan kâğıtlar ve kararnamede sanıkların ifadesinde, bu parti Gaziantep'te kurulduğu ve anlatıldığına göre, bildiri yayınlamakla propaganda yaptıkları ve şu hale göre, Türk Ceza Kanunu'nun 141. maddesinin 2. fıkrası açık ve seçiktir. Kuruluştan sözetmekle beraber, 142. madde de propagandadan sözedilmektedir.

Bu propagandanın 141. madde de kuruluş nedeniyle konmuş bulunmakta olmasından, dosyadakilere ve ulaştığımız kanaata göre, mahkememiz bu işi yapmakta görevli olmadığı, çünkü, 141. madde kuruluştan söz ediyor, bu siyasi dernek kurulmuştur. Kurulmuş olduğuna göre, iddia doğrulanınca, (141) inci maddenin 2. fıkrasına uyar ve ağır cezalı suçlardan bulunmasına ve esasen sanıklar tutuk olarak getirilmiş ve yargılamada her birisi durumu anlatmış ve sonunda tutuk olmıyarak yargılanmaları yapılmasını istemiş olmalarından bu konunun da görevli olan Ağır Ceza Mahkemesinin işidir. Ceza Mahkemeleri Usulu Kanununun 7. maddesi gereğince, bu dosyanın takımı ile, Gaziantep Ağırceza Mahkemesine sunulmak üzere Savcılık makamına gönderilmesine karar verilerek, açıkça, Savcı ve sanıklara anlatıldı.

Resmi mühür ve imza

Mahkememiz, Asliye Ceza'dan Ağır Ceza'ya aktarılınca, iktidar partisini bir ivedilik tir aldı. Bu sırada çeşitli söylentiler geliyordu kulağımıza. O zamanki iktidarın pôlitik anlayışını belirtmesi bakımından, bu söylentilerden biri çok önemlidir:

İl yöneticilerinin bir toplantısına Ağır Ceza başkanını da çağırmışlar. Kendisine birkaç gün içinde dosyamızın Ağır Ceza Mahkemesine gönderileceğini, hükümetin şeref ve itibarının korunması için, bizlerin mahkûm olması gerektiğini söylemişler.

Ağır Ceza Başkanı ise; sözü edilen dosyayı henüz görmediğini, üstelik, peşin hükümle vatandaş yargılamak eyliminde olmadığını, dosyamız kendilerine geldiğinde, gereğinin yapılacağını söyliyerek toplantıyı terketmiş.

Kutsal kitaplar «İnsan, yaratıkların en şereflisidir» dermiş.

Zooloji okumadım.. İnsanlar kadar birbirlerini kemiren, kıran, bir hayvan türü de bilmiyorum. Öğrendiğim, inandığım şudur ki: insanlar, birbirleriyle ilişkilerinde, insan olma şeref ve namusuna azıcık saygılı olabilselerdi, doğaya üstün gelme çabalarında çok daha elverişli bir düzeye ulaş-

mış olacaklardı. Başıboşluktan uzak, akılcı bir toplum düzenine inandırabilseydik kendimizi; dünya bütün insanlar için güzel, yaşamak gerçekten tatlı olurdu.

Toplum içinde herkesin yükümlü bulunduğu işlerde başarılı görünmek istemesi, kendisini çevreye beğendirmek arzusu olagandır. Ama, göze girme ve bir aferin uğruna başkalarını basamak yapmak isteyenler bağışlanamaz. Yaşama koşulları kimilerini sanık, kimilerini de savcı, yargıç olarak çıkarabilir karşımıza. Taşıdıkları etiket ne olursa olsun, bütün insanlar kendilerini, tarih önünde, sınav veren öğrenciler gibi görmelidir. Hele, «politik suçlar, fikir suçları» gibi uydurma deyimler öylesine bağıntılı, öylesine akışlı bir konudur ki; bunlar üzerinde karar vermek yetkisini taşıyanlar, sorumluluklarının heybeti karşısında titreseler yeridir. Yoksa, ne politik baskılar, ne geçim korkusu, ne de «evladü ayal» gibi nedenler ardına sığınmak kurtaramaz onları.

GELECEK YAZI:
Savcının esas hakkındaki mütalası

İşçi kesimindeki sendikal olaylar ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun kararı

Ayata BEĞENSEL

Gazete manşetlerini, TRT haber bültenlerini, meclisleri, hükümetleri, sıkıyönetim komutanlarını giderek kamu oyunu on yıla yakın zamandır işgal eden işçi olaylarının, işgaller, direnişler, boykotlar, ve v.b. nin nedenlerine şöyle bir eğilinildiğinde, bu nedenlerin, işverenlerle sarı sendikacıların, çeşitli yöntemlerle (dolaylı ya da direkt olarak) işçilerin sendika seçme özgürlüklerine, kendi örgütlerinde, üretimdeki işçiler olarak özgürce söz ve karar sahibi olma istemlerine müdahalelerden başka bir şey olmadığı görülmektedir.

Konuya daha derinlemesine bakıldığında yukarıda belirtilen olayların, işverenlerin binlerce işsizin bulunduğu ve bu nedenle asgarî ücretle işçi çalıştırmak olanağı sürekli olarak bulunan toplumumuzda işverenler, işçilerine asgarî ücretin üzerinde ücret ödemek istemeyişleri bunu sağlamak için de yasalarda bu konuda kendilerine konulmuş etkisiz müeyyideli yasaklara rağmen işçinin sendikal haklarına, sendikal çalışmalarına yön vermek istemesinden oluştuğu görülecektir. Bu teze karşı, sarı sendika diye bilinen sendikaların da işçiye yüksek ücret zamları sağladıkları söylenebilir ve birçok örnekler de verilebilir. Ancak bu sarı sendika ve sendikacıların işçinin iş garantisini (iş akdinin işverence keyfi olarak feshedilmemesini) sağlamadıkları için, toplu sözleşmelerle sağladıkları ücret artışlarından, işverenin vazgeçemeyeceği, işyerinde azınlık olan, belirli bir işçi grubu yararlanmaktadır. Diğer işçiler kıdem tazminatını dahi hak edemeden işten çıkarılarak yerlerine asgarî ücretle yeni işçiler alınmaktadır. Bu oyunu anlayan işçiler sarı sendikaların işverenlerle işbirliğini bozmak, yasa dışı eylemlerini sahteciliklerini sergilemek ve kendi gerçek iradelerini, kendilerine yapılmakta olan haksızlığı kamu oyuna duyurmak için çeşitli eylemlere girerek Anayasamızın ve diğer yasaların kendilerine tanıdığı hakların işverenler ve sarı sendikalarca gasp edilmemesini sağlayacak içtihatların, yasa hükümlerinin oluşmasının kavgasını vermektedirler.

Sosyal yapımızın temel unsurlarından biri olan işçilere, yasaların tanıdığı sendika seçme özgürlüğü, yasalardaki boşluklardan yararlanılarak çıkarcı çevrelerce engellenmek istenmesi doğaldır. Ancak Yargıtay Hukuk Genel Kurulu gibi yüce bir kuruluşun aynı paralele düşmesi beklenemezdi. Öyle sanıyorum ki Yargıtay Hukuk Genel Kurulu üyeleri, olayların dışında, sorunlara yukarıdan bakmanın sonucu olarak, bu yanılgıya düşmüş, işçi-işveren barışını koruyalım derken işçi-işveren çatışmasını hızlandırmaya yönelik bir karar almışlardır.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararının eleştirisine girmeden önce işçinin sendika seçme özgürlüğünün nasıl engellendiğini örnekleri ile görelim.

1) İşçiye, sendikaya ilk üye olduğu sırada, tarihsiz olarak birkaç üye kayıt fişi imzalatmak.
İşçiler sendika değiştirmek amacı ile istifalarını bu sendikaya gönderdiklerinde, istifaların sendikaya tebliğ edildiği tarihten bir gün ya da daha sonraki tarihleri fazla imzalatılmış üye kayıt fişlerine atmak suretiyle istifayı Bölge Çalışma Müdürlükleri ve İş Mahkemeleri nezdinde geçersiz kılmak.

2) Üye kayıt fişlerini, fişte adı soyadı yazılan işçinin dışındaki bir kişiye imza ettirmek suretiyle sahte üye giriş fişleri tanzim etmek.

3) Toplu İş Sözleşmesinin süresini uzatmak.

4) İşçileri işten çıkartmak ve bu doğrultuda baskılar yapmak.

Bunlar ilk anda akla gelen ve uygulamada en çok rastlanan engellemelerdir. Bu sözünü ettiğimiz engellemelerden birini ilginç bir örnekle belgeleyelim.

T.C. İSTANBUL C. SAVCILIĞI TOPLUM SUÇLARI BÜROSU
Hz: 1975/4479 Büro No: 1975/39 Karar No: 1975-279.

TAKİPSİZLİK KARARI

DAVACI: Kamu Hukuku

ŞİKÂYETÇİ: Kemal Nebioğlu - Gıda-İş Sendikası Genel Başkanı - A. Kutsi Tecer Cad. No. 10 kat. 3 Merter

SANIK: 1 — İbrahim Denizcier - Ahmet oğlu 1923 doğ. Tek Gıda-İş Sendikası Genel Başkanı
2 — Orhan Sorguç — Tek Gıda-İş Sendikası Genel Sekreteri.

SUÇ : Sahte evrak düzenlemek ve sahte evrakı resmî mercilere ibraz etmek.

SUÇ TARİHİ: 10.1.1975.

Şikâyetçi Gıda-İş Sendikası Başkanı Kemal Nebioğlu Vekili Avukat Oktay Türe 10.2.1975 tarihli şikâyet dilekçesi ile sanıkların Tek Gıda-İş Sendikasını temsile yetkili kişiler bulunduğunu, Gıda-İş Sendikasına kayıtlı ve evrak arasında şikâyet dilekçeleri bulunan mağdur işçilerin Gıda-İş Sendikasına kayıtlı üyeler oldukları halde sanıkların adı geçen bu işçilerin imzalarını taklit etmek suretiyle Tek Gıda-İş Sendikasına kayıtlı üyeler imişçesine İstanbul Bölge Çalışma Müdürlüğüne giriş fişlerini ibraz eylediklerini bu suretle her iki sanığın olay tarihinde sahte evrak düzenlemek suretiyle bu evrakı bilerek resmî mercilerde kullandıklarını iddia ve şikâyet eylemişlerdir.

Dinlenen sanık İbrahim Denizcier vaki savunmasında kendisinin Tek Gıda-İş Sendikası Genel Başkanı bulunduğunu İstanbul dahil Sendıkanın 10 Merkez Şube ile 89 şubesinin mevcut olduğunu, sendikaya üye kaydetmeleri hususunda Şube başkanlarına yetki verdiklerini bu itibarla üye kaydetme işlemlerini Şube Başkanları tarafından yerine getirildiğini kendisinin bu gibi işlemlere karışmadığını esasen sendikalarının 150 bini aşkın üyesi bulunduğunu bunların üye kaydetmek işlemlerini bizzat yapmasının bu bakımdan imkânsız olduğunu ve Bölge Çalışma Müdürlüğüne de üye kayıt fişlerini kendisinin ibraz etmediğini suçla bir ilgi ve ilişkisinin olmadığını bildirmiş bulunmaktadır.

Diğer sanık Orhan Sorguç'un teşrii dokunmazlığı bulunduğundan savunmasının alınması cihetine gidilmemiştir.

Her ne kadar polis kırıminalistik laboratuvarının 17.10.1975 tarihli ve 2941 sayılı ekspertiz raporundan mezkûr fişlerdeki üyelere ait imzaların fişlerde adı geçen üyelere ait olmadıkları bildirilmiş ve dinlenen mağdurlar kendilerinin hiç bir şekilde Tek Gıda-İş Sendikasına kayıtlı bulunmadıklarını bildirmişlerse de, sanıkların işbu sahte üye kayıt fişlerini tanzim ettikleri ve bunu bilerek resmî mercilere ibraz etmek suretiyle kullandıkları yolunda iddiayı doğrular nitelikte evrak arasında başkaca bir delil ve bulgu elde edilememiştir.

İstanbul Bölge Çalışma Müdürlüğünün evrak arasında bulunan 13. 11.1975 tarih ve 37548 sayılı yazısından yetki ihtilâfları ile ilgili olarak sendikaların ibraz ettikleri belgelerin kendi mensupları tarafından teslim edildikleri ancak teslim edenlerin isim ve soyadlarının kayıtlı bulunmadığı bu itibarla sanıklar tarafından Bölge Çalışma Müdürlüğüne evrakların ibraz edilip edilmediğinin bilinemeyeceğinin bildirildiği görülmektedir.

SONUÇ: Şu durum karşısında sanıkların üzerlerine atılan bu suçu işledikleri yolunda mahkemeye sevklerine elverişli ve olumlu deliller mevcut olmadığından koğuşturma icrasına yer olmadığına, keyfiyetinin C.M. U.K.nun 163 ve 164 maddeleri gereğince şikâyetçiye tebliğine, itirazı açık olmak üzere karar verildi. 9.12.1975

Muhittin Cenkdağ 12242
İst. C. Savcı Yardımcısı
(İmza)

Aynı konu hakkında Eyüp Ağırceza mahkemesi başkanlığının vermiş olduğu karar ise

T.C. EYÜP AĞIRCEZA MAHKEMESİ Başkanlığı Sayı:

D. İş No: 1976/829
Müt. Karar No.: 1975

K A R AR

Başkan: Hüseyin Özgüç 10654
Kâtip: Aysel Bozdağlı

Sahte evrak düzenlemek ve kullanmak suçundan sanıklar İbrahim Denizcier ve Orhan Sorguç haklarında İstanbul C. Savcılığınca verilen 9.12.1975 tarih ve Hz. 1974/4479 sayılı takipsizlik kararına müşteki Kemaı Nebioğlu Vekili Av. Cengiz Elçi tarafından itiraz edilmesi üzerine mahallinden gönderilen evrak, itirazın süresince yapıldığı anlaşıldıktan sonra incelendi.

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ:

352 adet üye kayıt fişinin sahte olduğu 17.10.1975 tarihli ekspertiz raporunda açıklanmasına, sanıklardan İbrahim Denizcier'in Sendikanın Genel Başkanı, Orhan Sorguç'un Sendika Genel Sekreteri olmasına, sıfatları ve taşıdıkları sorumluluk icabı sahte olan bu kadar çok sayıda kayıt fişinin sahte olarak düzenlendiğini bilmeleri gerekmesine ve bu husustaki delillerin takdiri tamamen mahkemeye ait bulunmasına göre itiraz varit ve haklı görüldüğünden sanıklar hakkındaki takipsizlik kararının kaldırılmasına ve sanık İbrahim Denizcier hakkında kamu davasının açılmasına,

Sanık Orhan Sorguç'un halen Milletvekili olması sebebiyle yasama dokunulmazlığı bulunduğundan kanunî gereğinin C. Savcılığınca yerine getirilmesine, evrakın, yerine gönderilmesi için Eyyüp C. Savcılığına tevdiine, C.M.U.K.nun 168. maddesi gereğince karar verildi. 31.12.1975

Kâtip
(İmza)

Başkan 10654
(Mühür İmza)

Bu tür mahkeme kararlarından birçok örnek sergilemek mümkündür. İşçilerin sendika seçme özgürlüklerini engellemek, işçinin seçmediği sendikayı seçmiş gibi göstermek için oynanan oyuna kısaca değindikten ve belgeledikten sonra bu açıdan Yargıtay Hukuk Genel kurulunun kararını inceleyelim. Tartışılması gereken sorun şudur:

Sahte üye kayıt fişlerine (en azından sahteliği hakkında tereddütleri buluna buluna) dayanarak mı yetkili ve görevli kurumlar karar vermeli; yoksa yasa yapıcının amacına uygun bir şekilde soruna yaklaşarak uyuşmazlığa çözüm bulunmalıdır?

Soruna her iki yaklaşış biçiminin sonuçlarının, toplum üzerinde hukuka saygınlık ve diğer açılardan yapacağı etkileri ve bu etkilerin sonuçlarını şimdilik bir yana bırakarak, bu konuda İstanbul İş Mahkemesi ile Yargıtay 9. Hukuk Dairesi arasında çıkan uyuşmazlıkla ilgili Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun aldığı 1975/9—754 esas No.lu ve 1691 karar No.lu kararı incelediğimizde: «Toplu İş Sözleşmesi yapma yetkisine sahip *Sendikanın, üye kayıt fişleri ile istifa belgelerinden yararlanılmak suretiyle tesbitine olanak bulunmadığından ve incelemeye tabi tutulan belgeler birbirleri ile çeliştiklerinden işçilerin gerçek iradelerini yansıtacak sendikanın tesbit edilmediği ve bunun* sonucu olarak toplu iş sözleşmesi yapma yetkisini haiz sendikanın işçilerin serbest iradeleri ile saptanması için toplu sözleşme çağırısında bulunan sendikaların yetkili iş mahkemesine başvurmak hakkına sahip bulunduğuna» Çalışma Bakanlığı İstanbul Bölge Çalışma Müdürlüğünce karar verilmiş olduğu:

«Sözü edilen karara itiraz edilmesi üzerine mahkemece aynen 274 sayılı Sendikalar ve 275 sayılı Toplu Sözleşme Yasalarına göre, toplu sözleşme yapma yetkisini haiz sendikanın üye kayıt fişlerine ve diğer belgelere göre saptanması gerekmekte ise de *taraf sendikaların ibraz ettikleri üye kayıt fiş ve defterlerinin ve diğer yazılı belgelerin üyelerin gerçek iradelerini belirtmekten uzak olduğu ve kanaat verici biçimde ve sağlıklı olarak düzenlenmedikleri hallerde ne gibi işlem yapılacağı adı geçen yasalarda gösterilmemiştir.* Çalışma hayatının barış içinde yürümesini sağlamak bakımından gerek işçi ve işveren arasında gerekse sendikaların kendi aralarında çıkan uyuşmazlıkları en kısa sürede çözümlemekte kamu düzeni bakımından büyük yarar vardır.» «Bu nedenle hakimin M.K.nun 1 inci maddesinden yararlanarak uyuşmazlığa bir açıklık getirmesi zorunludur. *Yazılı belgelere göre işçilerin kendilerini temsil edecek sendikanın hangisi olduğu anlaşılamadığına ve gerçek iradenin yazılı belgelere göre saptanması mümkün olmadığına göre* yapılacak en doğru iş asıl hak sahibi olan işçilerin oylama suretiyle serbest iradelerine başvurmak olacaktır.» diye iş mahkemesince karar verilmiş olduğu görülmekte ve kararın devamında işçilerin serbest iradelerine ne şekilde baş vurulacağını da belirlemektedir.

Gerek Çalışma Bakanlığı İstanbul Bölge Çalışma Müdürlüğü ,gerekse İstanbul İş Mahkemesinin üzerinde hassasiyetle durdukları *«belgelerin üyelerin gerçek iradelerini belirtmekten uzak olduğu»* hususudur.

Aynı karar metninde ifade edildiği kadarı ile Yargıtay 9 uncu hukuk Dairesi ise: «275 sayılı kanunun 11 inci maddesine göre işyeri seviyesinde Toplu Sözleşme çağırısı üzerine Bölge Çalışma Müdürlüğünün yetkinin

hangi tarafta olduğunu tesbit etmesi, çağırıda bulunan sendikanın ekseriyet olmadığı takdirde isteği reddetmesi lâzımdır. İtiraz üzerine iş hakiminin de davacının toplu sözleşme yapmağa yetkili olup olmadığına karar vermesi gerekir. Referandum yolu ile hangi sendikanın yetkili olacağının tesbitine dair yasada bir hüküm yoktur. Aksine 274 ve 275 sayılı kanunlarda çağırı yetkisinin nasıl tesbit edileceğine dair hüküm vardır. Olayda M. K. nun 1 inci maddesinin uygulama yeri yoktur.» görüşünü benimsemiştir.

Yargıtay 9 uncu hukuk dairesi bu görüşü ileri sürmekle «belgelerin üyelerin gerçek iradelerini belirtmekten uzak olduğu» ya da olmadığı konusunun tartışmasına girmeden (gerek Bölge Çalışma Müdürlüğü gerekse mahallî mahkemenin üzerinde ısrarla durduğu ve yasalarda bu takdirde ne gibi bir işlem yapılacağı hakkında hüküm bulunmadığından M.K. 1 nci maddesine başvurmak gerek olduğu gerekçesinden hareket ettiği halde) yetkili sendikanın yazılı belgelere dayanarak mı yoksa referandumla mı saptanması gerektiğinin tartışmasına girerek, giderek sahte belgelere dayanarak karar verme olanağını ve zorunluluğunu yaratacak bir yönde karar vermiştir.

Mahalli mahkeme (iş mahkemesi) ile özel daire (Yargıtay 9 uncu hukuk dairesi) arasındaki uyuşmazlık yetkinin saptanmasında 275 sayılı kanunun 11 inci maddesi mi uygulanmalı yoksa referandum yoluna mı gidilmesi gerektiği olmayıp «belgelerin üyelerin gerçek iradelerini belirtmekten uzak olduğu» yani sahteliği ve bu gibi hallerde soruna nasıl çözüm bulunacağıdır. Belgeler işçinin gerçek iradelerini belirlediği, yan sahteliği söz konusu olmadığı hallerde ise elbet M.K. nun 1 inci maddesine başvurulamaz ve 275 sayılı kanunun 11 inci maddesinin uygulanması gerekir.

Bu konuda Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun görüşü ise 1975/9—754 esas No.lu kararda belirtildiğine göre «mahalli mahkeme ile özel daire arasındaki *uyuşmazlık* toplu sözleşme yapma yetkisini haiz bulunan sendikanın *işçilerin oylarına başvurulmak* suretiyle, başka bir anlatımla *referandum* yoluyla tesbitine mahkemece karar verilip verilemeyeceği yönüne *ilişkin bulunmaktadır.»*

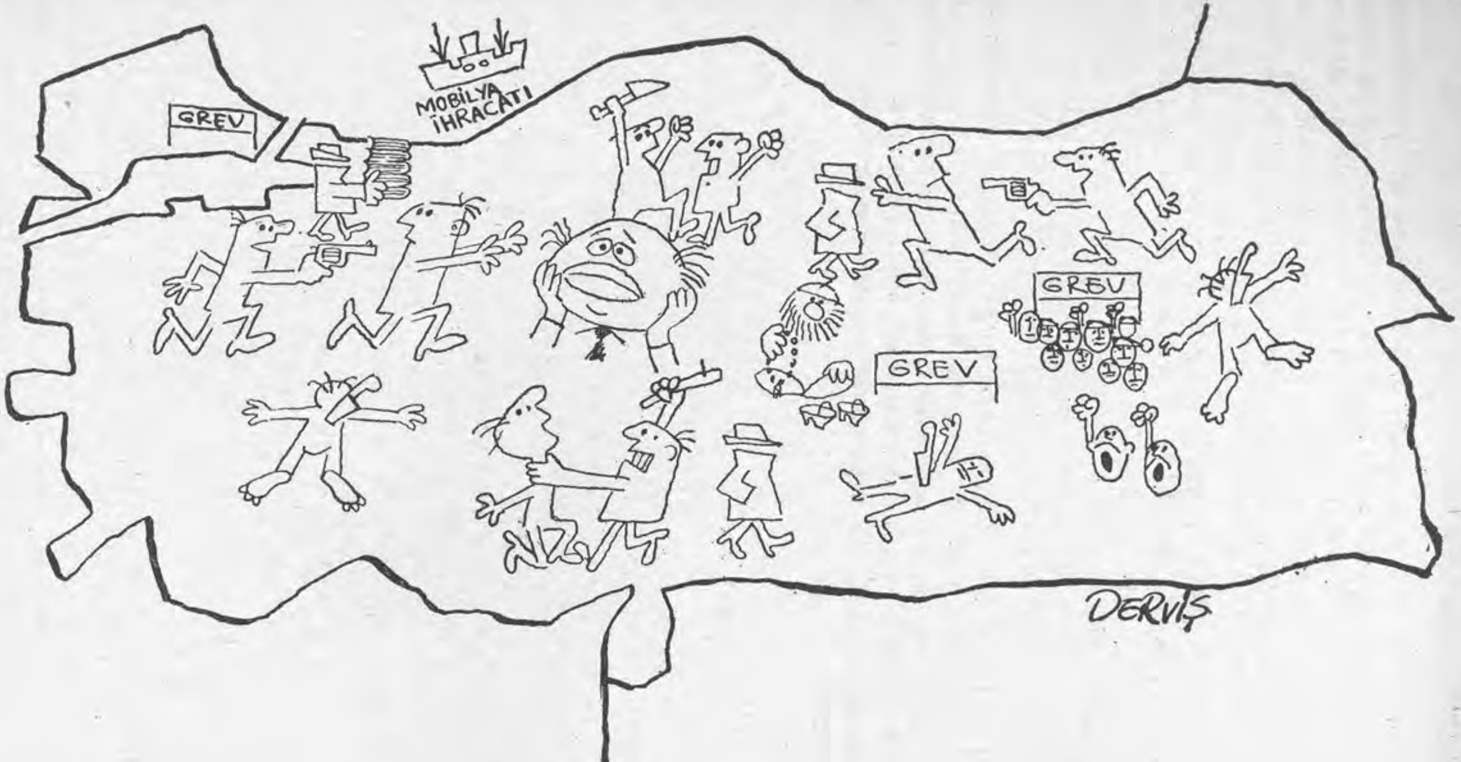
Yukarıdaki alındıdan da anlaşılacağı üzere Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da *mahalli mahkeme* ile *özel daire arasında uyuşmazlık olmayan bir konuya uyuşmazlığı kaydırarak,* uyuşmazlığa konu olan «belgelerin üyelerin gerçek iradelerini belirtmekten uzak olduğu» durumlarda en azından soruna ışık tutmaktan kacınmıştır.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, konuya böyle yetki ihtilâflarının referandum yolu ile tesbit edilmesine mahkemece karar verilip verilemeyeceği şeklinde yaklaşınca ve bu konu ile ilgili hususlar şu ya da bu şekilde 275 sayılı kanunda mevcut olduğuna göre elbette M.K.nun 1 inci maddesine uyarınca hakimin kanun koyucu gibi hareket ederek yasadaki konu ile ilgili boşluğu doldurması düşünülemez. Karar metninden aktardığımız bö-

lümlerde bu açıkça ortadadır. Mahalli mahkeme yazılı belgelerin sahteliği veya tahrifata uğramış olması gibi durumların söz konusu olduğu hallerde kanunda boşluk bulunduğu, bu nedenle de M. K. nun 1 inci maddesi uyarınca karar verebileceği kanısındadır. Bu nokta gerek Yargıtay 9 uncu Hukuk Dairesince gerekse Yargıtay Hukuk Genel Kurulunca tartışılmamış hatta üzerinde bile durulmamıştır.

Özel daire ile mahallî mahkeme arasındaki uyuşmazlık «referandum» olmadığı halde, referandumun, Yargıtay Hukuk Genel kurulu tarafından uyuşmazlık konusu gibi ele alınması, mahalli mahkemeleri sahteliği iddia edilen belgelere dayanarak karar vermeye iteceği gibi, işçilerin, işçi kuruluşlarının referandum isteklerinin Anayasa dışı bir istekmiş gibi kamu oyuna yansıtması da üzerinde ayrıca düşünülmesi gereken bir sorundur.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun bu kararına rağmen, haksızlığa uğrayan işçiler belgelerin sahteliği konusunu mahkemelere getireceklerdir. İşçilerin açık iradelerine baş vurulmasına karar verecek hakimler de çıkacaktır. Bu mahkeme kararlarına itiraz eden sarı sendikalar da olacaktır. Ve bu, yasalar sosyal yapıya uyuncaya, sosyal ihtiyaçlara cevap verene dek sürecektir.

SIKImı YÖNETİM

Ecevit'in İskandinavya gezisi

«Dünya küçülüyor, Türkiye o küçülen dünyada gitgide açılmaya mecburdur...»
(Ecevit)

Hasan ALTINYÜREK

Sayın Ecevit'in İskandinav ülkelerine yaptığı gezi, partisi açısından çok faydalı olmuştur. Nihayet özenilecek bir ülke bulunmuş, reformcu sermaye çevreleri ve taklitçi bürokrasi rahat bir nefes almıştır. Gezinin diğer faydası ise; Türkiyenin kurtuluşunu emekçi halkın zaferinde görenlere, CHP'nin ne olduğunu, ne olmadığının açık seçik ortaya çıkmasıdır. 20. Asırda «iyi niyet» havada kalan soyut bir kavram. Günümüzün dertlerini çözmek için, insancıl olmak, sınıfsal mücadeleden uzak özgürlükçü olmak hiç bir şey ifade etmiyor. Muhakkak ki kimse diğer partilerle CHP'yi aynı kefeye koyamaz, fakat, CHP'den çok şey bekleyen sosyalistlerin sonradan hüsrana uğramamaları için uyarmak istiyoruz.

200 YILLIK TABANCANIN SON KURŞUNU

Bürokrasimizin batıcı kanadı, yaklaşık olarak 200 yıldır batıya hayranlığını bitirememiştir. Osmanlı İmparatorluğunun çöküş döneminden başlayıp günümüze kadar gelen taklitçi reform istekleri ve uygulamaları, inatla kapitalist yoldan kalkınmada ayak diretmesi, hele en güçlü döneminde topladığı İzmir iktisat kongresinde bile kapitalist kalkınma yolunu seçmesi, batılı-taklitçi bürokrasimizin kendine has özelliğidir. Bürokrat sınıfın kısır dinamiği yüzünden ülkemiz halâ az gelişmiş ülkeler arasındadır. Halâ köylerde kızamaktan çocuklar ölüyorsa, insanımız Avrupa kapısında iş dileniyorsa, bunda taklitçi bürokrasimizin damgası vardır. Özene özene bitiremediği batıcılık, ülkemizde yeteri kadar denendi. Şimdi sayın CHP genel başkanına göre, bir kaç batılı ülke kalmış özenilecek o da denendimi, bu iş burada biter. Bakın sayın Ecevit ne diyor?

«Halk Partisinin bu ülkelerdeki düzene özenmesi karşısında bazı kimseler derler ki, — Onların ekonomik olanakları, gelişme düzeyleri Türkiyeninkinden çok üstündür onun için benzer bir politika Türkiye'de başarılı olamaz, aynı sonuçları vermez. Ben bu kanıya katılmıyorum.

çünkü; o kuzey ülkeleri sosyal demokrasi yolundan kalkınma sürecine girdikleri sırada, ekonomik gelişme düzeyleri, bizim bu günkü düzeyimizin veya olanaklarımızın çok üzerinde değildi...» (Özgür İnsan Der. Sayı 27)

Oysa, sosyal demokrat partilerin İskandinavya'da, örneğin; İsveç'te iktidar olmaları 1932 yılındadır. Şimdi biz Türkiye'de, 1932'lerin dünya ve İskandinav ülkelerinin iç koşullarıyla 1976'da kalkınmaya başlayacağız.

YOKSA İKTİDAR OLMA OLASILIĞINI GÜÇLENDİRMEK Mİ?

Bilindiği gibi ülkemiz ekonomisi kriz içindedir. Dış ödemeler dengesi günden güne daha çok açık vermektedir. Bunun yankılarını Emekçi halkımızdan önce hakim sınıflar sezmektedir. Sanayimizin tüketim ekonomisine dönük, montaj sanayi oluşu ithalatımızı arttırmış, ihracatımız ise kısır kalmıştır. Siyasi istikrarsızlık halkın taleplerinin ilkel ihtiyaç madddelerine dönmesini getirmiş, çarpık gelişen ekonomimiz enflasyona hızla itilmiş, halkın satın alma gücü zayıflamıştır.

1950-1960 dönemi plânsız kalkınma dönemi oldu ve bir ölçüde pazar için üretim gerçekleşti. Oysa 27 Mayıs'tan sonra toplumumuza bürokrasinin büyük katkısıyla kabul ettirilen, devlet plânlama teşkilâtı, emredici olmasa da, sanayi yatırımlarını kısmen pazar ekonomisinden çıkartmıştır. Ve sanayimiz teşvik kredileri almak için bir ölçüde ülke yararına yatırımlar yapmak zorunda kalmıştır. Halbuki yabancı sermayenin az gelişmiş ülkelere kaydırmak istediği iş kolları;

1) Maliyete işçiliğin fazla etki yaptığı iş kolları,
2) İnsan sağlığı ve çevre kirlenmesi yönünden ülke dışına çıkarmak istediği iş kolları,
3) Gelişen ekonomi ve tekniği yüzünden, tüketim malı üreten makinaların satışını sağlayacı iş kolları,
4) Stratejik madenlerin işletilmesi

Koşullar böyle olunca sanayicimiz dar boğaza girmiştir. Bu dar boğazdan onu kurtaracak başlıca istekleri şunlardır;

1) Siyasî istikrar (Tüketicinin satın alma gücünü çeşitlendirmek, sermaye birikimini arttırmak, müteşebbis yatırıma yönelecek, tahvil satışı ve banka mevdutları yükselecek)
2) Dış ödemeler dengesinde istikrar (Tarım ürünlerinin fazla ihracı, hükümetin Avrupa kamu oyuyla ve sosyal demokrat partileri ile daha iyi diyaloğ kurup ihracatı artırma)
3) Tarım reformu (Kırsal kesimi vergilendirme, satın alma gücünü yükseltme, tarım ürünleri ihracını arttırma)
4) İşçi ücretlerinin artışını karşılamak üzere gerekli teknolojisini karşılamak
5) Güçlenen sol karşısında güvence sağlamak

Bugün burjuvazinin istediği (Sanayi ve ticaret odalarının beyanları bu

merkezde) CHP-AP koalisyonudur. Burjuvazi anladığımız kadarıyla bunu geçici olarak istemektedir. Çünkü AP'nin seçim şansını arttıracak toprak ağaları, Anadolu esnaf ve zanaatkârı ile büyük burjuvazi yukarıda açıkladığımız nedenlerden çelişki halindedir. AP'nin seçim yüzünden gerekli reform ve atılımları yapmasına parti bünyesi engeldir. Bugün burjuvaziye şans kapısı açılmıştır. Gelişmesini sürdürmek, dar boğazdan çıkabilmek ve halkçı Ecevit sayesinde isteklerinin demokrasiyi zedelemeden yeni olanaklarla büyümek. Evvelden beri bilinen bir gerçek vardı, bürokrasi ile sanayi burjuvazisinin uyumluluğu, işte bu uyumluluk, Ecevit'in sayesinde seçimle iktidar olanağını getirmektedir.

NE YAPACAĞI BELLİ OLMAYAN LİDER DEĞİL

İskandinavya gezesinin bir yönü ise, burjuvaziye güvence vermektir. Biz bunun başarıldığı kanatindeyiz. Hele sosyal demokrat enternasyonaline katıldımı bu güvence perçinlenmiş olacak. Başlangıçta Ecevit'in kişisel doğruluğu, alışmadıkları için hâkim çevrelerce yadırgandı, bu dürüstlüğün altında burjuvazi için yeni olanaklar yattığını henüz anlamaya başladılar. Örneğin Ecevit şöyle diyor:

> *«Petrol zengini devletlerin sermayesi, batının tekniği, ve Türkiyenin iş gücü»*
> *«Tarihte Türkiyenin geliştiği dönemler transit yolu olduğu dönemlerdir. Şimdi Türkiye yeniden dünyanın en önemli geçit, transit yolu haline gelmiştir. Türkiyenin önemi daha da artacaktır.»*
>
> (Özgür İnsan Der. Say. 27)

ORTAK PAZAR'LA UYUMLULUK

Batıdaki teknik gelişme, Emperyalist devletlerde yaşayan insanların yabancılaşmasını arttıracağı yerde, yabancılaşmanın farkına varmasını sağladı. Bunda önemli rol şüphesiz teknik gelişimin getirdiği personel farklılığı. Yeni koşullar, teknisyenlerin artmasına, vasıfsız işçilerin azalmasına yol açtı. Kitle haberleşme araçlarının dünyayı yaklaştırması, yabancılaşmanın farkina varmada önemli etkenler oldu. Çünkü gelişen teknik güç, artık, batılı devletlerin refahına dokunmadan az gelişmişlerin kalkınmasına katkıda bulunabilirdi ve bu ortam Emperyalist güçler tarafından yeni değerlendirmeleri gerektirdi.

Batılı ülkelerin kamuoyu gün geçtikçe daha etkin güç haline gelme yolunda, Hâkim sınıflarına karşı baskı unsuru olmaları yüzünden emperyalizm her zamanki ustalığı ile, mevcut şartları kendi lehine çevirmek için yöntemlerini değiştirmeye başlamış, azgelişmiş ülkelerdeki sosyal demokrat akımlara yeşil ışık yakma dönemine girmiştir. Ülkemiz sanayicisi zaten alışverişini ortak pazar çerçevesinde genellikle bu ülkelerle yapmaktadır.

Son günlerde ortak pazar devletlerinin bize yaptığı öneriler,.yukarıda anlatmaya çalıştığımız yolda ve CHP çizgisindedir.

Sanayicmizin, teknik sermaye ve pazar ihtiyacını gidermesi için zaten başka seçeneği yoktur. Sanayicilerimiz arasındaki siyasî anlaşmazlıklar, kısa vadede büyüme istekleri, iş kolları arasındaki büyüme ve istikrar farklılığındandır. Fakat sanayicilerimiz daha keskin dar boğazlara girdiklerinde bütünleşmeleri ve ortak hareketleri de *Ecevit'in umududur.*

CHP kooperatifçilik yoluyla da, destekleme alımlarıyla köylüye verdiği satın alma gücünü, sanayicimizin istekleri yolunda değerlendirebilecek, sermayenin gelişmesini frenleyen kesimlerin, iktisadi gücünü kırabilecek, büyük bir kesimin satın alma gücü yükselecek ve bürokrasinin karşı olduğu orta sınıfların gerici kültürü değişecek.

ÖZGÜRLÜK AMA NASIL

CHP'nin stratejisi bir bütündür ve özgürlük isteği de bu bütünün bir parçasıdır. Yukarıda belirtmeye çalıştığımız gibi Avrupa'da gittikçe gelişen kamu oyu baskısı yüzünden bu devletlerle diyalog kurmak için özgürlükçü olmak, insan haklarına inanmak gerekiyor. Somut örneği Kıbrıs hadiselerinde görüldü Yunanistan iç ve dış koşulların zorlanmasıyla demokrasiye dönmek zorunda kaldı ve uluslararası politikada açılan mesafeyi kısa zamanda kapattı. Demek ki dış kaynakları daha fazla seferber etmek için özgürlükçü olmak gerekli tabii yalnız başına dış etkenlerin gerekli olması yetmez. İç koşullarla da bütünleşmesi gerekir.

Bu özgürlük isteği aynı zamanda kaynayan tencerenin kapağını aralamak ve patlamaya engel olmak içindir. Özgürlük isteğinin beraberinde, ülkemizin iktisadî dar boğazdan çıkacağı da hesap edilmektedir. Bu yüzden CHP'nin özgürlük isteği, iktisadî kalkınmada öngördüğü (batıya daha çok açılma vs.) hedeflerle bir bütündür. Yoksa; iktisadî durum dar boğazda olduğu dönemde, hâkim sınıfların cevabı hazır, (Sayın ERİM'in deyimiyle «Bu kadar özgürlüğe Türkiye'nin coğrafyası müsait değil» Hangi coğrafya bu? Herhalde batının karakolluğunu içeren bir coğrafya...

Bizde iç koşullar açısından ilerici kesimi arkasında toparlamak gerekli, hâkim sınıflara güven vermek aşırılığa duvar çekmek için gerekli ve topluma yeni dinamizm getirmek için gerekli. Fakat, toplumsal birikim hızlandığında, yani; *üretim güçlerine, üretim ilişkilerinin çerçeve olamadığı* dönemde, hele; Ülkemiz yapısındaki bürokrasinin tavrı bellidir. Devlet güvenliği ve ülke bütünlüğü açısından ve kardeş kavgasını önleme yönünden... diye başlayıp gönül rahatlığı ile özgürlükler kısıtlanır. Peki bu özgürlük isteğinde emekçi sınıfların güvencesi ne olacak? İşte bütün mesele burada; hakim sınıf ve zümrelerin arasındaki çelişkilerden, emekçi sınıflar, partileri ve örgütlü mücadeleleri ile sağlam çıkabildikleri ölçüde demokrasilerde denge unsuru ve özgürlüklerin temel taşı olurlar. Aksi halde her

sınıf ve zümre canının yandığı kadar bağırır ve özgürlüğü kendine yetecek kadar ister. Özgürlük kendilerine zarar vermeye başladığı an zalim olurlar gaddar olurlar.

BU SENARYO UYGULANABİLECEK Mİ?

Hayır.... Çünkü; uyanan emekçi halkımızın böyle uzun senaryolara dayanacak ne zamanı ne de sabrı vardır. Dünyamız az gelişmiş devletlerinin ve emekçi halklarının sabrı yoktur. Hele Türkiye gibi dünyanın önemli bir yerinde bulunan ve her çağın öğretisini almış sağ duyulu bir halkın hiç sabrı yoktur. Çağımızda gelişmiş devletlerle mesafeyi kapatacak güç, emekçilerin, ekonomik-siyasal-ideolojik devrimleridir. Ve, bu devrimlerin az gelişmiş devletlerle bütünleşip, teknik eşitlik mücadelesi vermeleriyle (ham madde ambargosu vs.) mümkün olacaktır.

Sayın Ecevit, bürokrasinin, burjuvazinin ve batılı devletlerin umudu olabilir, fakat emekçi halkımızın umudu olmasına, dayandığı sınıf ve zümreler engeldir.

S O S Y A L İ S T Y O L ' a

ABONE OLUN ABONE BULUN

Derginiz Sosyalist Yol'un 1 yıllık abone bedeli indirimli olarak 75.— TL.'sıdır. Yurt dışı Abone bedeli 100.— TL. sıdır. Derginiz Sosyalist Yol'a Abone olun, abone bulun...

SOSYALİST YOL'UN eski sayılarından bir miktar elimizde mevcuttur. İstiyenlere ödemeli olarak gönderilebilir.

SOSYALİST YOL'la her türlü yazışmayı P.K. 369
SİRKECİ — İSTANBUL adresine yapınız.
Tek tek istemlerde posta pulu gönderilmesi rica olunur.

YÜCEL YAYINLARI SUNAR

● HALK SAVAŞÇILARI	HOWARD FAST
● HÜKÜMET	B. TRAWEN
● BÜYÜK DİRENİŞ	KAREL PTAÇNİK
● VAHŞETİN ÇAĞRISI	JACK LONDON
● MEKSİKALI DEVRİMCİ	JACK LONDON
● CAN YOLDAŞI	JACK LONDON
● YARIN İÇİN	METİN İLKİN
● GÜNEŞ ÇOCUKLARI	MAKSİM GORKİ
● DOST DOST İLLE KAVGA	ENVER GÖKÇE
● FAŞİZMİN PENÇESİNDE	YAKAVOS KAMBANELÜS
● ODESA MASALLARI	İZAK BABEL

YÜCEL YAYINLARI

P.K. 401
İSTANBUL

Sosyalist Parti Programı

FİYATI : 10 TL.

YAZIŞMA ADRESİ :
SOSYALİST PARTİ (S. P.)
GENEL MERKEZİ

GAZİMUSTAFAKEMALPAŞA BULVARI
No. : 112 / 18 MALTEPE - ANKARA

TÜRKİYE DAĞITIM :
GE - DA CAĞALOĞLU - ISTANBUL

---

750 Kuruş